

Biyolojik Çeşitlilik
Sözleşmesi
Sekreteryası

ETKİN KORUNAN ALAN SİSTEMLERİNE DOĞRU

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
*Korunan Alanlar İş Programı
Uygulama Kılavuzu*

Protected Areas
for a Living Planet
delivering on CBD commitments

TOYOTA SA

WWF-Türkiye kimdir?

WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), doğa koruma konusunda yaklaşık 30 yıllık deneyimiyle, ülkemizin biyolojik çeşitliliğini korumak ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak için çalışmaktadır. İnsanların doğayla uyum içinde yaşayacağı bir gelecek kurmak için çalışan WWF-Türkiye ülkemizin önceliklerine göre projeler oluşturmaktadır. Bu kapsamda Su Kaynakları, Orman, Deniz ve Kıyı programları altında çalışmalarını sürdürürken, küresel iklim değişikliği konusunda farkındalık yaratmaya çalışmaktadır. WWF-Türkiye, doğa koruma konusunda karmaşık sorunlara yaratıcı çözümler bulmak için hükümetler, yerel yönetimler ve yöre halkının yanı sıra iş dünyası ile ortaklaşa çalışmaya büyük önem vermektedir.

WWF-Türkiye

Doğal Hayatı Koruma Vakfı

Büyük Postane Cad.

No: 43-45 Kat: 5

34420 Bahçekapı / İstanbul

Tel: 0212 528 20 30

Faks: 0212 528 20 40

www.wwf.org.tr

info@wwf.org.tr

ETKİN KORUNAN ALAN SİSTEMLERİNE DOĞRU

Biyolojik eşitlilik Sözleşmesi

Korunan Alanlar İş Programı

Uygulama Kılavuzu

Nigel Dudley, Kalemani Jo Mulongoy, Sheldon Cohen, Sue Stolton,
Charles Victor Barber ve Sarat Babu Gidda

Türkçeye Çeviren
Dr. Sedat Kalem

WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı)

İngilizce orijinali Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası'nca basılmıştır. ISBN: 92-9225-031-0

Copyright © 2005, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası

Bu yayında kullanılan gösterimler ve materyalin sunumu, hiç bir şekilde Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası'nın, herhangi bir ülke, bölge, şehir, alan veya bu alanların yönetimi ya da sınırlarının hukuki statüsüyle ilgili görüşlerini, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası'nın ve yayını gözden geçiren kişilerin fikirlerini yansıtmamaktadır.

Bu yayın, kaynak göstermek şartıyla, yayın sahiplerinin izni olmaksızın, eğitim veya kar dışı amaçlarla çoğaltılabilir.

Detaylı bilgi için:

Secretariat of the Convention on Biological Diversity

World Trade Centre

413 St. Jacques Street, Suite 800

Montreal, Quebec, Canada H2Y 1N9

Telefon: 1 (514) 288 2220

Fax: 1 (514) 288 6588

E-mail: secretariat@biodiv.org

Website: <http://www.biodiv.org>

Etkin Korunan Alan Sistemlerine Doğru. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Korunan Alanlar İş Programı Uygulama Kılavuzu, 2008

ISBN: 978-605-60247-0-2

©WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), Ekim 2008

Büyük Postane Cad. No:43-45 Kat: 5 34420 Bahçekapı, İstanbul

Tel: 0212 528 20 30

Faks: 0212 528 20 40

www.wwf.org.tr

info@wwf.org.tr

Bu kitap, WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) tarafından Türkçe'ye çevirilerek, MAVA Fonu ve Toyotasa Toyota-Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş.'nin maddi desteği ve GEF (Küresel Çevre Fonu) "Orman Koruma Alanlarının Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı işbirliğiyle basılmıştır.

Kaynak Gösterimi:

Nigel Dudley, Kalemani Jo Mulongoy, Sheldon Cohen, Sue Stolton, Charles Victor Barber ve Sarat Babu Gidda (2005). Etkin Korunan Alan Sistemlerine Doğru. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Korunan Alanlar İş Programı Uygulama Kılavuzu. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası, Montreal, Teknik Seriler No. 18, 108 sayfa.

Çeviri: Dr. Sedat Kalem

Düzeltili: Deniz Şilliler Tapan

Tasarım: Burak Öksüz

Kapak Fotoğrafları: (c)Aykut İnce, (c)WWF-Türkiye/ Başak Avcıoğlu, Emrah Bilge

Renk Ayrımı ve Baskı: Ofset Yapım

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	iii
Türkçe Çeviriye Önsöz	v
Teşekkür	vii

HIZLI DANIŞMA ARACI 1: İş Programının Genel Etapları.....	1
HIZLI DANIŞMA ARACI 2: İş Programının Hedefleri.....	2
HIZLI DANIŞMA ARACI 3: İş Programında Zamana Bağlı Faaliyetler.....	4
HIZLI DANIŞMA ARACI 4: İş Programı Altındaki Kapsamlı Faaliyetler Dizisi....	7

BÖLÜM 1: GİRİŞ

1. Kılavuzun Arka Planı ve Amacı.....	11
Kılavuz Nasıl Kullanılmalıdır.....	11
Korunan Alanlar Nedir ve Neden Önemlidir?.....	12
Korunan Alanlar ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi.....	14
İş Programının Gereklerinin Yerine Getirilmesi.....	15

BÖLÜM 2: İŞ PROGRAMI KILAVUZU

2. Başlarken	17
3. Konu 1: Korunan Alan Sistemlerinin Kurulması ve Ekosistem Yaklaşımı	
Amaç 1.1, 1.2 ve 1.3'e yönelik Kılavuz.....	20
Özel Konu: Deniz Koruma Alanları.....	27
4. Konu 2: Alan Bazlı Korunan Alan Planlaması ve Yönetimi	
Amaç 1.4'e yönelik Kılavuz.....	29
Özel Durum: İklim Değişikliğine Yönelik Planlama.....	34
5. Konu 3: Korunan Alanlara Yönelik Tehditlerin Çözümü	
Amaç 1.5'e yönelik Kılavuz.....	35
6. Konu 4: Korunan Alanların Sosyal Yararlarının Geliştirilmesi	
Amaç 2.1, 2.2 ve 1.1'in bir bölümüne yönelik Kılavuz.....	40
7. Konu 5: Elverişli Politik Koşulların Yaratılması	
Amaç 3.1'e yönelik Kılavuz.....	47
8. Konu 6: Kapasite Geliştirme	
Amaç 3.2, 3.3 ve 3.5'e yönelik Kılavuz.....	53
9. Konu 7: Mali Sürdürülebilirliğin Sağlanması	
Amaç 3.4'e yönelik Kılavuz.....	58
10. Konu 8: Standartlar, Yönetim Etkinliği ve İzleme	
Amaç 4.1, 4.2 ve 4.3'e yönelik Kılavuz.....	63
11. Konu 9: Bilimin Kullanılması	
Amaç 4.4'e yönelik Kılavuz.....	68

BÖLÜM 3: EKLER

Ek 1: Korunan Alanlar İş Programı.....	72
Ek 2: Kısaltmalar.....	86

ÖNSÖZ

Dünyanın dört bir yanında çok sayıda ülke, yüzyılı aşkın süredir, sahip olduğu doğal güzellikleri ve biyolojik zenginlikleri korumak üzere belirli alanları bir kenara ayırmaktadır. Korunan alanlar, öteden beri dünyadaki biyolojik çeşitliliğin azalmasına karşı koymak üzere kullanılan bir araç olarak kabul edilmektedir. Bir zamanlar, “milli park ve tabii rezervlere” indirgenmiş olan korunan alan anlayışı; son 40 yıldan bu yana değişim göstererek, sürdürülebilir kullanım alanlarını da içeren daha geniş bir modele dönüşmektedir. Bugün artık korunan alanlar, doğa koruma işlevine ek olarak insan refahı, yoksulluğun azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayan alanlar olarak kabul edilmektedir. Bu alanlar, türlerin ve genetik çeşitliliğin korunması, ekosistem hizmetlerinin sürdürülmesi, yerel halk için yeni gelir kaynakları yaratılması, turizm ve rekreasyon olanaklarının sağlanması gibi birçok konuda yararlı olurlar.

Geçtiğimiz on yıl içerisinde korunan alanların miktarında önemli bir artış olmuştur. Dünya üzerindeki korunan alanların sayısı 100 bini aşmış, toplam alanı ise karasal alanların %12’sine ulaşmış durumdadır. Korunan alanlar artık dünya üzerindeki en önemli alan kullanım biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Korunan alanların sayıca ve alanca artış göstermesine karşın, biyolojik çeşitlilikteki azalma eğilimi devam etmektedir. Bu durum, korunan alanların karşı karşıya bulunduğu birtakım sıkıntı ve zaafardan ileri gelmektedir: (i) tüm biyomları ve önemli türleri bütünüyle kapsamamaktadırlar; (ii) biyolojik çeşitlilik koruma hedeflerini yerine getirememektedirler; (iii) korunan alanların kuruluş ve yönetiminde yerel toplulukların katılımı yetersizdir; (iv) gelişmekte olan ülkelerde korunan alanlar yeterli mali kaynaklara sahip değildir.

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (ÇBS)’nin VII. Taraflar Konferansı (COP); Binyıl Kalkınma Hedefleri, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Uygulama Planı ve Durban Anlaşması ve V. Dünya Parklar Kongresi’nin Eylem Planıyla yaratılan ivme ile birlikte korunan alanlarla ilgili bir İş Programını kabul etmiştir. Bu İş Programı; tarihi öneminin yanı sıra korunan alanlar konusunda, şimdiki kadar uluslararası toplum tarafından hazırlanmış en kapsamlı taahhütleri içermektedir. Korunan Alanlar İş Programı’nın genel hedefi; küresel biyolojik çeşitlilik kayıplarının oranını hep birlikte, önemli ölçüde azaltacak “kapsamlı, etkin yönetilen ve ekolojik temsile dayanan korunan alan sistemlerinin” oluşturulması ve devam ettirilmesidir. Bu büyük hedefe, karasal alanlarda 2010, deniz alanlarında ise 2012 yılına kadar ulaşılması gerekmektedir. COP, bu büyük hedefe erişebilmek için İş Programı’nda ayrıntılı amaçlar, hedefler ve faaliyetler belirlemiştir. Taraflar Konferansı, İş Programı’nın tam anlamıyla yerine getirilebilmesi için, gelişmekte olan ülkelere mali ve teknik kaynak temini de dahil olmak üzere, daha önce örneği görülmemiş bir uluslararası işbirliğinin gerekli olduğunu da açıkça ortaya koymuştur.

Küresel düzeyde etkin bir korunan alan sistemine sahip olmak; dünya üzerindeki doğal ekosistemlerin, habitatların ve türlerin bütünüyle korunabilmesi ve 2010 biyolojik çeşitlilik hedefine ulaşılabilmesi için en büyük umut ışığımızdır. Dünya ülkeleri, Korunan Alanlar İş Programı’nı kabul ederek belirli bir takvime bağlı ve açık bir şekilde tanımlanmış olan hedeflere ulaşmak için ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde birlikte çalışma konusunda hemfikir olduklarını göstermiştir.

Korunan Alanlar İş Programı ile ilgili bu Çalışma Kılavuzu; belirli bir takvime bağlanmış olan hedefleri tanımlarken, programın uygulanması için gerekli adımları, alansal uygulama örneklerini, araçlarını ve bilgi kaynaklarını da ortaya koymaktadır. Kılavuz iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, özetle, korunan alanların önemi ve işlevleri ile Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS)’nin gerekleri ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise, İş Programı’nda tanımlanan faaliyetlerin yerine getirilmesi konusunda yol gösterilmektedir. Korunan Alanlar İş Programı metni, dokümanın sonunda ek olarak verilmektedir. Aralarında korunan alanlarla ilgili ulusal kuruluşların da bulunduğu, biyolojik çeşitlilikle ilgili taraflarca gözden geçirilen bu kılavuzun hazırlanmasına birçok kişi ve kurumun katkısı olmuştur.

Kılavuzun amacı, korunan alanlarla ilgili politikaları geliştiren resmi yetkililer, korunan alan yöneticileri, sivil toplum kuruluşları, yerel topluluklar gibi kendilerini bu konuya adanmış olan herkese, İş Programı’nda yer alan hedeflere ulaşabilmek için gösterecekleri çabalarda yardımcı olmaktır.

Hamdallah Zedan

Genel Sekreter

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi

Nikita Lopoukhine

Başkan

IUCN-Dünya Korunan Alanlar Komisyonu

TÜRKÇE ÇEVİRİYE ÖNSÖZ

Türkiye'nin doğal mirası, biyolojik çeşitliliği ile ne kadar özünsek azdır. Bu bir özünç kaynağı olmanın ötesine geçen bir durumdur. Üçte biri endemik 10 bini aşkın bitki taksonu, 160 memeli, 450 kuş, 120 sürüngen, 500'den fazla balık türü ve bunlara yaşama imkanı sunan habitatları ile Türkiye'nin, ılıman kuşakta en zengin doğal mirasa sahip ülkelerden biri olduğu bilimsel bir gerçektir. Bu zenginlik bizlere aynı zamanda önemli bir sorumluluk yüklemektedir: Bu mirasla, bugünün yaşam kalitesini yükseltirken, aynı zamanda gelecek kuşaklara aktarabilmek görevi. Bu görev bütün insanlığın sorumluluğunda olup, gezegenimizin sürekliliğini güvence altına almak için elzemdir. Bu görev bütün insanlığın sorumluluğunda...Yalnız biz insanlar için değil, bütün canlılar, kısacası yeryüzünde yaşamın devamını güvence altına almak için.

Biyolojik çeşitliliği korumanın en etkili yollarından biri, belirlenen doğal yaşam alanlarının, milli park, tabiatı koruma alanı gibi yasal statülerle koruma altına alınmasıdır. Genel olarak korunan alanlar olarak tanımlanan bu önemli ve değerli alanlar doğal mirası yerinde yönetmenin en etkin araçlarından biridir. Dünya üzerindeki korunan alanların sayısı 100 bini aşarken karasal alanların %12'sine ulaşmıştır. Halen ülkemizde yaklaşık dört milyon hektar alan yasal koruma statüsüne sahip olup, Türkiye'nin ulusal yüzölçümünün yüzde beşine karşılık gelmektedir.

Türkiye'de yaklaşık 50 yıllık bir geçmişe sahip korunan alanların, 1990'lı yıllarda Rio Zirvesi'yle gündeme gelen ve 1997'de kabul edilen "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi"yle konulan hedeflerin yerine getirilmesinde bazı kısıtlarla ve sıkıntılarla karşı karşıya bulunduğu bilinmektedir. Söz konusu kısıt ve sıkıntılar, bugün başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı sorunlardır. Doğa koruma alanında çalışan hemen herkes bu sorunları sıralayabilir. Korunan alanlarla ilgili sorunlar ve çözüm yolları doğa korumaya yıllarını vermiş insanlar için bir sır değildir. Bugünse en önemli ihtiyaç bu sorunları çözmeye nereden ve nasıl başlayacağımızı ortaya koyan sistematik bir yaklaşımla hazırlanan bir yol haritasıdır.

Ülkemizin de taraf olduğu Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 2004 yılında yapılan VII. Taraflar Konferansı'nda kabul edilen "Korunan Alanlar İş Programı" söz konusu alanlarla ilgili tüm konuların sistematik olarak ele alınıp, sorunların önceliklendirilmesine, çözüm yollarının geliştirilmesine, edinilen deneyimlerin ülkeler ve korunan alanlarda kullanılarak biyoçeşitliliğin daha fazla temsil edilmesini, bu alanların değerli, doğru yatırımla daha etkili ve verimli yönetilmesini sağlamaya hedeflenmektedir.

Sözleşmeye taraf ülkelerde "Korunan Alanlar İş Programı"na hayata geçirmeye yardımcı olmak amacıyla Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası, IUCN, UNEP, WWF gibi dünyanın korunan alanlarla ilgili önemli kurum ve kuruluşları ile çok sayıda uzmanın katılımıyla hazırlanan bu Kılavuz önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır. Bu kılavuz, GEF (Küresel Çevre Fonu) tarafından desteklenen "Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi" projesinin ortakları olan T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve WWF-Türkiye'nin ortak çalışması olarak MAVA Fonu ve Toyotasa Toyota-Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş.'nin maddi desteğiyle WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) tarafından Türkçe'ye çevirilerek basılmıştır. Kılavuzun karar vericilerimiz, korunan alan idarecilerimiz, sivil toplum örgütlerimiz ve uzman kişi ve kuruluşlarımız için yararlı olmasını dileriz.

Prof. Dr. Mustafa Kemal Yalınkılıç

Genel Müdür

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Dr. Filiz Demirayak

Genel Müdür

WWF-Türkiye

TEŞEKKÜR

Bu yayının orijinalinin hazırlanmasında, birçok kişinin yardımı olmuştur. Finlandiya'dan Metsähallitus Doğal Miras Hizmetleri Müdürü Rauno Väisänen; Uganda Yaban Hayatı Dairesi'nden Edgar Buhanga; Avustralya Parkları'ndan Sarah Pizzey ve Peter Cochrane; Kanada Parkları eski CEO'su ve halen Dünya Korunan Alanlar Komisyonu (WCPA) Başkanı olan Nik Lopoukhine gibi korunan alan yetkililerinin çok değerli katkıları alınmıştır. Sürecin tamamında yer alan WCPA'dan David Sheppard ve Pedro Rosabal'e desteklerinden dolayı teşekkür borçluyuz. Ayrıca, IUCN'nin ekonomi birimlerinin bakış açıları ile değerlendirmelerde bulunan Andrea Athanus'a minnettarız. Grazia Borrini-Feyerabend tarafından, IUCN'den CEESP ve TILCEPA adına çok ayrıntılı ve yararlı değerlendirmelerde bulunulmuştur. Queensland Üniversitesi ve WCPA'dan Marc Hockings tarafından etkili yönetim bölümünde kapsamlı yorumlar yapılmıştır. Doğal Kaynakları Koruma Teşkilatı (The Nature Conservancy-TNC)'nden Manrique Rojas ve Jeff Parrish'in fikirleri çalışmanın bütünü için yönlendirici olmuştur. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası'ndan Marjo Vierros, deniz korunan alanları ile ilgili veri desteğinde bulunmuştur. Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Teşkilatı (Conservation International-CI)'dan Rebecca Livermore, Elizabeth O'Neill, Luis Pabon, Shannon Quesada ve Grace Wong ve WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)'ten Leonardo Lacerda, metnin değişik bölümlerine ilaveler yapmışlar ve yorumları ile katkıda bulunmuşlardır.

Doğal Kaynakları Koruma Teşkilatı (TNC) ve WWF dokümanla ilgili araştırma ve yazım çalışmaları için maddi destek sağlamışlardır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreterliği, dokümanın orijinalinin basımı için maddi destek sağlayan Hollanda Hükümeti'ne minnettardır.

WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) bu yayının Türkçe'ye çevirilmesi ve basılması konusunda, GEF (Küresel Çevre Fonu) tarafından desteklenen "Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi" projesi kapsamında işbirliği içinde çalıştığı T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne, Orman Genel Müdürlüğü'ne, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü'ne, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü'ne, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) ve maddi katkılarından dolayı MAVFA Fonu ve Toyotasa Toyota-Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş.'ye teşekkür eder.

HIZLI DANIŞMA ARACI 1: İŞ PROGRAMININ GENEL ETAPLARI

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nın 2004 yılında yapılan yedinci toplantısına katılan 188 ülke, tarihteki en iddialı çevresel stratejilerden biri olan Korunan Alanlar İş Programı üzerinde anlaşmaya varmıştır. Programın hedefi, 2010 yılına kadar karasal ve 2012 yılına kadar da denizel ekosistemlerde "kapsamlı, etkin yönetilen ve ekolojik temsile dayanan" ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin oluşturulmasıdır.

İş Programı (tamamı bu kılavuzun sonunda yer almaktadır) aşağıda gösterildiği gibi üç genel etaba bölünebilir:

İŞ PROGRAMININ ETAPLARI	
ETAPLAR	HER ETABIN OLASI SONUÇLARI
ETAP 1 (2004-2006)	<ul style="list-style-type: none"> Korunan alanlar sistemi "ana planı". Korunan alanlar sistemi için bir "ana plan"ın tamamlanması (örneğin; ekolojik boşlukların doldurulması ile ilgili plan; korunan alanlarla ilgili mali kaynakların sağlanması ile ilgili plan; kapasite geliştirme planı, idari düzenlemeler ile ilgili plan; hukuki, siyasi ve kurumsal engellerin giderilmesi ile ilgili planlar) İnceleme ve araştırmalar. "Ana plan"a girdi sağlamak amacıyla, örneğin; korunan alanların sosyo-ekonomik katkıları; korunan alan sistemindeki ekolojik boşluklar; idari düzenleme çeşitleri, vs kapsayan çalışmalar. Yeni korunan alanlar. Acil eylem gerektiren yerlerde yeni korunan alanların kurulması.
ETAP 2 (2007-2008)	<ul style="list-style-type: none"> Tehditler. Önemli tehditleri gidermeye yönelik mekanizmaların oluşturulması. Mali kaynaklar. Yeterli mali kaynakların güvence altına alınması. Yerel halk / Yöresel topluluklar. Yöre halkının katılımını; maliyetlerin ve sağlanan faydaların eşit paylaşımını sağlayacak desteklerle ilgili politikalar ve mekanizmalar. Standartlar. Korunan alanların bütün yönleriyle ilgili standartların kabulü.
ETAP 3 (2009-2015)	<ul style="list-style-type: none"> Etkin korunan alan sistemleri. Kapsamlı, ekolojik temsiliyete sahip ve etkin yönetilen korunan alan sistemleri. Entegrasyon. Korunan alanların, içinde bulunduğu geniş kara ve deniz alanlarıyla bütünleştirilmesi.

Yukarıdaki tablo ile amaçlanan, İş Programı'nın ana çıktıları ve faaliyetlerin nasıl gerçekleştirileceğini gösteren kesin ve değişmez bir liste oluşturmak değildir. Taraflara, İş Programı kapsamındaki faaliyetlerin nasıl bir sıralama içinde gerçekleştirilebileceği ve bunların yerine getirilmesi ile varılacak sonuçların nasıl sıralanabileceği konusunda yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Aşamalarla ilgili kesin takvim ve beklenen sonuçlar, ilgili ülkenin özel koşullarına göre tayin edilecektir.

HIZLI DANIŞMA ARACI 2: İŞ PROGRAMININ HEDEFLERİ

İş Programı'nda 16 "Amaç" yer almaktadır. Her "Amaç", belirli bir tarihle birlikte tanımlanmış olan "Hedef"lerle desteklenmektedir. Bu tarih, o hedefe ne zaman ulaşılabileceğini göstermektedir. Hedefler, aşağıda kronolojik sıra ile gösterilmektedir:

2008'E KADAR TAMAMLANACAK HEDEFLER		
AMAÇ	HEDEF	SAYFA
1.5	Korunan alanlara yönelik önemli tehditlerin olumsuz etkilerini belirlemek ve önlemek ve/veya hafifletmek için etkin mekanizmaların mevcut olması.	39
2.1	Korunan alanların kurulması ve yönetiminden kaynaklanan maliyet ve faydaların eşit paylaşımı için gerekli mekanizmaların oluşturulması.	44
2.2	Ulusal mevzuat ve uygulanabilir uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak, yerli ve yerel toplulukların ve ilgili paydaşların hak ve sorumluluklarını kabul ederek, mevcut korunan alanların yönetimi ve yeni korunan alanların tesis ve yönetimine tam ve etkin katılımı .	44
3.1	Korunan alanlar ve korunan alan sistemlerinin daha etkin tesisi ve yönetimi için elverişli bir ortam sağlamak üzere, sosyal ve ekonomik teşvikler dahil, politikaların gözden geçirilmesi ve revize edilmesi.	51
3.4	Özellikle gelişmekte olan ve geçiş ekonomisine sahip ülkeler ile gelişmekte olan küçük ada devletlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için, ulusal ve uluslararası kaynaklar da dahil olmak üzere, ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin etkin uygulama ve yönetim maliyetlerinin karşılanabilmesi için yeterli mali, teknik ve diğer kaynakların sağlanması.	61
3.5	Korunan alanların önemi ve faydası konusunda kamuoyu bilincinin geliştirilmesi .	56
4.1	Ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin planlanması, seçimi, tesisi ve idaresi için standartlar, kriterler ve iyi uygulamaların geliştirilmesi ve kabulü.	66
2010'A KADAR TAMAMLANACAK HEDEFLER		
AMAÇ	HEDEF	SAYFA
1.1	Karasal alanlarda , kapsamlı, temsile dayalı ve etkin yönetilen ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinden oluşan bir küresel ağı n kurulması.	24
1.3	Ekosistem yaklaşımını uygulamak ve uluslararası işbirliğini geliştirmek suretiyle, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımını daha ileri seviyeye getirmek için, ulusal sınırların iki tarafında birbirine komşu korunan alanlar ve bölgesel ağlar arasında sınırötesi korunan alanların ve diğer işbirliği şekillerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi.	24

AMAÇ	HEDEF	SAYFA
3.2	Bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeylerde bilgi ve becerilerin ve profesyonel standartların geliştirilmesi için kapsamlı kapasite geliştirme programlarının uygulanması girişimlerinin başlatılması.	56
3.3	Teknoloji transferi ve işbirliği konusunda Taraflar Konferansı kararlarını dikkate alarak, korunan alanların etkin yönetimi için uygun teknolojilerin ve yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve transferi.	56
4.2	Taraflarca, saha, ulusal ve bölgesel sistemler ve sınıraşan korunan alanlar düzeyinde, korunan alan yönetimi etkinliğinin izlenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanmasına yönelik çerçevelerin kabul edilmesi ve uygulanması.	66
4.3	Ulusal, bölgesel ve küresel ölçeklerde korunan alan kapsamı, durumu ve eğilimlerinin etkili bir şekilde izlenmesini sağlamak ve küresel biyolojik çeşitlilik hedeflerine erişim ile ilgili ilerlemeleri değerlendirme konusunda yardımcı olmak için ulusal ve bölgesel sistemlerin oluşturulması.	66

2012'YE KADAR TAMAMLANACAK HEDEFLER

AMAÇ	HEDEF	SAYFA
1.1	Denizel alanlarda , kapsamlı, temsile dayalı ve etkin yönetilen ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinden oluşan bir küresel ağın kurulması.	24
1.4	Aktif paydaş katılımı ile birlikte açık biyolojik çeşitlilik hedefleri, amaçları, yönetim stratejileri ve izleme programlarını içeren ve mevcut metodolojilere ve uzun süreli bir yönetim planına dayalı, katılımcı ve bilimsel temelli alan planlama süreçleri kullanılarak, tüm korunan alanların etkin bir yönetime sahip olması.	33

2015'E KADAR TAMAMLANACAK HEDEFLER

AMAÇ	HEDEF	SAYFA
1.2	Tüm korunan alanlar ve korunan alan sistemlerinin , ekosistem yaklaşımı uygulanarak; ekolojik bağlantı ve uygun durumlarda ekolojik ağ kavramları dikkate alınarak, geniş kara ve deniz alanlarına entegre edilmesi .	24

HIZLI DANIŞMA ARACI 3: İŞ PROGRAMINDA ZAMANA BAĞLI FAALİYETLER

İş programının 16 amacının her birinin altındaki hedeflere ve daha yüksek seviyedeki amaçlara ulaşabilmesi için, kendine özgü ne tür eylemlere ihtiyaç duyulduğuna dair fikir birlikteliğini temsil eden bir “Taraflara Önerilen Faaliyetler” listesi vardır.

2006’YA KADAR TAMAMLANACAK FAALİYETLER		
NO	FAALİYET	SAYFA
1.1.1	Ulusal düzeyde korunan alan hedefleri ve göstergeleri belirlemek.	26
1.1.2	Bütünsellik arzeden, parçalanmamış, bakir, yerine konamayacak nitelikte veya tehdit altındaki yüksek öncelikli alanlarda korunan alanlar oluşturmak veya korunan alanları genişletmek.	26
1.1.3	İçsu ekosistemlerinin , korunan alanlar sisteminde yeterli bir şekilde temsil edilmemesine karşı gerekli adımları atmak.	26
1.1.4	Bütün yönetişim şekilleri dahil, mevcut ve potansiyel doğa koruma yöntemlerini gözden geçirmek.	26
1.1.5	Ulusal ve bölgesel boşluk analizlerini yapmak.	26
1.2.1	Korunan alanların, daha geniş peyzaj ölçeğine entegre edilmesiyle ilgili olarak alınan dersleri belirlemek.	26
3.1.1	Korunan alanların etkin tesisi ve yönetimine engel teşkil eden yasal ve kurumsal boşlukları ve zorlukları belirlemek ve etkili bir politik çerçeve oluşturmak.	52
3.2.1	İhtiyaç duyulan kapasitenin ulusal düzeyde değerlendirmesini yapmak ve kapasite geliştirme programları oluşturmak.	57
3.4.9	Korunan alanların sağladığı ekosistem hizmetlerinin değerine ilişkin çalışmaları gözden geçirmek ve yaymak.	62
4.2.1	Yönetim etkinliği ile ilgili değerlendirme yöntem ve standartlarını geliştirmek ve kabul etmek.	67
2008’E KADAR TAMAMLANACAK FAALİYETLER		
NO	FAALİYET	SAYFA
1.1.3	Deniz ekosistemlerinin , korunan alanlar sisteminde yeterince temsil edilmemesine karşı gerekli adımları atmak.	26
1.2.2	Korunan alanların daha geniş kara ve deniz alanlarına (peyzajlara) entegrasyonu için gerekli adımları belirlemek ve uygulamak.	26

2.1.1	Korunan alanların, özellikle yerli ve yerel topluluklara yönelik fayda ve maliyetlerini değerlendirmek; faydaların artırılması ve olumsuz etkilerin azaltılması için gerekli düzenlemeleri yapmak.	45
3.1.2	Korunan alanların ve korunan alan sistemlerinin daha etkili kuruluş ve yönetimi için elverişli koşulları sağlamak.	52
3.4.2	Korunan alan sistemleri için sürdürülebilir mali kaynak planları oluşturup yürütmeye başlamak.	62
4.1.2	Korunan alan başarılarının değerlendirilmesi için izleme sistemleri geliştirip benimsemek.	67

2009'A KADAR TAMAMLANACAK FAALİYETLER

NO	FAALİYET	SAYFA
1.1.6	Boşluk analizi ile yeni korunan alanları belirlemek (hassas haritalar dahil).	26
3.1.1	Korunan alanların karşı karşıya bulunduğu yasal ve kurumsal boşluklar ve engelleri çözüme kavuşturmak.	52

2010'A KADAR TAMAMLANACAK FAALİYETLER

NO	FAALİYET	SAYFA
1.1.6	Ulusal ve bölgesel karasal korunan alan sistemlerinin tesisini tamamlamak.	26
1.3.2	Açık denizlerde korunan alanların tesisi ve yönetimi için işbirliği yapmak.	26
1.3.3	Uygun yerlerde yeni sınıraşan korunan alanlar kurmak	26
1.4.3	Korunan alan yönetim planlarını geliştirmek veya güncellemek.	34
1.5.2	Korunan alanlara yönelik zararlara karşı sorumluluk ve telafi tedbirlerine ilişkin ulusal yaklaşımları, "kirleten öder" prensibini de içine alacak şekilde geliştirmek.	40
3.2.2-3.2.3	Kişisel, toplumsal ve kurumsal düzeyde bilgi ve becerileri geliştirmek, profesyonel standartları yükseltmek için kapsamlı kapasite oluşturma programları uygulamak.	57
3.3.1-3.3.5	Korunan alanların etkin yönetimi için uygun teknolojiler ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirmek, değerlendirmek ve transfer etmek.	57
4.2.2-4.2.4	Korunan alanların en az %30'unda yönetim etkinliği ile ilgili değerlendirme sonuçlarını yerine getirmek, bunları BÇS'ye gönderilen ulusal raporlara dahil etmek ve sonuçları uygulamak.	67
4.3.1-4.3.5	Ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte korunan alanların coğrafi kapsam, mevcut durum ve eğilimlerinin takibi için ulusal ve bölgesel düzeyde etkili izleme sistemleri kurmak.	67

2012'YE KADAR TAMAMLANACAK FAALİYETLER

NO	FAALİYET	SAYFA
1.1.6	Ulusal ve bölgesel deniz korunan alan sistemlerinin kuruluşunu tamamlamak.	26
1.4.1- 1.4.6	2012'ye kadar tüm korunan alanlarda etkin yönetime sahip olmak.	34

2015'E KADAR TAMAMLANACAK FAALİYETLER

NO	FAALİYET	SAYFA
1.2.3	Korunan alan sistemlerinin, daha geniş ölçekli kara/deniz alanlarına (peyzajlar) entegrasyonunu sağlamak.	26

HIZLI DANIŞMA ARACI 4: İŞ PROGRAMI ALTINDAKİ KAPSAMLI FAALİYETLER DİZİSİ

İş Programında listelenmiş olan 92 faaliyetin tümü için zamanlama net olarak belirtilmemiştir. Bu nedenle, ekteki Tablo, Taraflara faaliyetlerin sıralanması ve birbirleriyle olan ilişkilerini daha dikkatli analiz edebilmeleri için yardımcı bir araç olarak sunulmuştur. Tablo, 92 faaliyetin tamamını sıralamaktadır. İş Programında zamanlamanın belirtilmediği durumlarda, faaliyet italik olarak vurgulanmış, belirtilen zamanlamalar sadece faaliyetlerin ilgili olduğu genel hedeflere varılmasıyla ilgili tarihler temel alınarak, bilgi amacıyla belirtilmiştir (Tüm faaliyetlerde, tarihlerin ülkenin kendine özgü şartlarına bağlı olarak yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulacaktır). Örneğin; faaliyet 2.1.2 (toplumsal koruma alanlarının kabulü) İş Programında bir zamanlamaya sahip değildir. Korunan alanların maliyet ve faydalarının eşit olarak paylaşımı mekanizmalarının 2008'e kadar oluşturulması gerektiğinden, 2.1.2 no'lu faaliyetin 2008'e kadar tamamlanmasının mantıklı bir süre olduğu anlaşılabacaktır.

İŞ PROGRAMI ALTINDAKİ KAPSAMLI FAALİYETLER SETİ		
ZAMAN	AMAÇLAR 1.1-1.4 KORUNAN ALAN SİSTEMLERİNİN KURULMASI	AMAÇ 1.5 TEHDİTLERİN GİDERİLMESİ
2006	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal/bölgesel ölçülebilir hedefler (1.1.1 ve 1.4.2) Ekolojik boşluk analizi (1.1.5) Geniş bozulmamış veya yüksek tehdit altındaki doğal ortamlarda korunan alanların kurulması için acil eylem (1.1.2) Korunan tatlı su ekosistemleri için acil eylem (1.1.3) Yönetişim seçeneklerinin gözden geçirilmesi (1.1.4) Bütünleşik yaklaşımlardaki deneyimlerin gözden geçirilmesi (1.2.1) <i>İklim değişikliğine uyumun, planlara dahil edilmesi (1.4.5)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Önemli tehditlerin değerlendirilmesi (1.5.5)</i>
2007		
2008	<ul style="list-style-type: none"> Deniz ekosistemlerinin korunması için gerekli eylemler (1.1.3) Entegrasyonun geliştirilmesine yönelik uygulama adımları (1.2.2) 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Korunan alanlar üzerinde etkisi olan projelerde ÇED uygulanması (1.5.1)</i> <i>Yasadışı kullanıma karşı politikaların geliştirilmesi (1.5.6)</i>
2009	<ul style="list-style-type: none"> Belirlenen alanların koruma altına alınması (1.1.6) Alan planlaması için katılımcı süreçlerin oluşturulması (1.4.1) <i>Korunan alanların sürdürülebilir kullanıma nasıl yardımcı olabileceklerinin araştırılması (1.2.3 ve 1.4.3)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Restorasyonun araştırılması (1.5.3)</i> <i>İstilacı türlerin ele alınması (1.5.4)</i>
2010	<ul style="list-style-type: none"> <i>Yerli ve yerel topluluklara yönelik faydaları da dahil olmak üzere, karasal korunan alanların tamamlanması (1.1.6 ve 1.1.7)</i> <i>Sınır aşan korunan alanlar (1.3.1'den 1.3.4'e)</i> Yönetim planlarının geliştirilmesi / güncellenmesi (1.4.4) 	<ul style="list-style-type: none"> "Kirlenen öder" prensibini de içerecek şekilde, sorumluluk ve telafi tedbirlerinin geliştirilmesi (1.5.2)
2011		
2012	<ul style="list-style-type: none"> Deniz korunan alanlarının tamamlanması (1.1.6) <i>Açık deniz korunan alanları (1.3.2)</i> <i>Alan bazlı yönetim için kapasite oluşturulması (1.4.6)</i> 	
2015	<ul style="list-style-type: none"> <i>Koridorlar aracılığı ile entegrasyon (1.2.3 ve 1.2.4)</i> <i>Korunan alanlarda restorasyon (1.2.5)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Korunan Alanların çevresindeki gelişmeler için ÇED'in teşviki (1.5.1)

AMAÇLAR 2.1'DEN 2.2'YE EŞİTLİK VE HAKLARIN TEŞVİKİ	AMAÇLAR 3.1'DEN 3.5'E İDARİ KAPASİTE GELİŞTİRME	AMAÇLAR 4.1'DEN 4.4'E İZLEME VE ETKİLİ KILMA
<ul style="list-style-type: none"> Katılımcı planlama mekanizmalarının geliştirilmesi (2.2.2) Farklı yönetim tiplerinin teşviki (2.1.2) Katılımcı değerlendirme uygulamalarının desteklenmesi (2.2.3) Katılımcı ulusal inceleme (2.2.1) 	<ul style="list-style-type: none"> Yasal/kurumsal boşlukların tespit edilmesi (3.1.1) Kapasite ihtiyaçlarının değerlendirilmesi (3.2.1) Araçların ve gelişme ihtiyaçlarının belirlenmesi (3.2.2, 3.5.1 & 3.5.2) 	<ul style="list-style-type: none"> Korunan alanların etkililiğinin değerlendirilmesi için yöntemlerin benimsenmesi (4.2.1) Ulusal/bölgesel korunan alanların veri tabanlarının oluşturulması (4.3.3)
	<ul style="list-style-type: none"> Korunan alanların katkılarının belirlenmesi 	
<ul style="list-style-type: none"> Toplumsal koruma alanlarının tanınması (2.1.2) Genetik kaynaklara erişim için ulusal politikalar (2.1.6) Korunan alanların peyzajlara entegre edilmesi Sosyo-ekonomik maliyet-kar analizleri (2.1.1 & 2.1.4) Elverişli hukuki koşulların yaratılması (2.1.4, 2.1.3 & 2.1.6) Yerli topluluklarla ilgili planlar (2.1.3, 2.2.2 & 2.2.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Uygun olmayan teşviklerin kaldırılması ve olumlu teşviklerin oluşturulması (3.1.5-3.1.6) Yasal çerçeveler (3.1.7) Yönetişim dahil, mevzuatın uyumlulaştırılması (3.1.3) Finansal planlamaların hazırlanması/ uygulanması (3.4.2) Uluslararası finansman (3.4.3) Ülkenin geneliyle ilgili finansman stratejileri (3.4.6) Eğitim/ kamuoyu bilinçlendirme programları (3.5.1'den 3.5.6'ya) 	<ul style="list-style-type: none"> Fahri korunan alan standartlarının geliştirilmesi (4.1.1) Korunan alan çıktılarının izlemesinin geliştirilmesi ve uygulanması (4.1.2) COP-9 için, İş Programı'nın uygulanmasıyla ilgili durumun tematik olarak raporlanması (4.3.2)
	<ul style="list-style-type: none"> Yasal boşlukların belirlenmesi (3.1.1) 	<ul style="list-style-type: none"> Uyarlamalı yönetim süreçlerinin getirilmesi (4.1.3)
	<ul style="list-style-type: none"> Araçların geliştirilmesi (3.5.4) Korunan alan yetkililerine araç ve kapasite aktarımı (3.3.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Milli parkların en az %30'unda "etkin"lik değerlendirmesinin uygulanması (4.2.2) Veri toplama, WDPA ve UN listesinin geliştirilmesi (4.3.4)
		<ul style="list-style-type: none"> Araştırmaların, işbirliği, yayım ve yayını içerecek şekilde geliştirilmesi (4.4.1'den 4.4.7'ye)"

BÖLÜM 1:

GİRİŞ

1. KILAVUZUN ARKA PLANI VE AMACI

Korunan alanlarla ilgili İş Programının genel amacı; karasal alanlarda 2010, deniz alanlarında da 2012 yılına kadar; kapsamlı, etkin yönetilen ve ekolojik temsile dayanan ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin kurulmasını ve sürdürülmesini desteklemektir. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin üç ana amacının gerçekleştirilmesi ve biyolojik çeşitlilik kaybının küresel, bölgesel, ulusal ve alt ulusal düzeylerde önemli ölçüde azaltılması ile ilgili 2010 hedeflerine ulaşılması, yoksulluğun giderilmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacak bir küresel ağı oluşturulması aynı zamanda, Sözleşmenin Stratejik Plan amaçları, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (WSSD) Uygulama Planı ve Binyıl Kalkınma Hedefleri gibi diğer süreçlere de katkıda bulunacaktır. İş Programı, Programı benimseyen taraflar için, zamana bağlı dört program elemanı, her biri spesifik hedeflere sahip 16 amaç ve 92 faaliyet içermektedir. Korunan alanlarla ilgili bu İş Programı, şimdiye kadar üzerinde anlaşmaya varılmış en iddialı küresel koruma programıdır. İlk bakışta ürktücü gibi görünse de faaliyetlerin birçoğu birbirine bağlıdır ve örtüşmektedir. Bazı faaliyetlerin tüm hükümetler tarafından gerçekleştirilmesi gerekirken, bazıları bir defa yerine getirilip sonuçları paylaşılabilir. Ülkelerin, genel olarak bu çalışmaya sıfırdan başlaması gerekmez; zira halen kaydedilmiş ciddi ilerlemeler ve bundan elde edilmiş deneyimler ve veriler söz konusu olabilir.

Kılavuzun temel amacı; hükümetler ve diğer ilgi gruplarına, iyi yönetilen bir küresel korunan alanlar ağı oluşturulması vizyonuna ulaşmak üzere İş Programının uygulanmasında gösterecekleri çabalarda ve atacakları adımların önceliklendirilmesinde yardımcı olmaktır. Bu döküman, her durumda ne yapılması gerektiğini dikte eden, basit bir "nasıl yapmalı" dökümanı değildir; aksine bazı faaliyetlerin yerine getirilmesinde ve bazı imkanların değerlendirilmesinde yol gösterici olmayı amaçlamaktadır.

KILAVUZ NASIL KULLANILMALIDIR?

İş Programını uygulamakla görevli kişilerden bazıları BÇS veya alan bazlı biyolojik çeşitlilik koruma gibi konularda deneyim sahibi olmayabilir. Bazıları ise; bu kılavuzun kapsamından çok daha derin bilgi ve deneyime sahip olabilirler. Bu doküman, bu tür okurlar için, ihtiyaç duyulabilecek bilgi kaynaklarının bir arada bulunabileceği bir rehberdir.

Kılavuzun 1. Bölümü'nde, **korunan alanların işlevi ve önemi, BÇS'nin geçmişi ve amaçları ile İş Programına genel bir bakışı içeren** tanıtıcı bilgiler verilmektedir. Bunları, planlama faaliyetlerine yardımcı olacak **kontrol listeleri ve eylem takvimi** izlemektedir.

Kılavuzun ana kısmı olan ve 2 ila 11. bölümleri kapsayan II. Bölüm, Kutu 1'de gösterildiği gibi, hükümetler tarafından yerine getirilecek faaliyetleri dokuz ana temaya ayırır. İş Programı bu şekilde organize edilerek, oldukça kapsamlı olan hedef ve faaliyetlerin, üstesinden gelinebilir bir eylem çerçevesine dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Örneğin; bazı konular İş Programı'nda birkaç defa tekrarlandığından, bu kılavuzda tek bir tema altında toplanmışlardır.

Tematik bazlı her bölüm, yedi alt bölümden oluşmaktadır. Bu alt bölümler, yapılması gereken işlerin bir özeti ile birlikte faydalanılabilecek imkanları da içermektedir.

- i. **Giriş:** Önemli noktalar ve gerekli eylemlerle ilgili birkaç cümlelik bir özet.
- ii. **Amaç ve hedefler:** İş Programında yer alan genel amaçlar etrafında nelerin gerektiğine ilişkin bir açıklama ile bu amaçların yerine getirilmesine yönelik hedefler. Bazı durumlarda bu, birden fazla amaçla ilgili olabilir.

KUTU 1: Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) İş Programı'nın dokuz ana teması

Program bileşeni 1: Korunan alan sistem ve sahalarının planlanması, seçilmesi, kurulması, güçlendirilmesi ve yönetilmesine yönelik doğrudan eylemler

- Korunan alan ağlarının ve ekosistem yaklaşımının oluşturulması
- Alan bazlı korunan alan planlaması ve yönetimi
- Korunan alanlara yönelik tehditlerin giderilmesi

Program bileşeni 2: Yönetim, katılım, eşitlik ve yarar paylaşımı

- Korunan alanların sosyal faydalarının geliştirilmesi

Program bileşeni 3: Elverişli şartların yaratılması ile ilgili faaliyetler

- Elverişli politik / hukuksal şartların yaratılması
- Kapasite geliştirme
- Mali sürdürülebilirliğin sağlanması

Program bileşeni 4: Standartlar, değerlendirme ve izleme

- Yönetim standartları ve etkin yönetim
- Bilimin kullanılması

iii. **Çerçeve:** Konu ve önemiyle ilgili kısa bir değerlendirme.

iv. **Amaçlara yönelik ana faaliyetler:** Hedeflere ulaşabilmek için ihtiyaç duyulan en önemli faaliyetlerden bazıları.

v. **Belirlenen faaliyetlerin uygulanmasına yönelik olası adımlar:** Uygulamada ne anlama geleceğine dair detaylarıyla birlikte, bir dizi olası adım.

vi. **Örnek durum çalışmaları:** Çoğunlukla ilgili web siteleri referans gösterilerek, belli ülkelerde hedeflere yönelik çalışmalara ilişkin örnekler.

vii. **Araçlar ve kaynaklar:** Belirli hedeflere ulaşılması için mevcut olan araçlardan bir seçme (metodolojiler, veri kaynakları, uygulama kuralları, vs). Bu liste nihai değildir ve zamanla daha kapsamlı bir hale gelecektir: Örneğin bakınız; <http://www.earthtoolbox.net>

Bu kılavuz, İş Programının uygulanmasına yardımcı olmak üzere eldeki bilgilerin küçük bir bölümüne değinmekle birlikte; daha fazla bilgiye nasıl ulaşılacağına yardımcı olmaktadır.

KORUNAN ALANLAR NEDİR VE NEDEN ÖNEMLİDİR?

Korunan alan nedir? IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği); korunan alanları, özellikle biyolojik çeşitliliğin ve doğal ve ortak kültürel kaynakların korunması ve devam ettirilmesine adanmış, yasal veya diğer etkili yöntemlerle yönetilen, kara ve/veya deniz alanları olarak tanımlar. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (1992) ise; korunan alanı, belirli bir doğa koruma amacına ulaşmak üzere ayrılan, düzenlenen ve yönetilen, bir coğrafi alan olarak tarif eder. Korunan alanlar (milli parklar, yaban hayatı koruma sahaları, yabanıl alanlar, vb) ulusal ve uluslararası doğa koruma stratejilerinin köşe taşlarıdır.

Türler için sığınak oluşturan bu alanlar yoğun bir şekilde işletilen (yönetilen) kara ve deniz alanlarının sağlayamadığı, önemli ekolojik süreçlerin ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülmesine yardımcı olurlar. Bu alanlar, doğal evrimin devamı ve ekolojik restorasyonun gerçekleşmesi için gerekli mekanı sağlarlar. Korunan alanların, tarım açısından genetik kaynak, eczacılık açısından ilaç hammaddesi oluşturma; insanlar için rekreasyon olanakları ve ekoturizm gelirleri yaratma; odun dışı orman ürünleri üretimi için sürdürülebilir kaynak sağlama ve dünyanın bazı bölgelerindeki topluluklar için sığınak olma gibi insanlara sağladığı faydalar son yıllarda giderek artan bir şekilde farkedilmektedir. Belki de en önemlisi, Binyıl (Milenyum) Ekosistem Değerlendirmesi'nde de vurgulandığı gibi (<http://www.milleniassessment.org>) korunan alanlar; insan yaşamını ve refahını destekleyen; bol ve temiz su, sel ve fırtına kontrolü, bitki türlerinin ve balık stoklarının üremesi ve beslenmesi için uygun alanlar oluşturma ve karbon biriktirme gibi önemli ekosistem hizmetlerinin gerçekleşmesine yardımcı olurlar. Buna ek olarak; birçok kişi kendi faaliyetlerimiz yüzünden kaybına sebep olduğumuz türlerin korunması gibi etik bir sorumluluğumuzun da olduğunu düşünmektedir. Amiral gemisi niteliğindeki korunan alanlar, bir ulusun mirası açısından, örneğin Notre Dame Katedrali ve Tac Mahal kadar önemlidir.

Tüm korunan alanlar aynı mıdır? Değişik ülkelerdeki korunan alanlarda çok çeşitli yönetim hedefleri ve yaklaşımları ile idare şekilleri bulunmaktadır. Yönetim hedefleri açısından korunan alanlar, tamamıyla insandan arındırılmış katı korumadan, çiftlikler veya yönetilen ormanlar gibi kültürel alanları içeren geniş bir yelpazeye sahiptir. IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği), korunan alanları, yönetim hedeflerine bağlı olarak altı kategoriye ayırmaktadır. Ia: Mutlak doğa koruma rezervi/yabanıl koruma alanı, Ib: Yabanıl alan, II: Milli park, III: Doğal anıt, IV: Habitat/tür yönetim alanı, V: Korunan kara/deniz alanı (peyzajı), VI: Yönetilen kaynak koruma alanı. İdari tipler açısından; korunan alanlar doğrudan devlet tarafından veya sivil toplum kuruluşları gibi diğer aktörlerle ortak olarak; ve hatta yerli halk ve yerel topluluklar tarafından veya ilgili şahıslar veya tüzel arazi sahipleri tarafından ilan edilebilir ve ortaklaşa yönetilebilirler. İş Programı hem kamusal hem de özel olarak yönetilen korunan alanları kapsar.

Ne kadar korunan alan mevcuttur? Bugün, Dünya Korunan Alanlar Veritabanı'nda; dünya kara yüzeyinin %11,4'ünü kapsayan, 100.000'den fazla kara; deniz alanlarının da %0,5'ten daha azını kapsayan ve sayıları 1.300'ü aşan korunan alan yer almaktadır. Korunan alanlar, hemen hemen her ülkede mevcuttur. Bu alanların büyük bir çoğunluğu 20. yüzyıl boyunca belirlenmiş ve resmen ilan edilmişlerdir ki; bu tarih boyunca insan tarafından yapılan en büyük çaplı ve bilinçli alan kullanım değişikliği olarak kabul edilmektedir.

Halen bu kadar korunan alan varsa neden daha fazlasına ihtiyaç duymaktayız? Yalnızca istatistiklere bakmak, dünyadaki korunan alan ağının gücü hakkında yanlış izlenim verir. Mevcut korunan alanların birçoğu buzullar, çöller, dağlar gibi genel olarak ayrılması nispeten kolay ancak çoğunlukla biyolojik çeşitliliğin korunması açısından optimum olmayan veya yerel ve yerli toplulukların faydalandığı alanların dışında olan yerlerdedir. Korunan alanlar ağında ekolojik temsiliyet açısından da dikkate değer boşluklar vardır; örneğin Güney Pasifik Adaları'ndaki orijinal ormanların sadece %0,1'i; Orta Afrika'nın Kamerun Platoları'ndaki zengin çeşitliliğe sahip nemli ormanların ve Gine Körfezi mangrovlarının (tropikal bölgelerdeki bataklıklarda yetişen ağaç toplulukları) %1'i ve dünya genelindeki göl sistemlerinin %2'si koruma altındadır. Deniz ve tatlısu ekosistemleri daha az korunmakta olup, çoğunlukla yüksek tehdit altındadır. Bu nedenle, bu tür alanların özel ilgi gerektirdiği İş Programında vurgulanmaktadır. Yok olma tehdidi ile karşı karşıya olan birçok tür de dahil olmak üzere, türleri temsil eden korunan alanların küresel ağında da önemli boşluklar vardır. V. Dünya Parkları Kongresi'nde sunulan bir tebliğe göre; memeliler, kuşlar, sürüngenler ve kaplumbağa türlerinden 1.423'ünün günümüz küresel korunan alanlar ağı içerisinde yer almadığı ve bu türlerin %20'den fazlasının tehdit altında olduğu belirtilmiştir.

Mevcut korunan alanlar güvenli midir? Korunan alanların miktarındaki artış her zaman yönetim etkinliği ile paralel gitmemiştir. Bugün dünyada, hukuki olarak tesisi tamamlanmamış ya da idari kapasitesi çok sınırlı veya hiç olmayan birçok korunan alan bulunmaktadır. Yasal prosedüre göre ilan edilmiş birçok korunan alan bile risk altındadır. Tehditler; yasadışı avlanma, kaçak kesim, madencilik, yerleşim ve kontrol edilemeyen yangınlar gibi sorunlardan, toksik kirlenme ve iklim değişikliği gibi etkileri zamana yayılı sorunlara dek uzanmaktadır. Bu baskılar, idari ve mali yetersizlik, politikalar, yoksulluk ve alternatif geçim kaynaklarının azlığı gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Özellikle, gerekli mali kaynakların bulunamaması etkin yönetimi engellemekte ve insan topluluklarının etkisiyle kaynaklara yönelik baskı artmaktadır. Korunan alanlara yerel ve politik düzeyde destek sağlamak, ve kaynaklara uzun vadede hak ettikleri değeri kazandırabilmek için doğa koruma ile ilgili güçlü argümanlar bir araya getirilerek topluma anlatılmalıdır.

Peki ya insanlar? Geçmişte, korunan alanlar çoğunlukla insanların hak sahibi olduğu arazi ve doğal kaynaklara el konulmak suretiyle ve onların kaybına yol açacak şekilde kurulmuştur. Özellikle korunan alanlar ve çevresinde yaşayan yerli halk ve yerel topluluklar bundan doğrudan etkilenmişlerdir. Korunan alanlar, uzun vadede, ancak orada yaşayan veya ona bağlı olan yerli halk ve yerel topluluklar ile diğer ilgi grupları tarafından (yerel, ulusal ve küresel seviyelerde) desteklendiği takdirde yaşatılabilir. Bunun ötesinde, bazı insanların yaşam tarzları ve geleneksel kültürleri korunan alanlara bağlıdır. Nihayet, korunan alanlar, hakların tanınması, yoksulluğun giderilmesi ve insan-doğal hayat çatışmasına çözümler üretilmesi açısından değerli bir araçtır. Bu alanlar, kalıcı korumanın sağlanabilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

KORUNAN ALANLAR VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) (Convention on Biological Diversity - CDB); Mart 1991-Mayıs 1992 tarihleri arasında, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)'nin himayesinde görüşülmüş, Haziran 1992'de Rio de Janeiro'daki "Dünya Zirvesi"nde imzaya açılmış ve 29 Aralık 1993'te uygulamaya konulmuştur. Bugüne kadar 187 ülke ve Avrupa Birliği BÇS'ye taraf olmuştur. Taraflar, Sözleşme'yi onaylamakla, üç hedefin gerçekleştirilmesi için gerekli ulusal ve uluslararası tedbirleri almayı taahhüt etmektedir. Bunlar, biyolojik çeşitliliğin korunması, biyolojik çeşitliliği oluşturan unsurların sürdürülebilir kullanımı ve genetik kaynakların kullanımıyla ortaya çıkan faydaların eşit paylaşımı.

1992'den bu yana hükümetler Taraflar Konferansı'nda (COP) - Sözleşme'nin idari organı- alınan kararlara bağlı olarak bu taahhütleri daha da belirgin bir şekilde tanımlamışlar ve Sözleşme'nin genel şartlarını pratik uygulamalara dönüştürmüşlerdir. Korunan alanlarla ilgili VII/28 no'lu Karar ve bu karara eklenen İş Programı COP'un Şubat 2004'teki 7. toplantısında onaylanmıştır. Bu Program, bir zaman takvimi çerçevesinde korunan alanlar için ölçülebilir hedefler ortaya koyan, bu hedeflere ulaşabilmek için gerekli eylemleri tanımlayan ve korunan alanlar için kapsamlı uluslararası mali kaynakların geliştirilmesine çağrı yapan küresel çapta ilk hükümetlerarası anlaşmadır. COP, korunan alanlarla ilgili İş Programının uygulanmasını gözden geçirmek ve desteklemek üzere bir Ucu-Açık Korunan Alanlar Çalışma Grubu oluşturmuştur. Eylül 2003'te Güney Afrika'nın Durban kentinde yapılan IUCN V. Dünya Parklar Kongresi'nde alınan kararlara bağlı olan İş Programı korunan alanlarla ilgili birçok paydaşça da desteklenmektedir.

İŞ PROGRAMI DÖRT UNSURU KAPSAR:

1. Korunan alan sistem ve sahalarının planlanması, seçilmesi, kurulması, güçlendirilmesi ve yönetilmesine yönelik doğrudan eylemler
2. Yönetim, katılım, eşitlik ve yarar paylaşımı
3. Elverişli şartların yaratılması ile ilgili faaliyetler
4. Standartlar, değerlendirme ve izleme

1. Unsur, korunan alan sistemlerinin neyi, nerede koruması gerektiğiyle ilgilidir. **2. ve 3. Unsur** siyasi ortam, yönetim, katılım, mali durum, kapasite geliştirme gibi konular da dahil olmak üzere korunan alan sistemlerinin etkili bir şekilde nasıl uygulanacağını kapsar. **4. Unsur**, 1. ve 3. unsurlar altında gerçekleştirilen eylemlerin etkilerinin değerlendirilip izlenebilmesi için gereken adımları kapsar. Her Program Unsuru, öngörülen nihai sonucu ifade eden bir veya daha fazla Amaca sahiptir. Her Amaca, daha belirgin bir şekilde tanımlanmış ve arzu edilen sonuca ulaşılacak tarihi olan bir Hedef eşlik eder. Her Hedef içinse, Taraflar için Önerilen bir dizi Faaliyet tanımlanmıştır. Bunlar, Sözleşmeye taraf ülkelerce taahhüt edilen Amaç ve Hedeflere ulaşılması için COP7 sırasında anlaşmaya varılan tavsiyeleri ve "en iyi uygulama"ları kapsayan bir dizi eylemdir. Bununla beraber, Taraflar Konferansı Kararları'nda, tüm ülkelerin bu faaliyetleri yerine getirme ihtiyacı ve kapasitesinin aynı olmayacağı varsayılarak, Faaliyetlerin esnek bir şekilde uygulanabileceği de kaydedilmiştir.

VII/28 no'lu Karar metni; BÇS'nin Deniz ve Kıyı Biyolojik Çeşitliliği İş Programı'na Korunan Alanlar İş Programı'nın doğal bir parçası olarak açıkça atıfta bulunur. Deniz ve Kıyı Biyolojik Çeşitliliği İş Programının metnine, Sözleşme'nin web sitesinden (<http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=COP-07&id=7742&lg=0>) erişilebilir. VII/28 no'lu Karar metni ayrıca, mali kaynaklar, araçlar ve açık denizlerdeki korunan alanlar gibi konuları da kapsayacak şekilde uygulamalarda ilerlemeye yardımcı olmak için -en azından bir defa toplanmak üzere- ucu açık bir Korunan Alanlar Çalışma Grubu oluşturmaktadır.

İŞ PROGRAMININ GEREKLERİNİN YERİNE GETİRİLMESİ

İş Programının Esası; ülkelerin, katılımcılığa ve ekolojik temsile dayalı, etkin yönetilen, gerektiğinde ulusal sınırların ötesine kadar uzayabilen, diğer alan kullanım biçimlerine entegre olmuş ve insan refahına katkıda bulunan ulusal veya bölgesel korunan alan sistemlerini geliştirmelerine yönelik taahhütlerdir. 16 hedeften 14'ü için öngörülen tarih 2008 veya 2010 (kara alanları için) ve 2012'dir (deniz alanları için). Korunan alanların, içinde yer aldığı, daha geniş kara ve deniz alanlarına (peyzajlarına) entegrasyonu için öngörülen tarih ise 2015'tir. Bu hedeflere varabilmek; elverişli bir siyasi ortamın oluşturulması, mali ve teknik kaynakların sağlanması, kapasite geliştirme, izleme ve değerlendirme gibi bir dizi destekleyici faaliyetin gerçekleştirilmesini ve korunan alanların eşitlikçi ve paylaşımcı bir şekilde oluşturulması ve yönetilmesinin sağlanmasını gerektirmektedir.

İş Programının Genel Amacı. İş Programının nihai amacı, Taraflarca yapılan ve aşağıdaki sonuca ulaşmak üzere yerine getirilmesi öngörülen bir takım faaliyetleri içeren taahhütlerde ifade edilmektedir.

... karasal alanlarda 2010, deniz alanlarında 2012 yılına kadar kapsamlı, etkin yönetilen, ekolojik temsile dayanan ve bir küresel ağ oluşturmak suretiyle hep birlikte Sözleşmenin üç amacının gerçekleştirilmesine ve mevcut biyolojik çeşitlilik kaybının önemli ölçüde azaltılması ile ilgili 2010 hedefine katkıda bulunan ulusal ve bölgesel korunan alanların oluşturulması ve sürdürülmesi.

İş Programı ve İnsan Refahı. Korunan alanlarla ilgili bu taahhütler, insan refahına olumlu katkıda bulunmak üzere İş Programı çerçevesi içine alınmaktadır. Gerçekten de, bu İş Programı; hükümetleri, korunan alanlarla ilgili maliyet ve faydaların eşit paylaşımı (özellikle yerli halk ve yerel toplulukların ve ilgi gruplarının tam ve etkili katılımlarının geliştirilmesi ve güvence altına alınması) açısından, taahhüde teşvik etmektedir.

Sınırötesi Korunan Alanlar. Türler ve ekosistemler çoğunlukla ulusal sınırların ötesine de geçtiğinden bu amacın gerçekleştirilebilmesi bazen devletler arasında ortak faaliyetlerin yerine getirilmesini gerektirmektedir; dolayısıyla Taraflar 2010 yılına kadar karasal alanlarda ve 2012 yılına kadar deniz alanlarında şunların gerçekleştirilmesini öngörmektedir:

... ekosistem yaklaşımını uygulayarak ve uluslararası işbirliğini geliştirerek biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını iyileştirmek için sınırötesi korunan alanların oluşturulması, ulusal sınırların iki tarafında birbirine komşu olan korunan alanlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve bölgesel ağların kurulması.

Etkin yönetim. Korunan alan sistemleri, amaçlarına hizmet edebilmeleri açısından da iyi yönetilmelidirler. Taraflar, korunan alanların 2012'ye kadar etkin yönetime sahip olmaları konusunda anlaşmaya varmışlardır.

...açık ve net bir şekilde tanımlanmış biyolojik çeşitlilik amaçları, hedefleri, yönetim stratejileri ve izleme programlarını içeren katılımcı ve bilimsel temelli saha planlama yöntemlerinin kullanımı, mevcut metodolojiler ve aktif paydaş katılımıyla uzun vadeli yönetim planlarından yararlanılması.

Korunan Alanların Entegrasyonu. Taraflar, daha da genişletilmiş ve nispeten kapsamlı korunan alan sistemlerinin bile biyolojik çeşitlilik kaybının yeterli ölçüde azaltılabilmesi için kendi başlarına yeterli olamayacağını kabul etmişlerdir. Bu nedenle, 2015 yılına kadar "ekolojik yapı ve işlevlerin devamını sağlamak için korunan alanların, daha geniş kara ve deniz alanlarına (peyzajlarına) entegrasyonunu" taahhüt etmişlerdir.

... ekosistem yaklaşımı uygulanarak, ekolojik bağlantı ve ekolojik ağlar kavramları dikkate alınarak tüm korunan alanlar ve korunan alan sistemleri, daha geniş kara ve deniz alanları (peyzajları) ve ilgili sektörlere entegre edilecektir.

Mali Kaynaklar. Bununla birlikte Taraflar, ulusal korunan alan sistemlerinin uygulanması ve etkin yönetimi için mali kaynakların ve mali sürdürülebilirliğin önemini özellikle vurgulamışlar ve 2008'e kadar yeterli finansal kaynağı güvence altına almayı taahhüt etmişlerdir. Taraflar Konferansı ayrıca, 2006-2008 yılları arasında yerine getirilebilmesi konusunda anlaşılan bazı önemli faaliyetler için ihtiyaç duyulan fon kaynaklarının aciliyetine de dikkati çekmiştir. En acil eylemler Kılavuzun başındaki Hızlı Danışma Araçları bölümünde özetlenmiş ve Ekler bölümünde de daha detaylı bir açıklama yapılmıştır.

BÖLÜM 2:

İŞ PROGRAMI

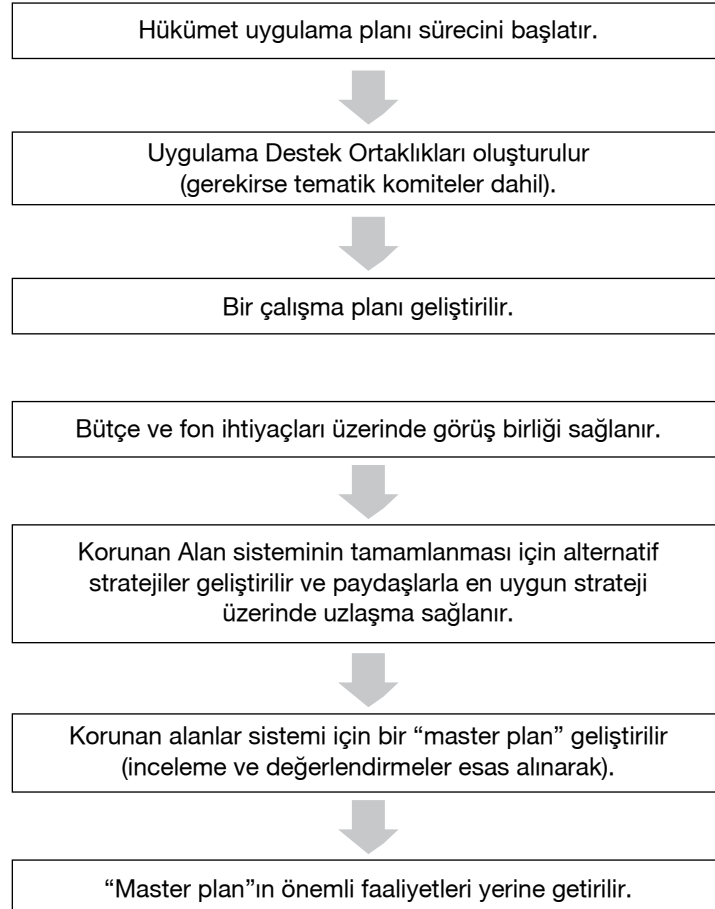
KILAVUZU

2. BAŞLARKEN

Hükümetlerin, İş Programında sıralanan 92 faaliyetin her birini tek tek yerine getirme çabası içine girmesi, onlar için muhtemelen üstesinden gelinmesi zor bir yük olacaktır. Ayrıca, mekanik bir şekilde listede yer alan faaliyetlerin yanına çarpı işareti atma gayesiyle hareket etmek, aslında ekolojik temsile dayalı korunan alan sistemlerinin oluşturulmasıyla ilgili bir bütünsel yaklaşımı harekete geçirmeyi hedef alan İş Programının ana ruhunun kaybedilmesine yol açacaktır. Ülkedeki duruma göre, bazı faaliyetler zaten yerine getirilmiş olacağından listeden çıkartılabilir. Bazı faaliyetler birleştirilebilir veya dünyanın diğer bölgelerinde kaydedilen gelişmelerden faydalanılabilir. Bir eylem çerçevesi niteliğinde olan İş Programı ülkenin özel şartlarına ve devam etmekte olan süreçlere bağlı olarak yeniden düzenlenebilir.

Ulusal Uygulamayı Destekleyici Ortaklıklar. Tarafların, ülke koşullarına ve özel ihtiyaçlarına uygun olarak, ulusal uygulama planları oluşturmaları gerekmektedir. Bazı ülkelerde, resmi kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgi gruplarından (örneğin, yerel topluluklara ait kuruluşlar) oluşan Ulusal Uygulamayı Destekleyici Ortaklıkların kurulması ile işe başlanmıştır. Zaman zaman “UUDO” kısaltmasıyla ifade edilen bu çok paydaşlı ortaklıklar, İş Programı'nın ulusal uygulama planı çerçevesinde, ana faaliyetleri, zaman çizelgelerini ve sorumluluk paylaşımını içeren formal işbirliği mutabakatları oluşturmuşlardır.

ŞEKİL 1 ULUSAL UYGULAMA PLANININ OLASI UNSURLARI

Örneğin Brezilya'da, sayıları 30'u aşan resmi ve sivil kuruluş arasında, İş Programının yürütülmesi konusunda işbirliği için bir resmi anlaşma imzalanmıştır. Bu çerçevede, korunan alanlarla ilgili bir forum kurulmuş ve öncelikli konularla ilgili olarak hükümet kuruluşlarının liderliğinde altı çalışma grubu oluşturulmuştur. Ulusal Uygulama Planı, önümüzdeki on yıl boyunca yapılması gereken faaliyetlerin organize edilmesi için bir çerçeve oluşturabilir. Plan, Şekil 1'de gösterilen taslak listede belirtildiği gibi bir dizi faaliyeti gerektirebilir:

Mevcut süreçlerle ilişkilendirme. Birçok ülkede, İş Programının uygulanması, halen devam etmekte veya başlamak üzere olan, Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejileri ve Eylem Planları (UBSEP), Küresel Çevre Fonu (GEF) ve çift taraflı hibe projelerinin tasarım aşamaları ve korunan alanlarla ilgili kuruluşların stratejik planlama çalışmaları gibi süreçlerle de doğrudan ilişkilendirilmektedir.

Bilgi ve Değerlendirme. İş Programında belirtildiği gibi, uygulamanın ilk aşamasında çeşitli bilgilerin toplanmasına ve bazı analitik değerlendirmelerin yapılmasına ihtiyaç olacaktır. Bu konuya ilişkin kısa bir liste, Kutu 2'de verilmiştir.

Korunan alanlar personeli ve ilgi grupları arasında yapılacak olan aşağıdaki anket, İş Programında belirlenen birçok değerlendirmeyle bağlantılı olarak mevcut bilgi (veri) boşluğunun doldurulabilmesi için gerekli bilgileri içermektedir.

KUTU 2: BÇS Korunan Alanlar İş Programı'nda belirlenen bilgi ihtiyaçları

- Ekolojik temsile dayalı korunan alanlar sisteminin tamamlanması için Boşluk Analizi.
- Yönetim planlarının güncellik durumu.
- Korunan alanlara yönelik ana tehditler.
- Restorasyon seçenekleri.
- Yerli ve yerel topluluklar üzerindeki ekonomik ve sosyo-kültürel etkiler.
- Yönetişim ve yeni yönetişim modelleri ile ilgili politikalar.
- Ulusal ve yasal politika çerçeveleri.
- Korunan alanların gizli ve gizli olmayan ekonomik ve sosyal faydaları.
- Kapasite ihtiyaçları.
- Mevcut bilgi ve deneyimlerin gözden geçirilmesi.
- İhtiyaçlar ve boşlukların ulusal düzeyde mali analizi.
- Korunan alan planlaması ve yönetimiyle ilgili özel araçlara ihtiyaç.
- Bilimsel ve teknik işbirliği ihtiyaçları.
- Halen kullanılmakta olan korunan alan standartları (örneğin; planlama, yönetim, vs.).

Başka ülkelerin deneyimlerinden yararlanma: Yakın zaman içerisinde, birçok ülkenin uygulama çabalarını raporlamaya başlaması ve bunları PALNet (<http://palnet.whirl-i-gig.com/new/>), BÇS Clearing House Mechanism (<http://www.biodiv.org/chm/default.aspx>) gibi kamuoyunun erişebileceği yerlere koyması beklenmektedir. Bazı taraflar (ülkeler), başka ülkelerin tecrübelerinden faydalanarak daha etkili ulusal yürütme süreçleri geliştirebilirler.

KORUNAN ALAN YÖNETİCİLERİ İÇİN ÖRNEK ANKET

Korunan alanın öncelikli / önemli yönetim hedefleri nelerdir?

Korunan alanın yönetim planı var mı? Evet, güncel Evet, fakat eski Hayır

Korunan alana yönelik önemli tehditler nelerdir?

Sosyal anlaşmazlıklar var mı? _____

Korunan alandaki en önemli biyolojik çeşitlilik değerleri ve korumayı gerektiren doğa koruma hedefleri nelerdir?

Restorasyon ihtiyacı ve seçenekleri nelerdir? _____

Yerli veya geleneksel topluluklar korunan alanın kaynaklarından istifade etmekte veya onlara bağımlı mıdır?

İlgili süreçlere nasıl katılmaktadırlar? _____

Yerel topluluklar nasıl katılmaktadırlar? _____

Korunan alan doğrudan ekonomik faydalar sağlıyor mu? Bu faydalar, yükün önemli bir bölümünü üstlenen insanlara ulaşıyor mu? Çevresel hizmetler (erozyon, su kalitesi, vs.)

Turizm

Sürdürülebilir kaynaklar

Korunan alan, sınıraşan bir korunan alan sisteminin parçası mı? Evet Hayır

Bir izleme sistemi var mı? Hayır Evet ama sınırlı Kapsamlı

Etkin bir korunan alan yönetiminin sağlanabilmesi için karşılanması gereken kapasite ihtiyaçları nelerdir?

Mevcut ve planlanan yıllık mali ihtiyaç nedir ve eldeki imkanlarla karşılaştırıldığında durum nasıldır?

Etkin yönetimin sağlanabilmesi için ihtiyaç duyulan en önemli araçlar nelerdir?

Etkili yönetimin sağlanabilmesi için en önemli araştırma ihtiyaçları nelerdir?

Ancak, bu iddialı İş Programının uygulanmasında yeterli aktör katılımı sağlanmadığı, yapılması gerekenler konusunda bir uzlaşmaya varılmadığı, enerji ve işbirliği ortaklıkları yaratılmadığı takdirde, Programın başarıyla gerçekleştirilme şansı çok düşüktür. Sonuçta, korunan alanlar sisteminin bir ülkeye sağlayacağı yararların etraflı bir şekilde anlaşılması, korunan alanlara ve kapsamlı ve etkin yönetilen bir korunan alanlar ağının oluşturulmasına ilişkin uluslararası vizyona yönelik istek ve heyecanın yaratılması, bu işin nasıl yapılacağından çok daha önemlidir.

3. KONU 1: KORUNAN ALAN SİSTEMLERİNİN KURULMASI VE EKOSİSTEM YAKLAŞIMI

I. GİRİŞ

İş Programının ana amacı her ülkede işlevsel, etkin, ekolojik olarak uyumlu, gerektiğinde ulusal sınırların ötesinde de devam edebilen ve ekosistem yaklaşımına (BÇS altında benimsenen) uygun olarak daha geniş ölçekli kara, tatlısu ve deniz alanlarının yönetimine entegre edilmiş korunan alan sistemlerinin oluşturulmasını teşvik etmektir. Bu ulusal sistemler, uzun dönemde tüm dünyanın biyolojik çeşitliliğinin güvence altına alınabilmesi için bilinen tüm türleri ve tüm ekosistemleri temsil etmeye yeterli büyüklükteki alanları içine alan küresel bir korunan alanlar ağına katkıda bulunmalıdır.

	II. AMAÇLAR VE HEDEFLER
AMAÇ 1.1	Üzerinde küresel düzeyde anlaşma sağlanmış amaçlara katkıda bulunmak üzere bir küresel ağa bağlı ulusal ve bölgesel korunan alan sistemleri kurmak ve güçlendirmek.
HEDEF	(i) Sözleşmenin (BÇS) Stratejik Planı ve Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin 2010 yılı itibarıyla biyolojik çeşitlilik kaybının önemli ölçüde azaltılması hedefine (ii) Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin özellikle çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ile ilgili 7 no'lu Hedefine ve (iii) Küresel Bitki Koruma Stratejisine katkıda bulunmak üzere 2010 yılı itibarıyla kara, 2012 yılı itibarıyla deniz alanlarında, kapsamlı, temsile dayalı ve etkin yönetilen ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinden ibaret bir küresel ağın oluşturulması.
AMAÇ 1.2	Ekolojik yapı ve işlevlerin devamı açısından korunan alanların daha geniş kara ve deniz alanlarına (peyzajlarına) ve sektörlere entegre edilmesi.
HEDEF	2015 yılına kadar, tüm korunan alanlar ve korunan alan sistemlerinin, ekosistem yaklaşımı uygulanarak; ekolojik bağlantı ve uygun durumlarda ekolojik ağ kavramları dikkate alınarak, geniş kara ve deniz alanlarına ve ilgili sektörlere entegre edilmesi.
AMAÇ 1.3	Bölgesel ağlar, sınıraşan korunan alanlar ve ulusal sınırlar ötesindeki komşu korunan alanlar arasında işbirliği kurmak ve güçlendirmek.
HEDEF	2010/2012'ye kadar biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımının daha iyileştirilmesi için ekosistem yaklaşımını uygulayarak ve uluslararası işbirliğini geliştirerek, sınırötesi korunan alanların oluşturulması ve güçlendirilmesi, ulusal sınırların iki tarafında birbirine komşu olan korunan alanlar ve bölgesel ağlar arasında diğer işbirliği şekillerinin geliştirilmesi.

III. KAPSAM

İş Programının amacı; ülkeleri, bütün türlerin varlığını sürdürebileceği sayıda ve bütün ekosistemlerin temsili örneklerini kapsayacak genişlikte korunmasını sağlayacak korunan alan sistemlerini geliştirmeye teşvik etmektir. Bu nedenle, Amaç 1.1 ve ona bağlı Hedef bir şemsiye niteliğindedir. Diğer amaçlar ise, korunan alan sistemlerinin uygun bir şekilde tesisini ve etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayacak adımlar olarak düşünülebilir.

İş Programı; korunan alanların “**kapsamlı, etkin yönetilen ve ekolojik temsile dayalı olması**” gerektiğini vurgular. Etkin yönetim konusu Bölüm 10’da ele alınmaktadır. Doğru anlaşılması planlama aşamasında önem arzeden “kapsamlı” ve “ekolojik temsile dayalı olma” kavramları, bütün ekosistem ve türlerin korunan alan ağında hem alansal hem sayısal (popülasyon) olarak varlığını sürdürebilecek büyüklükte yer alması ve doğal ekolojinin işlevini sürdürmesini sağlaması anlamına gelmektedir. Ekolojik temsil kavramı, yalnız birkaç iyi bilinen türün korunmasını amaçlayan (çoğunlukla karizmatik megafauna olarak adlandırılır) ve dağınık vaziyette bulunan alanlardan çok, tüm biyolojik çeşitlilik için bir “sığınak” imkanı sağlayan korunan alanların geliştirilmesine yönelik çabaların özünde yatmaktadır.

Uygulamada, birçok ülke, tüm türlerin korunması için yeterli büyüklükte korunan alan ayırma imkanına sahip olmayabilir. Örneğin, çok çeşitli hayvan türlerinin varlığını sürdürebilecek büyüklükteki popülasyonların muhafaza edilmesi, çok geniş alanlar gerektirebilir. Burada korunan alan ağı kavramı önem kazanmaktadır. Önemli ölçüde değişime uğramış habitatlar üzerinde tek başına ve birbirinden izole bir şekilde yer alan korunan alanlar uzun vadede ciddi yaşamsal sorunlarla karşı karşıya kalırlar. *İş Programı*, bütünüyle doğal olmasa da, en azından türlerin geçişi ve ekolojik süreçlerin devamı için gerekli imkanları sağlayan kara ve su alanlarının kombinasyonundan oluşan korunan alanlara önem vermektedir. *İş Programındaki* bazı faaliyetlerde, korunan alanların etrafındaki tampon bölgeler (kullanımın, korunan alan bütünlüğünün bozulmasına neden olmayacak faaliyetlerle sınırlandırılmış alanlar), biyolojik koridorlar ve “ekolojik sıçrama taşları” (göç eden türler için konaklama yeri oluşturan habitatlar) gibi korunan alanlar arasında “bağlantı habitatlarına” gönderme yapılmaktadır.

Korunan alanların mantıksal sınırları her zaman ulusal sınırlarla örtüşmediğinden, *İş Programı*, gerektiğinde sınıraşan korunan alanların geliştirilmesini teşvik etmektedir. Dünya üzerinde, sınırın iki tarafındaki korunan alan yöneticileri arasında gerçekleştirilen basit işbirliklerinden, tamamiyle birbirine entegre olmuş ortak korunan alan yönetimine kadar bir dizi modelin kullanıldığı sınıraşan korunan alanların sayısı şimdiden 200 civarındadır.

Uganda, Ruanda ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti vakalarında olduğu gibi çatışma durumlarında ve devletler tarafından kabul edilmiş resmi işbirliğinin bulunmadığı hallerde bile korunan alan yetkilileri arasındaki işbirliğinin sürdürüldüğü olsa da, siyasi sorunlar ve hatta savaşlardan dolayı gelişmeler zaman zaman sekteye uğrayabilmektedir.

Ekolojik açıdan en uygun yerlerin belirlenmesi, bir ülke veya bölgedeki korunan alanlar paketinin nihai hali üzerinde varılacak uzlaşma ile ilgili uzun sürecin yalnızca ilk bölümünü oluşturur. *İş Programı*’nın özellikle vurguladığı gibi, yeni korunan alanların oluşturulmasında, yerel toplulukların yer değiştirmek durumunda kalması söz konusu olduğunda, onların önceden rızalarının alınması ve yerel müzakere sürecinin uygulanması son derece önemlidir. Bu görüşmeler şeffaf ve katılımcı olmalıdır. Kararlar, sadece korunan alanların konumu ile ilgili değil, alanların kimler tarafından ve nasıl yönetileceği gibi konuları da kapsmalıdır. Bölüm 6’da daha detaylı olarak irdelenen bu konular, sistemin son şeklini almasında önemli rol oynamaktadır.

	IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER
✓	<i>İş Programı'nda</i> ; 16 farklı faaliyet tanımlanmaktadır. Bunlar bir dizi kapsamlı konuyu içermektedir:
✓	Zamana bağlı ve ölçülebilir (sayısal) ulusal/bölgesel korunan alan hedeflerinin ve göstergelerin 2006'ya kadar oluşturulması (Faaliyet 1.1.1).
✓	Ekolojik temsile dayalı bir korunan alanlar sistemini tamamlamak üzere yeni korunan alanların belirlenmesi için ulusal ve bölgesel boşluk analizlerinin 2006'ya kadar yapılması (Faaliyet 1.1.5).
✓	El değmemiş veya yeri doldurulamaz geniş doğal alanlar, yüksek tehdit altındaki alanlar, türlerin tehlike altında bulunduğu merkezler, denizler ve tatlısu ekosistemlerini içeren en acil alanların korunması için 2006'ya kadar harekete geçilmesi (Faaliyet 1.1.2 ve 1.1.3).
✓	Boşluk analiziyle belirlenen korunan alanların 2009'a kadar ilan edilmesi; karalarda 2010, denizlerde de 2012'ye kadar korunan alanların kuruluşunun tamamlanması (Faaliyet 1.1.6).
✓	Korunan alanların, daha geniş kara/deniz alanları (peyzajlarıyla) ve yoksulluğun azaltılması stratejileriyle entegre edilmesi ve yeni yönetim sistemleriyle ilgili seçeneklerin 2006'ya kadar değerlendirilmesi; ekolojik koridorlar, tampon bölgeler ve restorasyon gibi entegrasyonu artıracak uygulama adımlarının 2008'e kadar yerine getirilmesi (1.1.4 ve 1.2.1'den 1.2.5'e).
✓	Ulusal yetki alanı sınırını aşan okyanuslardaki korunan alanları da kapsayan, sınırötesi korunan alanların kurulması için diğer ülkelerle işbirliği yapılması (Faaliyet 1.3.1'den 1.3.4'e).

V. TANIMLANAN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK ADIMLAR

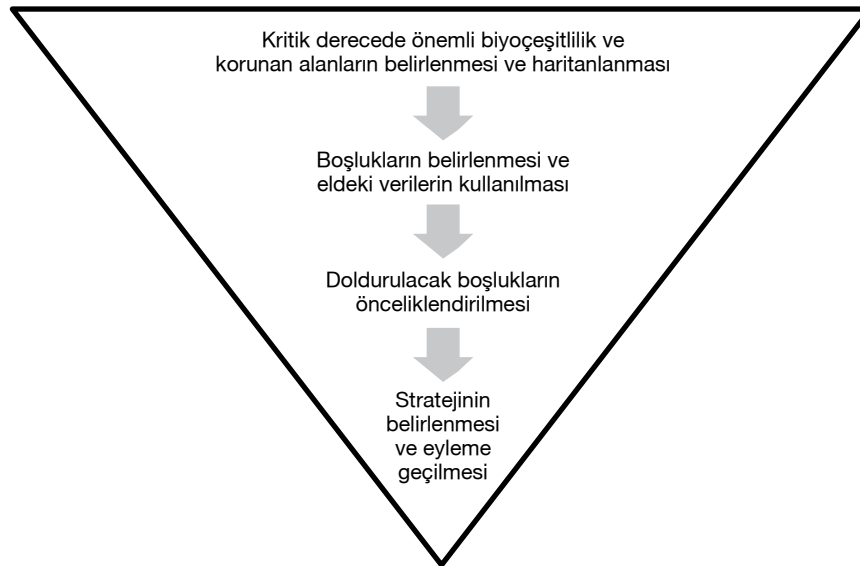
Ulusal müzakere: Katılımcı bir yaklaşımla, kamusal veya özel korunan alanlar da dahil olmak üzere, bölgedeki mevcut doğa koruma girişimlerinin belirlenmesi ve gözden geçirilmesi için ulusal düzeyde müzakere yapılması; korunacak biyolojik çeşitlilik unsurları ve korunması gereken alanların büyüklüğü ile ilgili olarak zamanla bağlı ve ölçülebilir hedefler ve başarı göstergelerinin kararlaştırılması.

Ekolojik boşluk analizi: Ekolojik koridorlar ve tampon zonlar gibi destekleyici bir çerçeve ile birlikte doğa koruma ihtiyaçlarının ve aday korunan alanların belirlenmesi için boşluk analizinin tamamlanması. Genel hedefler kararlaştırıldıktan sonra (örneğin, tehdit altındaki tüm türlerin korunmasında öncelikli olarak gösterilmesi gereken çabalar, koruma altına alınacak bütün ana habitat çeşitlerinin oranları, vs.), ekolojik bakış açısıyla, korunan alanlarla ilgili ihtiyaçların ve korumaya en uygun yeni alanların hassas bir şekilde belirlenebilmesi için boşluk analizi yaklaşımı önerilmektedir. En basitinden karmaşığına kadar çok farklı boşluk analizi yöntemleri olsa da, bunların hepsi üç aşama üzerinde kuruludur: (i) biyolojik çeşitlilik için kilit öneme sahip alanların belirlenip haritalanması, (ii) mevcut korunan alanların haritalanması, (iii) bu iki bilgi setinin karşılaştırılarak boşluk ve eksikliklerinin belirlenmesi (Bkz. Şekil 2). Boşluk analizi, korunan alan sistemlerinin, bir ülkede var olan biyolojik çeşitliliğin tamamını temsil eden bütün unsurları kapsayacak şekilde genişletilmesinde ve planların geliştirilmesinde yararlanmak için kullanılabilir. Boşluk analizi, mümkünse ekolojik bölge planları gibi, bölgesel planlama çalışmaları üzerine oturtulmalı veya endemik, küresel ölçekte nadir veya tehdit altındaki türler gibi özel biyolojik niteliklere ilişkin değerlendirmelerden yararlanılmalıdır. Herhangi bir tür, doğal yayılış alanının sınırında olduğu için veya bazı tarihi sebeplerden ötürü bir ülkede nadir, bir başka ülkede ise yaygın olabilir. Sonuç olarak bu türün korunması, küresel düzeyde nadir veya endemik türlere göre daha düşük bir öncelik arz edebilir. Yapılacak daha kapsamlı çalışmalar, sınırötesi korunan alanlar ve ihtiyaç duyulacak diğer bölgesel işbirliği çalışmalarının gerçekleştirilmesi gereken yerlerin belirlenmesine yardımcı olur.

Sınırşan konular: Göç eden hayvanlar, kara, deniz ve havada oluşturdukları "göç yolları" ile jeopolitik bölgelerin ötesinde birbirine bağlı doğal ekosistem ağları yarattıklarından, sınırötesi veya denizaşırı korunan alanların oluşturulması için, ortak bir çalıştayla işe başlayarak, komşu ülkelerle ortak çalışmalar yapılmalıdır.

İlgi grupları ile müzakere: Mevcut veya olası korunan alanların çevresindeki yerli ve yerel topluluklarla görüşmeler yapılarak korunan alanlar portfolyosu üzerinde karşılıklı anlaşma sağlanmalıdır. Yerel ilgi gruplarının katılımıyla ilgili süreç şartlara uygun olarak özel tasarlanmakla birlikte, genel olarak ele alınan konular, halkın korunan alan fikrini destekleyip desteklemediği, alanın nasıl yönetileceği ve nasıl idare edileceği gibi konularla ilgilidir. İlgi gruplarının geniş katılımlı bir toplantı ile bir araya getirilmesi ve korumanın ilk hedefleri üzerinde anlaşma sağlanması bu sürecin ilk önemli aşamasıdır. Bazı ülkeler, biyolojik çeşitliliğe ne derece önem verdiklerini göstererek, geniş kapsamlı korunan alan hedeflerinin ilanı konusunda önemli adımlar atmışlardır (Örneğin, Madagaskar'ın, korunan alanlarını üç katına çıkarmak üzere 2003 yılında yaptığı taahhüt için bir sonraki sayfaya bakınız). Bununla birlikte, bu tür taahhütlerin saha düzeyinde nasıl gerçekleştirileceği ve uygulanacağı ile ilgili ayrıntılar konusunda, ilgi grubu müzakereleri dahil, gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

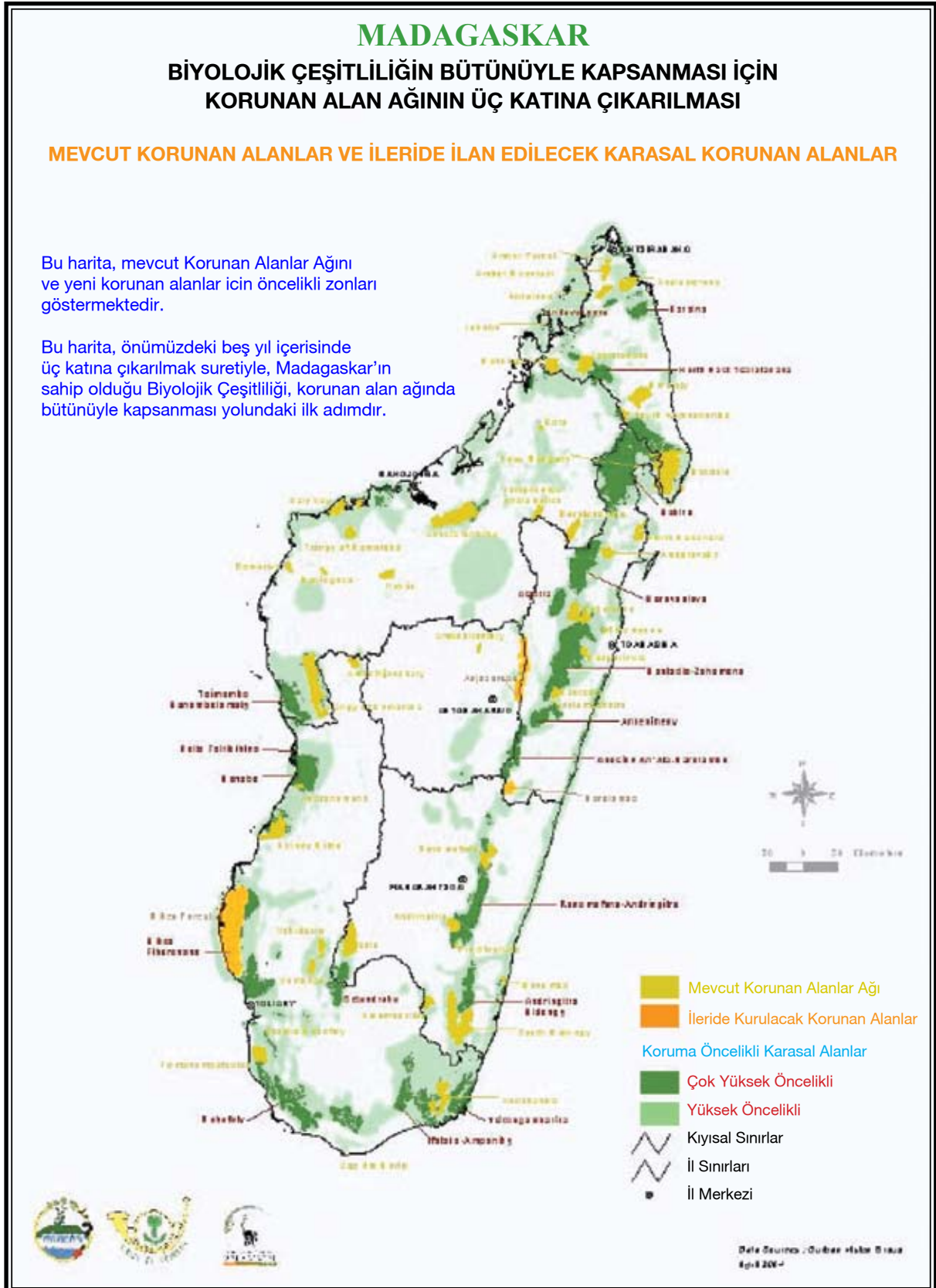
ŞEKİL 2 EKOLOJİK BOŞLUK ANALİZİNİN TEMEL ADIMLARI

Yönetişim modellerinin gözden geçirilmesi: Diğer ülkeler ve ülke içinde yaşanan deneyimler de dikkate alınarak farklı yönetim modelleri ve yönetim amaçları (Bkz araçlar) gözden geçirilmelidir. Her ne kadar birçok korunan alan, devlet tarafından yönetilen ve giriş-çıkışın kontrol altında bulunduğu alanlar şeklinde olsa da, özel korunan alanlar, topluluklara ait korunan alanlar veya ortaklaşa yönetilen çeşitli alanlar da dikkate alınmalıdır. Dikkate alınabilecek yönetim hedefleri, mutlak korumadan, içerisinde geleneksel modelleri de barındırabilen sürdürülebilir kaynak kullanımına kadar geniş bir yelpazeye sahip olabilir. En uygun yönetim ve idare şeklinin seçimi, biyolojik çeşitlilik ile insan ihtiyaçları arasında dengeli bir alışverişi gerektirebilir. Bazı durumlarda mutlak koruma, biyolojik çeşitlilik açısından “en uygun” seçenek olarak görünüyorsa da, doğa koruma ihtiyaçlarının kullanıcı ihtiyaçları, özellikle yerel toplulukların ihtiyaçları ile dengelenmesi farklı sonuçlara götürebilir. Daha esnek bir şekilde korunan ve iyi bir şekilde yönetilen (kullanılan) alanlar, kağıt üzerinde katı koruma altında olduğu halde birçok yasadışı kullanıma açık olan alanlara göre daha iyi korunur. Bu konudaki farklı idari yaklaşımlarla ilgili deneyimler giderek artmakta ve ülkeler çok çeşitli alan araştırmaları, kılavuz ve modellere erişme imkanı bulmaktadır. Bu bölümün araçlar kısmında bazı yararlı bilgi kaynakları verilmiştir.

Ekosistem yaklaşımı: Korunan alanların, ekosistem yaklaşımıyla, daha geniş ölçekli planlara entegrasyonu, iyi işleyen bir korunan alan sisteminin geliştirilmesinde uzun vadeli ancak kritik düzeyde önemli bir aşamadır. Bu adım, korunan alanların daha geniş alanlara (peyzaja) entegrasyonunun iyileştirilmesi için bazı mekanizmaların geliştirilmesini gerektirebilir. Örneğin, korunan alanlardaki sorunların çözüme kavuşturulmasında çevresel etki değerlendirmesi ve bölgesel planlama süreçlerinin kullanılması gibi.

ŞEKİL 3

VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ	
	<p>Yapılan Boşluk Analizi sayısı hızla artmakla birlikte, tam kapsamlı ulusal boşluk analizi örneklerinin sayısı oldukça azdır. BÇS Sekreteryası'nca Korunan Alanlar İş Programını desteklemek için hazırlanmakta olan Teknik Kılavuz Serisinde boşluk analiziyle ilgili bazı uygulamalar yer almaktadır. Örneğin,</p> <p>Madagaskar, beş yıl içinde korunan alan kapsamını üç kat artıracak bir program uygulamıştır.</p>
MADAGASKAR	
HEDEF	2003 Durban Dünya Milli Parklar Kongresi (WPC) sırasında başkan Marc Ravalomanana şu açıklamayı yapmıştır: "...önümüzdeki beş yıl içinde ülkemizdeki korunan alan miktarını, IUCN kategorileriyle de ilişkili olarak, 1.7 milyon hektardan 6 milyon hektara çıkaracağız... bunu, mevcut ulusal açımızın güçlendirilmesi ve yeni korunan alanların kurulması için yeni mekanizmaların uygulanması suretiyle gerçekleştireceğiz..."
BOŞLUK ANALİZİ	Hükümet, sivil toplum kuruluşları (STK) ve fon kuruluşlarının temsilcilerinden oluşan bir "Durban Vizyonu" grubu oluşturulmuş ve potansiyel yeni korunan alanların belirlenmesi için boşluk analizi yapılmıştır (Bkz. Şekil 3)
Y Ö N E T İ Ş İ M MODELLERİ	Bir IUCN heyeti, yeni yönetim modelleri ve çeşitli yönetim amaçları konularında tavsiyelerde bulunmuştur.
MÜZAKERELER	Yeni korunan alanların konumu ve yönetimiyle ilgili görüş birliği sağlanması için yerel topluluklarla katılımcı bir çalışma yapılmaktadır.

VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR	
HEDEFLER VE BOŞLUK ANALİZİ	
	<p>BÇS Sekreteryası, korunan alan sistemlerinde ulusal ekolojik boşluk analizlerinin yapılabilmesi için birçok ortağın işbirliğinde, bir Teknik Kılavuz hazırlamaktadır. Bu doküman, Sekreteryası'nın http://www.biodiv.org web sitesinden elde edilebilecektir.</p> <p>Çoğu kurum, yok olma riski yüksek "Sıfır Yokoluş İttifakı" alanları da dahil olmak üzere küresel önemde koruma değeri olan biyolojik çeşitlilik alanlarının belirlenmesi için yöntemler geliştirmişlerdir. (http://www.zeroextinction.org/); Endemik Kuş Alanları (http://www.birdlife.net/action/science/endemic_bird_areas/); Sınır Ormanları (http://www.globalforestwatch.org/english/index.htm), Önemli Kuş Alanları (http://www.birdlife.net/action/science/sites/); Avrupa'nın Önemli Bitki Alanları (http://www.plantlife.org.uk/downloads/ipa/Identifying_IPAs_in_Europe_Site_Selection_Manual.pdf); Önemli Biyolojik Çeşitlilik Alanları (birkaç sistemi bir araya getiren) (http://portals.conservation.org/downloads/storedfile/Document/ox30e5b57e63ac3243b13d74733f37762.pdf); Uluslararası Önemli Sulak Alanlar (http://ramsar.org/sitelist.pdf).</p> <p>Ayrıca, ulusal boşluk analizlerinde kullanmak için ölçek olarak çok büyük olmalarına rağmen, Biyolojik Çeşitlilik Sıcak Noktaları (http://www.biodiversityhotspots.org/xp/Hotspots), Bitki Çeşitliliği Merkezleri (http://www.nmnh.si.edu/botany/projects/cpd/) [sadece Güney Amerika çevirimiçidir]; 200 Küresel Ekolojik Bölge (http://www.panda.org/resources/programmes/küresel200/pages/list.htm), Küresel Korunan Alan Boşluk Analizi (http://portals.conservation.org/downloads/storedfile/Document/ox7foa45b122b828489b23bb76013344c6.pdf); ve Biyolojik Çeşitliliği Yüksek Yabanıl Alanlar (http://www.conservation.org.xp/CIWEB/regions/priorityareas/wilderness/) gibi çeşitli küresel önceliklendirme sistemleri de faydalı bir çerçeve oluşturabilir.</p>

WWF-Türkiye tarafından hazırlanan “Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları”, “Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları”, Güneydoğu Anadolu Biyolojik Çeşitlilik Analizi”, “Akdeniz Bölgesi Boşluk Analizi” ve bu çalışmalarda önerilen alanlar da Türkiye'nin ekolojik boşluk analizinde önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır. Bu çalışmaların, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ilgili genel müdürlüklerince ulusal düzeyde tamamlanması beklenmektedir.

IUCN'nin, alan seçimi de dahil olmak üzere deniz koruma alanları için ayrıntılı rehberleri vardır (http://www.iucn.org/themes/wpca/pubs/pdfs/mpa_guidelines.pdf)

IUCN'nin ayrıca, Korunan Alanlar için Ulusal Sistem Planlamasıyla ilgili iyi uygulama rehberi de bulunmaktadır (http://www.iucn.org/themes/wpca/pubs/pdfs/Not_Sys_Planning.pdf)

New South Wales Milli Parkları ve CSIRO; Avustralya, Güney Afrika ve Çin'de korunan alan tasarımı için kullanılmış, dokuz-aşamalı verilere dayalı bir sistematik doğa koruma planlaması yöntemi geliştirmiştir (http://www.nature.com/cgifat/DynaPage.taf?file=/nature/journal/v405/n6783/full/405243ao_fs.html)

Doğa Koruma Örgütü (The Nature Conservancy)'nin Designing a Geography of Hope (Umut Coğrafyası Tasarımı) adında, ekolojik bölgeler içindeki alan ve koruma hedeflerinin seçimi ve karşılaştırılmasıyla ilgili detaylı bir sistemi vardır (İngilizce, İspanyolca ve Portekizce). (<http://conserveonline.org/2000/11/b/GOH2-v1.pdf>)

Yaban Hayatı Koruma Derneği (The Wildlife Conservation Society)'nin ekolojik bakımdan anlamlı koruma alanlarının belirlenmesinde, doğal ekosistemlerin yapı ve işlevi üzerinde önemli etkiye sahip, geniş ve ekolojik çeşitlilik gösteren alanlara ihtiyaç duyan türlerin kullanıldığı peyzaj türleri stratejisi mevcuttur (http://wcslivinglandscapes.com/media/file/Sanderson_et_al_20021.pdf).

WWF Kanada, korunan alanlardaki tür ve ekosistemlerin temsilindeki boşlukları araştırmak ve belirli bir bölgedeki biyolojik çeşitliliğin koruma durumunu değerlendirmek için bir metodoloji geliştirmiştir (henüz web'de yayınlanmamıştır).

SINIRAŞAN KORUNAN ALANLAR

IUCN'nin Sınırdaş Korunan Alanlar (Transboundary Protected Areas)'in kurulması ve yönetilmesiyle ilgili detaylı bir kılavuzu vardır (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/Transboundary_guide.pdf)

Europarc Federasyonu'nun da Basic Standards for Transfrontier Cooperation between European Protected Areas (Avrupa'daki Korunan Alanlar Arasında Sınır Ötesi İşbirliği İçin Temel Standartlar) adında benzer bir kılavuzu mevcuttur (web'de yayınlanmamıştır).

YÖNETİŞİM MODELLERİ

IUCN'in Çevre, Ekonomi ve Sosyal Politikalar Komisyonu ile Uluslararası Çevre ve Kalkınma Enstitüsü (International Institute for Environment and Development)'nün, korunan alanlar ve doğal kaynak yönetimine yönelik çeşitli yönetim modelleriyle ilgili detaylı örnek çalışmaları vardır. *Politik Konular (Policy Matters)* no.10, 12, and 13. (<http://www.iucn.org/themes/ceesp/Publications/Publications.htm>)

Topluluklar tarafından korunmakta olan alanlar ile birlikte yönetilen alanlardan alınan dersler, *Indigenous and Local Communities and Protected Areas: Towards Equity and Enhanced Conservation (Yerli ve Yerel Topluluklar ile Korunan Alanlar: Adil ve Geliştirilmiş Korumaya Doğru)*'da toplanmıştır. (<http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/guidelines.htm>)

Korunan alan yöneticilerinin, kendi yönetim düzenlerini değerlendirip geliştirebilecekleri kapsamlı bir yönetim süreci, *Evaluating Governance-a Handbook to accompany a participatory process for a protected area (Yönetişimin Değerlendirilmesi- Korunan alanlarda katılımcı süreçlere iştirak etme)* adlı el kitabında tanımlanmaktadır. (http://www.iucn.org/themes/ceesp/Wkg_grp/CMWG/EVALUATING%20GOVERNANCE%20HANDBOOK.doc).

Ayrıca, Bölüm 6.0'daki araçlara da bakınız.

EKOSİSTEM YAKLAŞIMLARI

BÇS, geniş ölçekli bir doğa koruma çerçevesi ortaya koyan ekosistem yaklaşımı için bazı ilkeler geliştirmiştir. (<http://www.biodiv.org/programmes/cross-cutting/ecosystem/default.asp>)

IUCN'nin Ekosistem Yönetimi Komisyonu, ekosistem yaklaşımını uygulamaya çalışmaktadır. (<http://www.iucn.org/themes/cem/ea/index.htm>)

Uluslararası Koruma Örgütü (Conservation International)'in Koruma Koridorları'nın planlanması ve uygulanmasıyla ilgili bir rehberi ile birlikte Sürdürülebilir Peyzajların Tasarlanması (Designing Sustainable Landscapes)'na ilişkin bir başka rehberi vardır. (<http://portals.conservation.org/downloads/storedfile/Document/oxca7d211dcceca4o972c847oed319705.pdf>)

Parks Canada (Kanada Parkları) karasal ve denizel alanlarda sistem planlamasıyla ilgili yöntemler geliştirmiştir. (http://www.pc.gc.ca/docs/v-g/nation/pdf/SysPlan_e.pdf)

Ramsar Sözleşmesi'nin, sulak alanların korunması ve akılcı kullanımının, akarsu havzası yönetimine entegrasyonu için hazırladığı bir kılavuz vardır (http://www.ramsar.org/key_guide_basin_e.htm).

WWF ve IUCN, orman koruma, yönetim ve restorasyonunun peyzaj ölçeğinde entegrasyonu ile ilgili bir peyzaj yaklaşımı geliştirmiştir. (<http://www.panda.org/downloads/forests/wwfpmrlandscapeapproach.pdf>)

ÖZEL KONU: DENİZ KORUMA ALANLARI

Deniz habitatları ve ekosistemleri, küresel korunan alanlar ağı içerisinde çok az temsil edilmektedir. Temsiliyetle ilgili bu sorun, Program Elemanı 3 (deniz ve kıyı korunan alanları) ve 3.1 ila 3.5 arasındaki operasyonel hedefler altında yer alan VII/5 no'lu karar ve ona eşlik eden Deniz ve Kıyılar Biyolojik Çeşitlilik İş Programı'na yansıtılmıştır. Bu operasyonel hedefler:

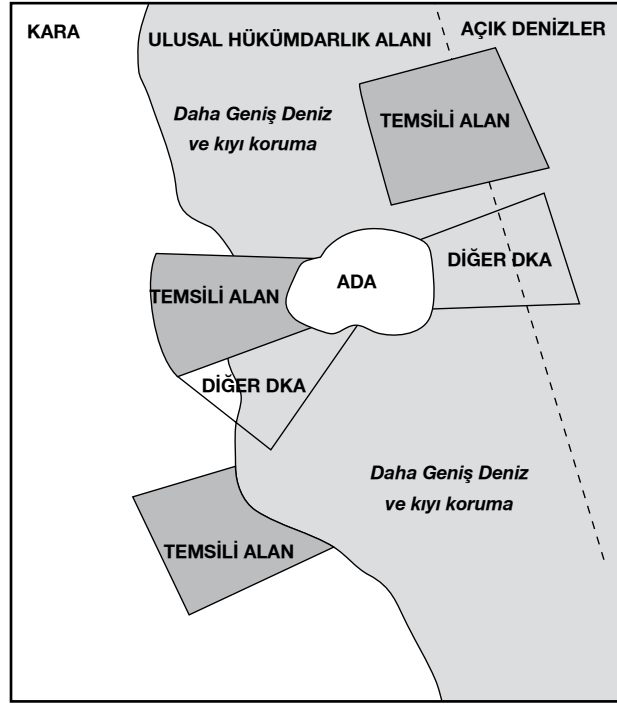
- 3.1:** Küresel düzeyde kararlaştırılmış hedeflere katkıda bulunmak ve küresel ağa entegre edilmek üzere, ulusal ve bölgesel deniz ve kıyı korunan alanlarının kurulması ve güçlendirilmesi.
- 3.2:** Ulusal hükümler sınırlarının ötesinde kalan deniz alanlarında biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımının iyileştirilmesi.
- 3.3:** Mevcut deniz ve kıyı korunan alanlarında etkin yönetimin sağlanması.
- 3.4:** Ulusal ve bölgesel deniz ve kıyı korunan alan sistemlerinde izlemenin kolaylaştırılması için destek sağlanması.
- 3.5:** Deniz ve kıyı koruma alanlarının yönetiminde, belirlenen küresel bilgi boşlukları ve öncelikli bilgi ihtiyaçlarını yansıtan araştırma ve izleme faaliyetlerinin kolaylaştırılması.

Deniz koruma alanları da tıpkı karadaki benzerleri gibi yönetim hedefleri açısından çeşitlilik gösterirler. VII/5 no'lu karar, iki tip deniz ve kıyı korunan alanından oluşan bir deniz ve kıyı biyolojik çeşitlilik yönetim çerçevesi ortaya koymaktadır.

ŞEKİL 4 DENİZ VE KIYI BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK YÖNETİM ÇERÇEVESİNİN UNSURLARI

Çok amaçlı korunan alanlar, ürün elde etme amaçlı kullanımlara izin vermekle birlikte, biyolojik çeşitliliğin korunması için sıkı bir şekilde kontrol altında olan alanları da kapsar. Bu kontrollerin (örneğin, ekonomik ve sosyal) başka amaçları da olabilir. Örnekler; balıkçılığın kontrolü (dip taramasını yasaklayan), bazı türlerin uzaklaştırılmasının kontrol altına alınması (habitat oluşturan türler), rotasyonel olarak kullanıma kapatma, kirlilik ve sedimentasyon kontrolü gibi konuları da içerebilir. Bu tür alanlar, bazı özel türleri veya yaşam döngüsündeki bazı aşamaları koruyabilirler (yumurtlama dönemi gibi), ekolojik bağlılığı muhafaza eder ve daha sıkı korunan alanlar için tampon görevi yaparlar.

Üretime kapalı bölgeler (tüketime dayalı kullanımın hariç tutulduğu, temsili deniz ve kıyı korunan alanları), hiçbir üretime izin vermeyen, buna karşılık ekolojik yapının korunmasına ve doğal restorasyonuna imkan sağlayacak şekilde yönetilen bölgelerdir.

SBSTTA'nın VII/3 no'lu tavsiyesinde yer alan deniz ve kıyı yönetimi çerçevesinin unsurları

Bu tür sıkı koruma alanları, deniz biyolojik çeşitliliğini koruma tedbirlerinin bel kemiğini oluşturur. Bu korunan alanların da kapsam ve temsiliyet açısından kara ve tatlı su alanlarında uygulanan yöntemlerle seçilmeleri gerekir. Üretime kapalı bölgelerin insan topluluklarına kısa ve uzun dönemli faydaları olduğunu gösteren birçok delil mevcuttur, örneğin; balık stoklarının sürdürülmesi ve yenilenmesine yardımcı olurlar (Ad Hoc Teknik Uzman Grubunun Deniz ve Kıyı Korunan Alanları Hakkındaki Raporu: UNEP/CBD/SBSTTA /8/INF/7).

VII/5 no'lu Karar; deniz ve kıyı korunan alanlarının da, kendi başlarına, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için yeterli olmayacaklarını, bu nedenle daha geniş bir denizel çevre kapsamında, sürdürülebilir yönetim uygulamaları ile ilgili bir çerçeveye dahil edilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

4. KONU 2: ALAN BAZLI KORUNAN ALAN PLANLAMASI VE YÖNETİMİ

I. GİRİŞ

Birçok korunan alan sadece kağıt üzerinde mevcuttur veya çok az bir planlama ve yönetim desteği ile varlığını sürdürmektedir. İş Programı, sistematik bir alan bazlı planlama ve yönetim yaklaşımını teşvik ederek bu durumu tersine çevirmeyi hedeflemektedir. Her sahada ana doğa koruma hedeflerinin ve tehditlerin belirlenmesi, kapsamlı yönetim planlarının ve tehdit önleme stratejilerinin geliştirilmesi, koruma etkinliğinin ölçülmesi ve ihtiyaca göre gerekli adaptasyonu yapmak için ölçülebilir hedeflerin sistematik olarak izlenmesi.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER	
AMAÇ	Amaç 1.4: Alan bazlı korunan alan planlama ve yönetiminin esaslı bir biçimde geliştirilmesi
HEDEF	2012'ye kadar, aktif paydaş katılımı ile birlikte açık biyolojik çeşitlilik hedefleri, amaçları, yönetim stratejileri ve izleme programlarını içeren ve mevcut metodolojilere ve uzun süreli bir yönetim planına dayalı olan, katılımcı ve bilimsel temelli alan planlama süreçleri kullanılarak, tüm korunan alanların etkin bir yönetime sahip olması.

III. KAPSAM

Herhangi bir korunan alanın planlanması ve yönetimi, bir korunan alan sisteminin planlanmasına göre daha hassas ve detaylıdır. Bir sistem planlamasında, herhangi bir ülke veya bölgede genelinde koruma değeri en yüksek olan alanlar belirlenir. Korunan alanlar, bu liste içinden seçilip yasal durumları kesinliğe kavuştuğunda, her bir korunan alan için yönetim planının hazırlanması gerekecektir. Korunan alanın oluşturulması, gerek doğal kaynaklara erişim ve gerekse yörede yaşayan insanların geçim kaynakları üzerinde ciddi etkilere yol açabileceğinden, ilgi grubu katılımını teşvik eden süreçler önem arzeder (Bkz. Bölüm 6). Toplumsal korunan alanlar ve ortak yönetim gibi, alternatif yönetim düzenlemelerinin kullanımı, yönetim planlarının hazırlanmasında daha fazla ilgi grubu katılımını gerektirir. Planlama ve yönetimin, sosyal, ekonomik ve çevresel değişimlere etkin bir şekilde cevap verebilmesinin sağlanması için de özel bir dikkat gerekir. Korunan alanlar birçok tehditle karşı karşıya olsalar da (Bkz. Bölüm 5), iklim değişikliği için özel bir yer açmaya değer. Çünkü iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin korunmasıyla ilgili becerimizi çok derinden etkileyebilecek bir etkidir. Dolayısıyla, İş Programı, korunan alanlar planlanırken veya yönetilirken iklim değişikliğinin olası etkilerinin de göz önüne alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

 IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER	
✓	Planlamada, yerli ve yerel topluluklarla birlikte diğer ilgi gruplarını da kapsayan çok katılımcı bir sürecin geliştirilmesi ve korunan alan için sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacak fırsatların belirlenmesi (Faaliyet 1.4.1 ve 1.4.3).
✓	Her korunan alan için ölçülebilir biyolojik çeşitlilik koruma hedeflerinin tanımlanması (örneğin, belirli türler, ana ekosistemler ve habitat tipleri) (Faaliyet 1.4.2).
✓	Tehditlerin analizi ve çözüm yolları (Faaliyet 1.4.3)
✓	2010'a kadar korunan alanlar için yönetim planlarının geliştirilmesi veya güncellenmesi (Faaliyet 1.4.4)
✓	Planlara ve yönetime iklim değişikliğine uyum tedbirlerinin dahil edilmesi (Faaliyet 1.4.5)
✓	Planların uygulanması

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

Biyolojik çeşitlilik koruma hedefleri: İş Programı'na göre, etkin alan bazlı yönetime doğru atılacak en önemli adımlardan biri, alandaki değerlerin varlığını sürdürmesinde idareciye yol gösterecek biyolojik çeşitlilik koruma hedeflerinin belirlenmesidir. Bu amaçla; korunan alan yöneticileri, çalışanları, yerel ilgi grupları ve araştırmacıların katılımıyla, doğa koruma hedeflerinin belirlenmesi ve kararlaştırılması için alan bazlı çalıştaylar düzenlenmelidir. Uygulanmada zorluk yaratacak çok sayıda hedeften kaçınılarak, alanın sahip olduğu değerlerin çoğunu temsil edecek yeterli sayıda hedef belirlenmelidir. Örneğin, sürdürülebilir popülasyon büyüklüğü ve ölçüğü gibi. Genellikle beş-on hedef uygun kabul edilmektedir. Planlama ve izlemede aynı hedeflerin belirlenmesi, korunan alan yönetimindeki başarı ve başarısızlıkların takibini ve buna göre gerekli müdahalenin yapılmasını kolaylaştırır. Doğa koruma hedefleri; BÇS Ek 1'deki biyolojik çeşitliliğin belirlenmesi ve izlenmesi ile ilgili kriterlere göre düzenlenmeli (<http://www.biodiv.org/convention/articles.asp?lg=o&a=cbd-a1>) ve BÇS'nin 2010 biyolojik çeşitlilik hedefine ulaşabilmek amacıyla, üzerinde anlaşmaya varılmış hedef ve göstergeleri içeren VII/30 no'lu Taraflar Konferansı kararları dikkate alınmalıdır.

Tehditler: Aynı alan bazlı çalıştaylarda, seçilen doğa koruma hedeflerine yönelik ana tehditler belirlenebilir; doğrudan etki yaratan (örneğin habitat kaybı) ve bu etkinin gerisinde yatan nedenleri (örneğin kaçak ağaç kesimi) gidermeye yönelik stratejiler geliştirilebilir.

Yönetim planlarının gözden geçirilmesi ve güncellenmesi: Mevcut durumun ortaya konulması için, yönetim planı olmayan veya olup da güncelliğini yitirmiş olan alanlar dahil, bütün korunan alanların yönetim planları ulusal düzeyde gözden geçirilmelidir. Bu incelemelerden sonra, yönetim planları, ilgi gruplarının katılımı için atılacak adımları ve iklim değişikliği konusunu da kapsayacak şekilde - tamamlanmalı, revize edilmeli veya güncellenmelidir.

Yönetim planı, yukarıdaki adımlardan elde edilen bilgiler ve Bölüm 5'te yapılan kapsamlı tehdit analizleriyle, korunan alandaki kullanım düzeyine, gerekli tesis ve yapıların geliştirilmesine, araştırma önceliklerine ve korunan alan ile onun doğa koruma hedeflerine yönelik tehditlere karşı gerekli müdahalelere yön veren ve bunu denetleyen uzun vadeli bir çerçeve oluşturur. Daha geniş ölçekteki diğer politikalar içerisine doğa koruma ihtiyaçlarının da entegre edildiği geniş kapsamlı stratejik planlara yerleştirilmiş yönetim planları, en etkili yönetim planlarıdır. Yönetim planı, planlamayla elde edilen sonuçların alan bazlı eyleme dönüştürüldüğü ve genellikle kaydedilecek gelişmelerin ölçülmesine olanak verecek yıllık iş planları ve bütçeler etrafında düzenlenen önemli bir mekanizmadır. Yönetim planları, değişen şartlara uyum sağlayabilecek esneklikte olmalı ama aynı zamanda uzun vadeli yatırımları, personel yönetimini ve idari kararları yönlendirmek için gerekli hukuki ve idari güvenliği sağlamalıdır. İyi bir plan, maliyetleri minimize edecek ve geniş bir kesim tarafından anlaşılabilir olacak kadar

basit ve net olan plandır. Korunan alan personelinin, planlama ve yazım sürecinde etkin bir şekilde yer alarak, planı sahiplenme arzusunda sahip olması çok önemlidir. Özellikle, geçimleri korunan alandan etkilenen bireyler başta olmak üzere, geniş ilgi grubu katılımı çok önemlidir. Yönetim planları, ekosistem yaklaşımının bir parçası olarak, daha geniş ölçekli kara ve deniz alanlarının (peyzaj) planlama süreçlerine entegre edilmelidir.

Plandaki kilit unsurlardan biri, yönetim hedefleridir. Her korunan alana özel, detaylı ve ölçülebilir yönetim amaçlarına acil ihtiyaç vardır ki bu çoğu kez ihmal edilmektedir. Bazı amaçlar, daha önceki adımlarda belirlenen biyolojik çeşitlilik koruma hedefleriyle ilintili olabilirler. Örneğin; bir yönetim amacı, Avrupa Birliği'nin Natura 2000 programı ve Avrupa Kuş Direktifi'ne bağlı olan tür ve habitatların elverişli koruma durumları gibi herhangi bir türün korunmasına yönelik olabilir. IUCN (1994), genel yönetim amacına göre altı korunan alan kategorisi belirlemiştir. Korunan alan tanımı, bir kara veya deniz alanının, korunan alan vasfı taşıyıp taşımadığını ortaya koyar ve korunan alan bir kez tanımlandıktan sonra sınıflandırma için bu kategoriler kullanılır. Empoze edilen bir sistem olmayan IUCN kategorizasyonu aynı zamanda, mevcut korunan alanların tanımlanmasına ve verilerin kaydına yardımcı olur, korunan alan yönetimine ilişkin öneriler sunar. Kategorilerin kullanımıyla ilgili kılavuz halen IUCN tarafından revize edilmektedir. Kategoriler Tablo 1'de gösterilmektedir.

TABLO 1: KORUNAN ALANLARIN IUCN KATEGORİLERİ

KATEGORİ IA	Ana yönetim amacı bilimsel çalışma ve yabanılığın korunması olan korunan alanlar
KATEGORİ IB	Ana yönetim amacı yabanılığın korunması olan korunan alanlar
KATEGORİ II	Ana yönetim amacı ekosistem koruma ve rekreasyon olan korunan alanlar
KATEGORİ III	Ana yönetim amacı belirli (spesifik) doğal özelliklerin korunması olan korunan alan
KATEGORİ IV	Ana yönetim amacı yönetim müdahalesi ile koruma olan korunan alanlar
KATEGORİ V	Ana yönetim amacı kara/deniz peyzajlarının korunması veya rekreasyon olan korunan alanlar
KATEGORİ VI	Ana yönetim amacı sürdürülebilir kaynak kullanımı olan korunan alanlar

Yöneticilerin, gerektiğinde düzeltmeler yapmak için uygulamadaki ilerlemeyi sürekli olarak izlediği ve hatta bozulan ekolojik süreçlerin yeniden kurulması (restorasyonu) için aktif müdahalede bulunduğu "uyarlanabilir (adaptive) yönetim", korunan alan yönetiminde önemli bir unsur olarak giderek artan bir kabul görmektedir. Uyarlanabilir yönetim, çeşitli kısa ve uzun dönemli baskılara ve de korunan alanların yönetim amaçları ile kaynak kullanımında söz konusu olabilecek değişikliklere yanıt verebilmek için gereklidir. İklim değişikliği, uyarlanabilir yönetim için yeni baskılar yaratmaktadır.

	VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ
	<p>Giderek artan sayıda korunan alan, planlama sürecinde doğa koruma hedeflerini belirlemektedir. Bunların birçoğuna Conserve Online (http://sites-conserveonline.org/Dcs/resources/#8) üzerinden ulaşılabilir. Örnekler, Bering Denizi ve Tanzanya'daki Serengeti Ulusal Parkı'ndan verilmektedir.</p>
	BERİNG DENİZİ İÇİN HEDEFLER VE GÖSTERGELER
DENİZ KUŞLARI	<p>Bering/Chukchi Denizi'ndeki Alaska Ulusal Deniz Yaban Hayatı Barınağı yakınlarında bulunan altı referans noktasında verimlilik ve nisbi popülasyon sayımları ile ilgili olarak yıllık bazda yapılan izlemeye devam edilmesi.</p>
SU KUŞLARI	<p>Yukon-Kuskowim Deltası'ndaki mevcut yıllık yavrulama araştırmasına devam edilmesi. ABD Balıkçılık ve Yaban Hayatı Dairesi'nce veri toplama ve analizi yapılması. Anadyr Deltası'nda karşılaştırılabilir araştırmalar için ortaklıklar geliştirilmesi.</p>
KUZEY AYIBALIĞI	<p>Pribilof Adaları'nda mevcut yavru sayımı çalışmalarına ve genel popülasyon tahminlerine devam edilmesi.</p>
STELLER DENİZ ASLANLARI	<p>Aleutian ve Piribilof kayalıklarında mevcut popülasyon araştırmalarına iki yılda bir devam edilmesi.</p>
ZEMİN BALIKLARI	<p>Bering Denizi'nin doğusunda mevcut yıllık bazlı trol araştırmalarına devam edilmesi.</p>
POLLOCK	<p>Ulusal Deniz Balıkçılık Dairesi (NMFS) tarafından veri toplama ve analizlerin yapılması. Rusya sularında karşılaştırılabilir araştırmaların (sörvey) yapılması ihtiyacı.</p>
	SERENGETİ MİLLİ PARKI İÇİN HEDEFLER VE GÖSTERGELER
GÖÇ YOLLARI	<p>Göç yollarının el değmemişliği ve kilit türlerin popülasyon büyüklükleri ile ölçülen.</p>
MARA NEHRİ	<p>Akış hızı, kirlenme düzeyi</p>
AKARSU ORMANI (tepe üstü dahil)	<p>Orman alanı ve örtüsü, tür popülasyonları</p>
AKASYA AĞAÇLIĞI	<p>Ağaç türlerinin yoğunluğu, etobur popülasyonları</p>
TERMİNALİA ORMANLARI	<p>Ağaç türlerinin yoğunluğu, etobur popülasyonları</p>
KOPJE HABİTATI (kaya çıkıntıları)	<p>Ana kopje bitki ve hayvan türleri</p>
SİYAH GERGEDAN (<i>Diceros bicornis</i>) (restorasyon hedefi)	<p>Popülasyon ve verimlilik</p>
YABAN KÖPEĞİ (<i>Dilycaon pictus</i>) (restorasyon hedefi)	<p>Popülasyon ve verimlilik</p>

	VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR
	Bu alanda uygulamaya yardımcı olacak birçok araç vardır.
	KORUMA HEDEFLERİ VE TEHDİTLER
	The Nature Conservancy (TNC) adlı doğa koruma örgütü, alan bazlı hedefler, göstergeler, tehditler ve tehdit önleyici stratejilerin belirlenmesi için; <i>The Five-S Framework for Site Conservation (Alan Koruma İçin Beş-S Çerçevesi)</i> diye adlandırılan, kapsamlı bir metodoloji geliştirmiştir (http://conserveonline.org/csd;internal&action=buildframes.action) Bu metodoloji, Amerika, Kanada ve bazı gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.
	YÖNETİM PLANLARI
	IUCN'in <i>Korunan Alanlar Yönetim Planlaması Rehberi (Guidelines for Management Planning of Protected Areas)</i> ; (http://www.iucn.org/themes/wcpa/Pubs/pdfs/guidelinemanagementplanning.pdf) çeşitli durumlarda kullanılmak üzere adapte edilebilen, beklentileri karşılayan, 13 etaplı bir süreçten oluşan ve ilgi gruplarının katılımı konusunda detaylı yol gösteren bir genel çerçeve sunmaktadır.
	IUCN'in <i>Deniz Korunan Alanları Rehberi (Guidelines for Marine Protected Areas)</i> , deniz koruma alanlarıyla ilgili yönetim planlarının detaylı olarak geliştirilmesini kapsar. (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/mpa_guidelines.pdf)
	Avustralya, Yeni Zelanda ve Kuzey Amerika'daki milli park idarelerinde yönetim planlaması süreçleri ile uygulamaları ortaya koyan Tazmanya Milli Parklar ve Yaban Hayatı Dairesi 'nin <i>Best Practice in Protected Area Management Planning (Korunan Alanlar Yönetim Planlamasında En İyi Uygulamalar)</i> adlı çalışması (http://www.deh.gov.au/parks/best-practice/reports/management-planning/pubs/protected-area-management.pdf) yönetim planlamasında bu kuruluşlar tarafından kullanılan mevcut "iyi uygulamalar"ı tanımlamaktadır.
	Parques Nacionales y Conservación Ambiental , IUCN ve GTZ ile birlikte özellikle Latin Amerika için (İspanyolca ve İngilizce dillerinde) <i>Yönetim Planları, Fikirleri ve Öneriler</i> 'i geliştirmiştir. Bu doküman, web'de erişilebilir olmamakla birlikte, IUCN Officina Regional para Mesoamérica, Moravia, Apartado postal 0146-2150, San José Costa Rica, correo@orma.iucn.org adresinden temin edilebilmektedir.
	Hindistan Yaban Hayatı Enstitüsü , <i>Manual for Planning Wildlife Management in Protected Areas and Managed Forests (Korunan Alanlar ve İşletme Ormanlarında Yaban Hayatı Yönetimi Planlaması için El Kitabı)</i> adlı bir çalışma hazırlamıştır. El Kitabı, http://www.wii.gov.in/ web adresinden temin edilebilir.
	Eurosite; Avrupa'daki korunan alanlar için yönetim planlarının geliştirilmesi amacıyla İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Katalan dillerinde, detaylı bir kılavuz üretmiştir (http://www.Eurosite-nature.org/IMG/pdf/toolkitmp_en.pdf).
	Ramsar Bürosu 'nun; önemli sulak alanların yönetimiyle ilgili birçok rehberi vardır. <i>Handbook 8: Managing Wetlands (8.Kitapçık: Sulak Alanların Yönetimi)</i> adlı rehber (http://www.ramsar.org/lib_handbooks_eo8pre.doc) yönetim sürecinin planlanmasıyla ilgili detaylı bilgiler içermektedir. WWF Türkiye'den kitabın Türkçe'si temin edilebilir.
	IUCN'nin <i>Dağlık Bölgelerdeki Korunan Alanların Planlama ve Yönetimi ile ilgili Kılavuzu (Guidelines for Planning and Managing Mountain Protected Areas)</i> (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/mountainPAguide_screen.pdf) özel olarak yönetim planlarını hedef almaz; fakat dağlardaki korunan alanların yönetim planlarının oluşturulması için kullanılabilecek benzer birçok kılavuzu kapsar.
	İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
	WWF , özellikle meralar, ormanlar, alpin/dağ sistemleri, kutuplar, ılıman ve tropikal deniz sistemleri ve tatlı suları kapsayan doğal ekosistemlerin iklim değişikliğine direncini geliştirmek için kapsamlı bir rehber üretmiştir (http://worldwildlife.org/forests/pubs/buyingtime_unfe.pdf). Rehber, üç ilke üzerinde durmaktadır: (a) yeterli miktarda ve uygun alanların korunması (b) iklimsel olmayan bütün etkilerin sınırlandırılması, (c) etkin uyarlanabilir yönetim ve strateji deneme yöntemlerinin kullanılması.

ÖZEL KONU: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İÇİN PLANLAMA NASIL OLMALI?

Korunan alanlarda sistem ve alan bazlı planlama için işe başlarken; planlamacılar, farklı iklim değişikliği senaryolarına göre zaman içerisinde tür ve habitatların durumlarında yaşanabilecek değişiklikleri tespit edecek ve bunları haritalayacak teknikleri kullanmalıdırlar. Bu senaryoların, daha sonra, biyolojik çeşitlilik koruma hedeflerinin seçimine yansıtılması gerekir. Örneğin; türlerle ilgili hedefler, iklim değişikliğine bağlı olarak tür ve popülasyonlarda olması muhtemel değişiklikler tahmin edilerek düzeltilir. Bu durumda, temsiliyet ve süreklilik prensipleri değişmez, daha da önem kazanır. İklim değişikliğinin etkileri dikkate alındığında, “temsiliyet” hedefinin gerçekleştirilmesi daha fazla gerekli olabilir. Türlerin yayılış alanlarında ve göç ihtiyaçlarında beklenen değişim dikkate alındığında da “süreklilik” ile ilgili gerekler de değişecektir. İklim değişikliğine karşı dayanıklılık ve uyum, bariz hedefler olarak kabul edilmelidir.

İlerideki birkaç on yıl içerisinde, herhangi bir korunan alanda yer alan bazı biyolojik çeşitlilik değerlerinin, mevcut korunan alan sınırları ötesine kayması söz konusu olabileceğinden, iklim değişikliği aynı zamanda, mevcut korunan alanların yeniden ele alınması için, yaşamsal öneme sahip bir gerekçe daha eklemektedir. Dolayısıyla, bir korunan alanın halen hangi biyolojik çeşitlilik özelliklerini kapsadığı ve ileride hangi özelliklerin sınırlar içinde kalıp kalmayacağı ve hangi yeni özelliklerin oluşacağını analiz edilmesi gerekmektedir.

Bu durum, yeni korunan alanların seçiminde de geçerlidir. Planlama sürecinde, türlerin yayılış alanlarında, yağış rejiminde ve orman yangınlarında meydana gelebilecek olası değişimler, vb de yeni korunan alanların seçimiyle ilgili karar süreçlerine dahil edilmelidir.

İklim değişikliği faktörü, alan bazındaki öncelikli eylemlerin belirlenmesini de etkileyecektir. Türlerin, habitat içindeki yayılışında ortaya çıkabilecek olası değişikliklerin dikkate alınması, örneğin mevcut korunan alanın genişletilmesi veya yeni korunan alanın kurulması gibi birbirine denk iki seçenek arasındaki tercihi etkileyebilecektir. Buna karşılık, iklim değişikliği, ileriye dönük olarak, bazı mevcut korunan alanların bütünlüğünü ve devamlılığını azaltabilir ve yeni korunan alanlara öncelik verilmesine yönelik ihtiyacı arttırabilir. Her halukarda, korunan alanlarda, türlerin ve habitatların hareketine imkan verecek bağlantıların sağlanması giderek artan bir önem kazanmaktadır.

İklim değişikliğiyle ilgili faktörler, mercan ekosistemlerinin korunması için oluşturulan Deniz Koruma Alanlarının (DKA) tasarımında da dikkate alınmalıdır. İklim değişikliği kaynaklı yüzey sıcaklığı artışları, mercan kayalıklarındaki beyazlaşmanın şiddet ve sıklığını arttırmaktadır. Mercan kayalıklarındaki beyazlanmaya karşı uyum ve dayanıklılığın nasıl artırılacağı sorusu yeni yeni irdelenmeye başlanmıştır. Küresel iklim değişikliğine bağlı olarak dünyadaki mercan kayalıklarının canlılığının maksimum seviyede artırılması için, DKA yöneticilerine, “korunan alan sistemlerinin belirlenmesi, tasarımı ve yönetimi”nde yardımcı olmak amacıyla yapılan bir araştırma, mercan kayalıklarındaki beyazlaşmaya karşı en uygun ve dayanıklı yerel çevresel faktörleri belirlemiştir. Bu tür alanların belirlenmesi ve korunmasına acil öncelik verilmesinin iki ana nedeni vardır. Birincisi; beyazlaşmaya en dayanıklı sahaları kurtararak biyolojik çeşitliliğin korunmasını en üst seviyeye çıkarmaktır. İkincisi; bu tür sahalar, beyazlaşmaya karşı hassas olan alt akıntı bölgelerinin iyileşmesini desteklemek için larva kaynakları olarak hizmet edebilmektedir.

5. KONU 3: KORUNAN ALANLARA YÖNELİK TEHDİTLERİN ÇÖZÜMÜ

I. GİRİŞ

Korunan alanlarda biyolojik çeşitliliğin korunması, bu alanların sonsuza kadar el değmemiş olarak kalacağı varsayımına dayanmaktadır. Ne yazık ki birçok korunan alan, iklim değişikliği veya zirai kimyasalların akışı gibi, kaynağı uzak veya yakın bir dizi tehditle karşı karşıyadır. İş Programı'nın bir bölümü, bu nedenle, korunan alanlara yönelik tehditlerin giderilmesine ilişkin eylemlere ayrılmıştır.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER	
 AMAÇ	Amaç 1.5: Korunan alanlara yönelik önemli tehditlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve önlenmesi.
HEDEF	2008'e kadar, korunan alanlara yönelik önemli tehditlerin olumsuz etkilerini belirlemek ve önlemek ve / veya hafifletmek için etkin mekanizmaların olması.

III. KAPSAM

Korunan alanlara yönelik tehditler; korunan alanlardaki biyolojik çeşitliliğe yönelik doğrudan tehditler ile doğrudan tehditleri harekete geçiren dolaylı tehditler ve genel olarak sahanın dışındaki genel sosyo-ekonomik etkenlere bağlı temel sebepler (tehditlerin kökeninde yatan nedenler) şeklinde ayrılabilirler. Küçük çiftçilerin korunan alana yönelik tecavüzleri birer doğrudan tehdit örneği oluşturabilir. Bununla birlikte, bu tecavüz, hızlı özelleştirme veya korunan alanın etrafında tarım alanlarının yoğunlaşması gibi, topraksız insanların, ormanı yok ederek ürün yetiştirmek için tarla açmaya zorlayan bir dolaylı tehditten kaynaklanabilir. Bunun altında yatan sebepler, sübvansiyonlar veya hükümet politikalarında daha çok büyük üreticilerin yararına olan, tarımsal ihracatın artırılmasını amaçlayan ve arazilerin birkaç elde toplanmasına yol açan bazı değişiklikler olabilir.

IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER	
	Gerekirse, restorasyon faaliyetleri dahil, tehdidin belirlenmesi ve çözümü etrafında toplanan bir dizi eylem önerilmektedir:
	TEHDİT BELİRLEME
✓	Korunan alanlara yönelik tehditlerin belirlenmesi , bu tehditlerin önlenmesi ve/veya azaltılması için stratejilerin geliştirilip uygulanması. (Faaliyet 1.5.5)
✓	Korunan alanları etkileme potansiyeli olan plan veya projeleri için çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) yapılması ve ÇED mevzuatında ve/veya süreçlerine biyolojik çeşitliliğin dahil edilmesi. (Faaliyet 1.5.1)
✓	Tehditler ve çözüm yollarının saha düzeyinde analizi. (Faaliyet 1.4.3)

	ÇÖZÜMLER: Bazı önemli küresel tehditler öne çıkarılmıştır.
√	Korunan alanlarda yasadışı kaynak kullanımını engelleyecek acil tedbirlerin uygulanmasını sağlayacak politikaların geliştirilmesi ve yönetimin iyileştirilmesi, bu kaynakların yasadışı ticaretini ortadan kaldırmak için uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi. (Faaliyet 1.5.6).
√	İstilacı yabancı türlerden (İYT) kaynaklanan risklerin kontrol altına alınması. (Faaliyet 1.5.4).
√	Korunan alanlara yönelik zararlarla ilgili olarak güvenilir ve düzeltici tedbirler için ulusal bir yaklaşımın geliştirilmesi. (Faaliyet 1.5.2)
	RESTORASYON
√	Korunan alanların rehabilitasyon ve restorasyonuna yönelik yaklaşımların geliştirilmesi (Faaliyet 1.5.3)

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

Tehdit değerlendirme, önleme ve azaltma: Tüm korunan alanlar sistemini kapsayan bir tehdit değerlendirmesi yapılarak tehdit önleme ve azaltma faaliyetleri önceliklendirilir. Planlamanın ilk aşamasında bir tehdit listesi oluşturularak önceliklendirme yapılması önemlidir. Böylece uygun yönetim müdahalelerinin üretilmesine yardımcı olacak izleme programları geliştirilebilir. Korunan alanlar için sistem ve alan bazında kullanılacak tehdit analizi yöntemleri vardır (Bkz. Araçlar): Korunan alan yöneticilerinin kendi kapasiteleri ile doğrudan müdahale edebilecekleri tehditlerin, daha geniş, yani bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçekte müdahaleler gerektiren tehditlerden ayrılması önemlidir. En etkili değerlendirme yöntemleri; tehditleri önem ve aciliyetine göre önceliklendiren yöntemlerdir. Korunan alanların yakınlarında yapımı öngörülen kalkınma projeleri için **çevresel etki değerlendirmesi** (ÇED) yapılması birçok tehditten kaçınılmasını sağlayabilir. Korunan Alanlar İş Programı, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 14. maddesini güçlendirici bir etkiye sahip olan, biyolojik çeşitliliğin ÇED mevzuatına entegrasyonunu vurgulamaktadır (<http://www.biodiv.org/convention/articles.asp?lg=o8a=cbd-14>). Tehditlerin değerlendirilmesini takiben, önleme ve azaltmaya yönelik mekanizmaların oluşturulması için yeni yasalar, ekonomik teşvikler, yasa uygulama prosedürleri, alternatif geçim programları gibi sistematik bir sürecin başlatılması gerekir.

Çevresel etki değerlendirmesi: Önemli kalkınma projelerinin korunan alanlar üzerindeki etkileri konusunda güvenilirliğin sağlanması için çevresel etki değerlendirmelerinin yapılması gerekir. Normal olarak bu tür değerlendirmelerin sorumluluğu, projeyi önerenlerin üzerinde olmalıdır. ÇED, korunan alan üzerindeki etkilerin azaltılması için gerekirse alternatif proje tasarımını da kapsamalıdır.

Müdahale ve telafi: Korunan alanlara yönelik olumsuz etkiler ve bunların giderilmesi ile ilgili tedbirlerin sorumluluğu konusunda ulusal yaklaşımlar geliştirilmelidir. Politikalar özel durumlara göre biçimlendirilmeli ve işe kapasite analizi ile başlanmalıdır. Özellikle iki ciddi tehdit söz konusudur. Kaçak kesim ve avlanma gibi **yasadışı kaynak kullanımı** (yönetişimin iyileştirilmesi ve uygun ulusal politikaların geliştirilmesi, kamuoyunun bilinçlendirilmesi, bölgesel ve küresel işbirliklerinin gerçekleştirilmesi, yasal yetkilerin uygulanmasının güçlendirilmesi gibi) korunan alanın içinden ve dışından bazı müdahalelerin yapılmasını gerektirir. **İstilacı yabancı türler** de doğal yırtıcıların, hastalıkların ve rakiplerin bulunmadığı ortamlarda çoğalarak önemli bir tehdit haline gelebilirler.

Bu tehdit, Tarafları, ekosistem, habitat veya türleri tehdit eden yabancı türleri önleme, kontrol etme ve uzaklaştırmaya davet eden Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 8(h) no'lu maddesinde de ele alınmaktadır (<http://www.biodiv.org/convention/articles.asp?lg=o&a=cbd-08>). Taraflar, korunan alanların uğradığı zararlarla ilgili olarak, çevreye zarar verenin ortaya çıkan maliyeti de üstlenmek zorunda olduğu, "kirlenen öder" ilkesinin devreye sokulması gibi, sorumluluk ve telafi önlemlerine yönelik yaklaşımları geliştirmeye teşvik edilmektedir. Bu ilke, yalnız kirlenici faaliyetler ile sınırlı kalmayıp çevrenin bozulmasına sebep olan her türlü eylem için geçerlidir.

Restorasyon: Gerekli yerlerde, korunan alanların restorasyonu için politika ve stratejiler geliştirilmelidir. Korunan alanlar zaten bozulmuş durumdaysa, sahanın rehabilitasyonu ve restorasyonu için bazı önlemlerin alınması gerekir. Restorasyon, genellikle, tahribatın sebeplerinin ortadan kaldırıldığı durumlarda veya kontrol altına alınmışsa işe yarayabilir. Aksi takdirde gösterilen çabalar boşa gider ve herşey hızla tersine dönebilir.

	VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ
LUSAKA SÖZLEŞMESİ	Lusaka Sözleşmesi; Afrika'da yasadışı yaban hayatı ticareti ve suçlarıyla mücadele ve bunun tamamıyla ortadan kaldırılmasına odaklı bir bölgesel işbirliği girişimidir. (http://www.lusakaagreement.org)
KÜRESEL ULUSLARARASI SULARLA İLGİLİ DEĞERLENDİRME	Küresel Uluslararası Sularla İlgili Değerlendirme (Global International Waters Assessment), stratejik ve küresel düzeyde, çevresel sorunların durumu ve doğa ve insan toplumu üzerindeki etkileri üzerine stratejik bir değerlendirme yapmaktadır. (http://www.giwa.net/publications/articles/aslo/aslo_bulletin.pdf)
WWF	WWF, bozulmanın altında yatan sosyo-ekonomik nedenler dahil, ulusal ve uluslararası etkenleri de dikkate alarak, Pakistan'daki mangrov ekosisteminin sağlık durumunu değerlendirmektedir. (http://wwfpak.org/forest_lossinmangrove.php)

	VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR
	<p>TESPİT</p> <p>Biyolojik Çeşitlilik Destek Programı (The Biodiversity Support Program)'nin tehdit analizi ve tehditlerin azaltılmasıyla ilgili bir metodolojisi vardır: <i>Is our project succeeding: A Guide to Threat Reduction Assessment for Conservation (Projemiz başarılı oluyor mu?: Doğa Koruma için Tehdit Azaltma Değerlendirme Kılavuzu)</i>. (www.fosonline.org/images/Documents/tra.pdf)</p> <p>WWF, bir bütün olarak korunan alanlar sistemine yönelik tehditlerin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi için <i>Korunan Alan Yönetimi Hızlı Değerlendirme ve Önceliklendirme Metodolojisi (Rapid Assessment and Prioritisation of Protected Area Management Methodology -RAPPAM)</i> (http://www.panda.org/downloads/forests/rappam.pdf) adıyla bilinen bir metoda sahiptir. Bu metod, aynı zamanda her bir korunan alana yönelik tehditlerin değerlendirilmesi için de kullanılabilir.</p> <p>Ramsar Bürosu, sulak alanların ekolojik özelliklerindeki değişikliklerin öngörülüp değerlendirilmesine yardımcı olacak İngilizce, İspanyolca ve Fransızca dillerinde hazırlanmış <i>Wetland Risk Assessment Framework (Sulak Alanlarda Risk Değerlendirme Çerçevesi)</i> adlı bir aracı vardır. http://www.ramsar.org/key_guide_risk_e.htm</p>

	<p>Uluslararası Çevre ve Kalkınma Enstitüsü (The International Institute for Environment and Development) çevresel etki değerlendirme kılavuzlarından oluşan bir derlemeye sahiptir. Web’de bulunmayan Etki Değerlendirme Kılavuzları Rehberi, IIED’den (http://www.iied.org) talep edilebilir.</p> <p>Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)’nin, <i>EIA Training Resource Manual — EIA: Issues, Trends and Practice</i> adlı ÇED Eğitimi El Kitabı Kitabı (http://www.cenn.org/Books/bisset/) ülkelere özgü ÇED kılavuzlarının geliştirilebilmesi için ulusal kapasitelerin geliştirilmesini amaçlar.</p> <p>BÇS; korunan alanlar üzerinde büyük etkileri olabilecek plan ve projelerde, çevresel etki analizlerinin vakitlice uygulanmasının önemine dikkat çekmektedir. VI/7 no’lu BÇS Kararı (http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=COP-06&id=7181&lg=0) tarama (bir ÇED istenip istenmediğine ilişkin), kapsam (kapsamın ve şartların belirlenmesi), etki analizi ve değerlendirme, etki azaltma önlemlerinin dikkate alınması, raporlama Çevresel Etki Beyanı (Environmental Impact Statement)’nın gözden geçirilmesi, karar oluşturma, izleme ve çevresel denetleme dahil biyolojik çeşitlilikle ilgili konuların sürece nasıl katılacağına ilişkin yol göstermektedir.</p>
	<p>MÜDAHALE</p>
	<p>Bushmeat Kriz Görev Gücü (The Bushmeat Crisis Task Force)’nün (http://www.bushmeat.org/index.htm) Global Forest Watch (Küresel Orman İzleme Programı) ile birlikte geliştirdiği Kongo Havzası Bushmeat CBS sistemi dahil, internet üzerinde geniş kapsamlı materyali ve bir on-line araştırma kütüphanesi vardır.</p> <p>Küresel İstilacı Türler Programı (The Global Invasive Species Programme)’nin istilacı türleri hedef alan bir küresel stratejisi (http://www.gisp.org/downloadpubs/globalstrategy.pdf), yasal ve kurumsal çerçevelerin tasarlanması için bir IUCN kılavuzu (sipariş için: http://www.iucn.org/bookstore/); önleme ve yönetim için bir detaylı kiti (http://www.gisp.org/downloadpubs/Toolkiteng.pdf) ve insan boyutu analizi vardır. Özet için (http://www.iucn.org/biodiversityday/reshuffling.htm), sipariş için: (http://www.iucn.org/bookstore/)</p> <p>IUCN Tür Yaşam Komisyonu’nun İstilacı Türler Uzman Grubu (Invasive Species Specialist Group) web sitesi (http://www.issg.org/index.html#ISSG) biyolojik çeşitlilik kaybının önlenmesi konusunda hem hükümetlere yardımcı olmak ve hem de BÇS Madde 8(h)’e etkinlik kazandırmak için birçok materyal içermektedir.</p> <p>Küresel İstilacı Türler Veritabanı (The Global Invasive Species Database) (http://www.issg.org/database/welcome/) biyolojik çeşitliliği tehdit eden yayılmacı türler üzerine odaklanmakta, tüm taksonomik grupları kapsamakta, korunan alanlardaki birçok yayılma örneklerini ve bunun kontrol altına alınmasına yönelik girişimleri içermektedir.</p> <p>Dünya Çevre Mevzuatı İttifakı (The Environmental Law Alliance Worldwide), kirlenen öder ilkesiyle ilgili hukuksal ve bilimsel kaynakları bir arada toplayan, İngilizce ve İspanyolca dillerinde bir web sitesine sahiptir (http://www.elaw.org/resources/topical.asp?topic=Polluter %20Pays%20Principle).</p>
	<p>RESTORASYON</p>
	<p>Uluslararası Ekolojik Restorasyon Derneği (The Society for Ecological Restoration International); ekolojik restorasyon projelerinin geliştirilmesi ve yönetimi için Ecological Restoration Primer and Guidelines for Developing and Managing Ecological Restoration Projects adlı bir kılavuz yayınlamıştır (http://www.ser.org/content/guidelines_ecological_restoration.asp). Genel olmasına rağmen restorasyon projelerinin geliştirilmesinde korunan alan yöneticileri için faydalı bir bilgi kaynağıdır. Ekosistem Yönetimi Komisyonu’yla bir restorasyon mantığının geliştirilmesi için işbirliği yapmıştır (http://www.ser.org/content/Globalrationale.asp).</p>

	<p>Ramsar Sözleşmesi de sulak alan restorasyonu için İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinde özel ilkeler ve esaslar geliştirmiştir (http://www.ramsar.org/key_guide_restoration_e.htm). Sözleşmenin, sulak alan restorasyonu ile ilgili bir web sayfası vardır. (http://ramsar.org/strp_rest_index.htm).</p> <p>IUCN Tür Yaşam Komisyonu'nun, türlerin yeniden yerleştirilmesi ile ilgili Guidelines for Re-Introductions adlı kılavuzu (http://www.iucn.org/themes/ssc/pubs/policy/reinte.htm); türlerin yeniden yerleştirilmesinin, beklenen doğa koruma yararlarını sağlamasına yardımcı olmak için gerekli politika esaslarını sağlar.</p>
--	--

6. KONU 4: KORUNAN ALANLARIN SOSYAL FAYDALARININ GELİŞTİRİLMESİ

I. GİRİŞ

Yöre halkıyla korunan alan arasındaki ilişki, doğa korumanın karşı karşıya bulunduğu en önemli zorluklardan biridir ve ortak yararlar (kamu yararı) ile bireysel hak ve çıkarlar arasındaki ikilemin doğasında yer alan sorunları kapsar. Çatışmalar çoğunlukla, korunan alanın planlanmasında, insan ihtiyaçlarının yeterince erken bir aşamada ele alınmamış olmasından kaynaklanır. İş Programı'nın, 2. Program Bileşeni ve bu Bileşenin iki amacı ileride bu tür çatışmalardan kaçınmak için bazı standartlar koymakta ve aslında toplumun, özellikle de yerli ve yerel toplulukların, doğa korumada oynayabilecekleri pozitif role vurgu yapmaktadır.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER	
AMAÇ	Amaç 2.1: Eşitlik ve yarar paylaşımının sağlanması.
HEDEF	2008 yılına kadar, korunan alanların tesisi ve yönetimiyle ilgili maliyet ve faydaların eşit şekilde paylaşılması için mekanizmaların kurulması.
AMAÇ	Amaç 2.2: Yerli ve yerel topluluklar ile ilgi gruplarının katılımının sağlanması ve bunun güvence altına alınması.
HEDEF	2008'e kadar, ulusal mevzuat ve uygulanabilir uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak, yerli ve yerel toplulukların ve ilgili paydaşların hak ve sorumluluklarını kabul ederek, mevcut korunan alanların yönetimi ve yeni korunan alanların tesis ve yönetimine tam ve etkin katılımı.

III. KAPSAM

İş Programı faaliyetlerinin amacı, başarılı bir korunan alan ağının geliştirilmesindeki önemi giderek artan bir şekilde kabul gören üç zorlu noktaya dikkat çekmektir. Bunlardan birincisi, halen korunan alan uygulamalarında söz sahibi olan merkezi ve devlet yönetimli parkların ötesinde korunan alan yönetim modelleri ve mekanizmalarının yelpazesini genişletmektir (mevcut olanların değerlendirilmesi dahil). İkincisi; geniş toplum kesimlerini, özellikle korunan alanların içinde ve çevresinde yaşayan yerli ve yerel toplulukları sürece katacak ve onların beklentilerine cevap verecek katılımcı karar verme ve yönetim süreçleri ile daha etkin ve farklı korunan alan yönetim mekanizmalarına olan ihtiyaca dikkat çekmektir. Bu, söz konusu ülkedeki politika, model ve uygulamaların açık ve yapıcı bir şekilde gözden geçirilmesi anlamına gelmektedir. Üçüncü nokta ise, korunan alanların maliyet ve faydalarının eşit bir şekilde paylaşımının sağlanmasıdır.

	IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER
	<p>Üç grup altında çok sayıda faaliyet önerilmektedir: (1) ilgi grupların korunan alan politikasına dahil edilmeleri için seçeneklerin özel ve zamana bağlı olarak gözden geçirilmesi, (2) korunan alan planlama ve yönetiminin yerli ve yerel toplulukları etkilemesi durumunda bir dizi genel ilkenin kullanılması (3) yöre halkı ve korunan alanlar arasındaki bağlantıları teşvik eden geniş kapsamlı programlar.</p>
	<p>GÖZDEN GEÇİRME</p>
√	<p>İlgi gruplarının, korunan alanlar politikasına katılımı için mevcut durum, ihtiyaçlar ve mekanizmaların ulusal düzeyde ve katılımcı bir şekilde gözden geçirilmesi. (Faaliyet 2.2.1)</p>
	<p>İLKELER</p>
√	<p>Korunan alanların kurulması ve devamlılığının sağlanmasının ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerinin değerlendirilmesi, olumsuz etkilerin azaltılması ve giderilmesine yönelik politikaların düzeltilmesi ve gerektiğinde maliyetlerin karşılanması ve faydaların eşit paylaşımı. (Faaliyet 2.1.1)</p>
√	<p>Daha geniş kapsamlı korunan alan yönetişim tiplerinin benimsenmesi ve teşvik edilmesi. (Faaliyet 2.1.2)</p>
√	<p>Korunan alanların planlama, kuruluş, yönetim ve yönetimine uygun bir şekilde katılımın sağlanması. (Faaliyetler 2.2.1, 2.1.5 ve 2.2.2)</p>
√	<p>İlgi gruplarının, doğa korumaya olası katkılarının belirlenmesi ve katılım konusunda desteklenmesi. (Faaliyet 2.2.3)</p>
√	<p>Yoksulluğun azaltılması için korunan alanlarda yaratılan sosyal ve ekonomik faydaların kullanılması. (Faaliyet 2.1.4)</p>
√	<p>Daha önceden haber verilerek rızası alınmış yerli toplulukların, korunan alanın kuruluş veya yönetimi nedeniyle yeniden yerleşimlerinin sağlanması. (Faaliyet 2.2.5)</p>
	<p>PROGRAMLAR</p>
√	<p>Madde 8 (j) ve ilgili koşullara uygun olarak, yerli ve yerel toplulukların sahip olduğu geleneksel bilgiye saygı göstererek, koruyarak ve devam ettirerek, onların faydasına olan korunan alanların kurulmasının teşvik edilmesi. (Faaliyet 1.1.7)</p>
√	<p>Yerli ve yerel toplulukların korunan alan kurma ve yönetmeye teşvik edilmesi, örneğin topluluklar tarafından korunan alanlar veya özel korunan alanlar. (Faaliyet 2.1.3 ve 2.2.4)</p>
√	<p>Korunan alanlarda genetik kaynaklara erişim ve yarar paylaşımı konusunda ulusal politikaların oluşturulması veya güçlendirilmesi. (Faaliyet 2.1.6)</p>
	<p>Her ne kadar karmaşık bir görevler dizisi gibi görünse de, bu bölümdeki ana öneri, her ülkenin yönetim seçeneklerini kapsamlı olarak gözden geçirmesi, <i>İş Programında</i> belirlenen prensiplere uygun olarak bir dizi önerinin geliştirilmesi ve bu önerilerin kendi korunan alan programlarına uygulanmasıdır. Bundan sonraki adımlar, gerekli ve uygun olduğu durumlarda, topluluklarca korunan alanları kurmak, bu tür mevcut korunan alanları tanımak ve uygun bir yarar paylaşımının sağlanmasına yardımcı olmak dahil, kendi ihtiyaçları açısından uygun korunan alanların kurulmasında yerli ve yerel topluluklarla birlikte çalışılmasını içerir.</p>

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

İlgi gruplarının katılımı için seçeneklerin gözden geçirilmesi: Korunan alan politikaları ve mevzuatı, katılım, yönetim, eşitlik ve fayda paylaşımı açılarından, katılımcı bir şekilde gözden geçirilmelidir. Bu bilgiler, mevzuatın uygun bir şekilde revize edilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesinde kullanılmalıdır. Farklı yönetim yaklaşımları, tazmin konuları, yarar paylaşımı, genetik kaynaklara erişim ve korunan alanların kurulmasında ilgili topluluklarının önceden rızalarının alınması ile ilgili seçenekler dikkate alınmalıdır. IUCN, korunan alanların yönetiminde farklı yaklaşımlara ihtiyaç olduğunu kabul etmekte ve bunları altı kategorili bir sistem altında sınıflandırmaktadır. Bu sistemde insan yerleşimi ve doğal kaynak kullanımının yoğunluğu farklılık gösterir. Bu farklılık, insan varlığının sıkı bir şekilde kontrol altında tutulduğu Kategori I'den, insanların yaşamlarını sürdürmeye ve doğal kaynakları koruma amaçlarıyla uyumlu olarak kullanmaya devam edebildiği Kategori V'in korunan deniz ve kıyı peyzajlarına kadar uzanır. Bir korunan alan sisteminde, uygun yönetim yaklaşımlarından oluşan bir kararın belirlenmesi, planlama sürecinin önemli bir parçasıdır. Bazen ulusal korunan alan mevzuatı, korunan alanların içerisinde özel veya topluluklara ait varlıkların bulunmasına izin vermese de, IUCN, korunan alan sisteminde farklı mülkiyet ve yönetim seçeneklerinden oluşan bir yelpazenin uygun olacağını vurgulamaktadır. Bugün birçok ülkede, yerel topluluklar, yönetim politikalarının belirlenmesinde rol alma konusunda haklı olarak ısrar etmektedirler. Bu süreç için önerilen ilk adım; **korunan alanlarla ilgili politikalara paydaşların katılımı ile ilgili olarak** mevcut durumun, ihtiyaçların ve mekanizmaların ulusal düzeyde gözden geçirilmesidir. Bunun hangi ölçüye kadar olması gerektiği, mevcut korunan alanlardaki yönetim yaklaşımlarına bağlıdır. Bu gözden geçirme sürecinde, korunan alan yönetimine ilişkin birtakım yenilikçi yaklaşımlar da dikkate alınabilir:

Devlet tarafından yönetilen korunan alanlar: Korunan alan yönetiminin (ulusal veya yerel düzeyde), hükümet tarafından bir STK'ya devredilmesi.

Birlikte yönetim veya işbirliğine dayalı yönetim: Yerel toplulukların yönetime katılımı konusunda, aktif danışmadan, uzlaşma aramaya, müzakereden sorumluluk paylaşımına hatta bazı durumlarda idari sorumluluğun yerel topluluklara devredilmesine kadar bir dizi seçenek vardır.

Topluluklara ait korunan alanlar: Önemli ölçüde biyolojik çeşitlilik, ekolojik hizmetler ve kültürel değerler barındıran doğal veya yarı doğal ekosistemler, geleneksel kurallara veya benzer yöntemlere göre yerli, göçer ve yerel topluluklar tarafından gönüllü olarak etkili bir şekilde korunur. Bunlardan bazıları BÇS ve IUCN tarafından resmi olarak tanınan alanlar olabildiği gibi, bazıları da doğa korumayla uyumlu bir şekilde yönetildiği kabul edilen, korunan alanlar etrafındaki tampon zonlar veya koridorlar ile geniş kara ve deniz alanlarının (peyzajların) parçaları olabilir.

Özel korunan alanlar: Özel kişiler, kuruluşlar veya vakıflar tarafından yönetilen alanlardır. Bazı ülkelerde, bu tür alanlar hukuki olarak da tanınmakta ve resmi (devlete ait) korunan alanlarla aynı sınırlamalara tabi tutulmaktadır (örn; Brezilya) ya da özel mülkiyet üzerinde yer alan korunan alanlar devlet kuruluşları tarafından yönetilebilmektedir (örn; Finlandiya'daki bölgesel çevre merkezleri). Diğerlerinin ise uzun vadede güvenliklerinin nasıl sağlanacağı ve korunan alan sistemi içinde nasıl temsil edilecekleri konusundaki belirsizlik devam etmektedir.

IUCN, bir korunan alan sisteminde, birtakım farklı yönetim yaklaşımlarının var olabileceğini ve geçerli olabileceğini açıkça kabul etmektedir.

TABLO 2: KORUNAN ALANLARDA YÖNETİŞİM BİÇİMLERİ**KORUNAN ALANLARIN IUCN KATEGORİLERİ VE YÖNETİŞİM BİÇİMLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI**

YÖNETİM ŞEKLİ	A. DEVLET TARAFINDAN YÖNETİLEN KORUNAN ALANLAR			B. ORTAKLAŞA YÖNETİLEN KORUNAN ALANLAR			C. ÖZEL KORUNAN ALANLAR			D. TOPLULUKLAR TARAFINDAN KORUNAN ALANLAR	
	Sorumlu federal veya ulusal bakanlık veya resmi kuruluş	Sorumlu yerel bakanlık / belediye veya kuruluş	Hükümet tarafından devredilmiş (ör. STK'ya)	Sınıraşan yönetim	İşbirliğine dayalı yönetim (çeşitli çoğulcu etkiler)	Ortak yönetim (çoklu yönetim kurulu)	Arazi sahibi tarafından ilan edilen ve yönetilen korunan alanlar	Kar amacı olmayan kuruluşlarca yönetim (STKlar, üniversiteler.)	Kar amacı olan kuruluşlarca yönetim (arazi sahipleri iktisadi işletme)	Yerli topluluklar tarafından ilan edilen ve yönetilen korunan alanlar	Yöre halkı tarafından ilan edilen ve yönetilen korunan alanlar
I. Mutlak doğa koruma rezervi ve yabanıl alan											
II. Ekosistem koruma											
III. Doğal anıt											
IV. Aktif yönetimle koruma											
V. Deniz/ kara peyzajı koruma ve rekreasyon											
VI. Sürdürülebilir doğal kaynak kullanımı											

Borrini-Feyerabend, G, A Kothari and G Oviedo, Indigenous and Local Communities and Protected Areas: towards Equity and Enhanced Conservation, IUCN, WCPA and CEESP, 2004'ten uyarlanmıştır.

Yönetişim şekillerinin gözden geçirilmesi, bir ülkenin özel durumuna bağlı olarak uygulanması gereken mevcut bazı materyal ve yaklaşımlardan esinlenebilir ve İş Programı'nda açıklanan çeşitli ilkeleri yansıtabilir (Bkz. Bölüm 3 - Araçlar). Korunan alanların kurulması, birçok kimse, grup ve kuruluşun menfaatlerini ve geçim kaynaklarını bir şekilde etkileyeceğinden, yönetim modeli ne olursa olsun, ilgi gruplarının etkili katılımını sağlayacak mekanizmalar önemlidir. Katılımcı yaklaşımlar, yerel topluluklar üzerindeki maliyetlerin azalmasına katkıda bulunur. Her duruma uygulanabilir olmasa da (örneğin, büyük saldırgan yırtıcıların korunması bazı durumlarda insan topluluklarından arınmış serbest alanlar ister), doğa koruma ile toplumsal kullanımın bir arada olduğu korunan alanların sayısı artmaktadır. Kısa vadede, doğa koruma ile topluluk amaçlarının her zaman "kazan-kazan" çözümüne ulaşacağını varsaymak naif bir yaklaşım olur. Bu nedenle, korunan alanın kuruluş ve yönetimi ile ortaya çıkan ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerin değerlendirilmesi, bu olumsuz etkileri azaltacak ve gerektiğinde maliyetleri tazmin edecek politikaların düzenlenmesi gerekir. Yöre halkının, korunan alanlardaki kaynakların kullanımı ile ilgili geleneksel haklarından (örneğin yakacak odun toplama veya hayvan otlatma gibi) vazgeçmeyi kabul etmesi durumunda, korunan alanın dışında odun ve yem elde edebilecekleri alanların ayrılması olası çözüm yolları olarak düşünülebilir; ancak bu, uygun bir şekilde (eşit miktarda ve hatta daha iyi kaynak sağlayacak şekilde) geliştirilmelidir. Bir korunan alanın kuruluşu veya yönetimi sebebiyle yerli toplulukların veya yöre halkının başka bir alana yerleştirilmesi söz konusuysa, İş Programı'na göre yöre halkının önceden bilgilendirilip olurlarının alınması ve uygun bir şekilde tazmin edilmesi gerekmektedir.

Korunan alanın kuruluşu veya varlığıyla insan toplulukları üzerine binen maliyetlerin tazmin edilmesi kadar korunan alanlardan elde edilen faydalar da paylaşılabilir; özellikle yoksulluğun azaltılmasına yönlendirilebilir. Korunan alandan elde edilen faydaların paylaşılması, maliyet yükünün de hafiflemesine yardımcı olur. Bununla birlikte, fayda paylaşımı ve tazmin mekanizmalarının kurulması kolay bir iş değildir. Hangi topluluk veya kişilerin maliyetleri yüklendiği ve bu nedenle ortaya çıkan faydaların hangi topluluk veya kişilerce paylaşılacağına tespiti zor olabilir. Aynı şekilde, maliyet ve faydaların belirlenmesi her zaman açık ve net olmayabilir ya da tazmin için kusursuz bir iyi yöntem bulunamayabilir. Sonuç olarak, korunan alanların yerel topluluklara sağlayabileceği maliyet ve faydaların hepsi ekonomik olmayabilir. Örneğin; yerlilere ait bir kutsal alanın/mekanın pazar değerini ölçmek hatta böyle bir girişimde bulunmak bile genellikle uygunsuz görülür. Bu tür durumlara çözüm getirmek için bazı araçlar var olsa da bu konu üzerinde öğrenilmesi gereken birçok şey vardır.

Yerel topluluklarla birlikte korunan alanların geliştirilmesi: Yerel topluluklar veya yöre halkı her ne kadar, korunan alanlara karşıymış gibi resmedilse de (bazen haklı sebeplerle), ister sabit ister göçebe olsun, bu topluluklar, giderek artan bir oranda, korunan alan statüsünü, bu alanlardaki kendi geleneksel haklarını sürdürebilmenin ve bu alanların orijinaline yakın bir durumda kalmasını sağlamanın gerçekçi bir yolu olarak görmektedir.

Bu bölümde, İş Programı tarafından önerilen temel faaliyet, eğer koşullar uygunsa ve böyle bir ihtiyaç ya da arzu varsa, korunan alanların kurulması ve yönetilmesinde yöre halkı ve yerel topluluklarla birlikte çalışılmasıdır. Örneğin, hem yöre halkına hem de biyolojik çeşitliliğe yarar sağlayan ve toplumsal korunan alanlar veya özel korunan alanlar oluşturulması.

Gerekliyse hükümetlerin, korunan alanlara erişim ve yarar paylaşımı konularında politika ve mevzuatlarını nasıl güçlendirebileceklerini araştırması da tavsiye edilmektedir. Bu, yöre halkı ile iki konuda birlikte çalışmayı gerektirir: (i) halen Topluluklar tarafından Korunan Alanlar (TKA)'ın belirlenmesi ve bu alanların ekonomik, sosyo-kültürel, doğa koruma değerleri ve ihtiyaçları ile ilgili bir envanterin yapılması, (ii) mümkünse, belirlenen ihtiyaçlara göre yönetilen yeni Toplumsal Korunan Alanların (TKA) veya ortak yönetilen korunan alanların kurulması.

 <p>TILCEPA</p>	<h2 style="text-align: center;">VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ</h2> <p>Bu fikirlerin pratikte nasıl uygulandığına ilişkin örnekler için çeşitli kaynaklara başvurulabilir:</p> <p>IUCN CEESP/WCPA'in Yerli ve Yerel Topluluklar, Eşitlik ve Korunan Alanlar Teması (The IUCN CEESP/WCPA Theme on Indigenous and Local Communities, Equity, and Protected Areas- TILCEPA), 2000 yılında Dünya Korunan Alanlar Komisyonu (WCPA), Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN)'nin Çevre, Ekonomi ve Sosyal Politika Komisyonu (CEESP) tarafından başlatılmıştır. Bu komisyonlar arası girişim, benzer bir görevle 1999 yılında kurulmuş olan Yerel Topluluklar ve Korunan Alanlar Görev Gücü'nün gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. TILCEPA'nın web sayfaları (http://www.iucn.org/themes/ceesp/Wkg_grp/TILCEPA/TILCEPA.htm ve http://www.tilcepa.org/) birçok faydalı link ve örnek içermektedir.</p>
<p>CEESP</p>	<p>Çevre, Ekonomi ve Sosyal Politikalar Komisyonu (CEESP)'nin web sitesi (http://www.iucn.org/themes/ceesp/) ortak korunan alan yönetimi ile ilgili bir bölüme (http://iucn.org/themes/ceesp/Wkg_grp/CMWG/CMWG.htm) ve çok sayıda kılavuz, araç, makale ve örnek uygulamaya (http://www.iucn.org/themes/ceesp/Wkg_grp/TILCEPA/community.htm) sahiptir. Genel olarak, (http://www.iucn.org/themes/ceesp/Publications/Publications.htm) adresinden ulaşılabilir.</p>

	<h2 style="text-align: center;">VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR</h2>
	<p>Yerli ve Geleneksel Topluluklar ve Korunan Alanlar: İlkeler, Esaslar ve Örnek Çalışmalar (Indigenous and Traditional Peoples and Protected Areas: Principles, Guidelines and Case Studies) (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/Pdfs/Indig_people.pdf) WWF ile birlikte hazırlanmıştır ve bir dizi ilke ile çok sayıda örnek sunulmaktadır. Çalışmanın, İspanyolca'sı da mevcuttur (http://iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/Indig_people-esp.pdf)</p> <p>Gücün Paylaşımı – Dünyada Doğal Kaynakların Birlikte Yönetilmesiyle İlgili Uygulamalı Öğrenme (Sharing Power — Learning by Doing in Co-management of Natural resources throughout the World) (http://www.iucn.org/themes/ceesp/Publications/sharingpower.htm#download) müzakere süreçlerini, ortak yönetimin unsurlarını ve geliştirilebilecek ortak yönetim kuruluşlarının şekillerini ayrıntılı olarak ortaya koymaktadır.</p> <p>2004'te hazırlanan, Yerli ve Yerel Topluluklar ve Korunan Alanlar: Eşitlik ve Geliştirilmiş Doğa Korumaya Doğru (Indigenous and Local Communities and Protected Areas: Towards Equity and Enhanced Conservation); (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/guidelinesindigenouspeople.pdf) Durban ve BÇS COP 7'de kaydedilen ilerlemeyi gözden geçirip yeni kavram ve yaklaşımları değerlendirmekte, ortak yönetilen korunan alanlar ve toplumsal korunan alanlardaki faaliyet seçeneklerini araştırıp, bu yaklaşım ve seçeneklerin desteklenmesi için gerekli politika alternatiflerini ortaya koymaktadır.</p> <p>Biyolojik Çeşitlilik Destek Programı (The Biodiversity Support Program)'nın; yerli halka ait topraklardaki biyolojik çeşitlilik projeleri ile ilgili esasları vardır: İyi Yönetim, Yerli Halklar ve Biyolojik Çeşitlilik Koruma (Good Governance, Indigenous Peoples and Biodiversity Conservation) (http://www.worldwildlife.org/bsp/publications/asia/120/Good_Governance_1.pdf).</p> <p>Ramsar Bürosu, IUCN ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Programı'nın Katılımcı Kanada Parkları, CEESP ve Ramsar Bürosu, koruma altındaki sulak alanlarda kullanılmak üzere taslak bir el kitabı geliştirmiştir: Evaluating Governance: A Handbook To Accompany A Participatory Process For A Protected Area (Yönetişimin Değerlendirilmesi: Korunan Alan İçin Katılımcı Yönetime Eşlik Edecek El Kitabı) (http://www.ramsar.org/outreach_Methodologies_evaluating-governance-handbook.doc). El kitabı, katılımcı yönetim ile ilgili değerlendirmenin tasarlanması, gerçekleştirilmesi ve izlenmesi için hazırlanmıştır.</p>

<p>Yönetişim Enstitüsü, Kanada Parkları ve Kanada Uluslararası Kalkınma Ajansı, Principles for Good Governance in the 21st Century (21. Yüzyılda İyi Yönetişimin İlkeler) adlı çalışmayı geliştirmiş (http://www.iog.ca/publications/policybrief15.pdf) ve UNDP ilkeleriyle ilişkilendirmiştir.</p> <p>BÇS, Bonn Guidelines on Access to Genetic Resources and Fair and Equitable Sharing of the Benefits Arising out of their Utilization (Genetik Kaynaklara Erişim ve Bunların Kullanımından Oluşan Faydaların Adil ve Eşit Paylaşımıyla İlgili Bonn Esasları) adlı materyali (http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=cop-o6&d=24) geliştirmiştir. Gönüllülüğe bağlı bu esaslar, hukuki, idari ve siyasi tedbirlerin oluşturulması veya anlaşmalarla ilgili düzenlemelerin müzakere edilmesi sırasında genetik kaynaklara erişim ve fayda paylaşımı stratejisinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.</p> <p>Finlandiya Hükümeti'nin Doğal Miras Hizmetleri Dairesi tarafından geliştirilen korunan alan prensipleri; yerli ve yerel topluluklarla birlikte çalışma prensiplerini de kapsamaktadır (http://194.89.0.87/julkaisut/pdf/Luo/b54.pdf).</p> <p>IUCN'e bağlı Çevre Mevzuatı Merkezi'nin, Accessing Biodiversity and Sharing the Benefits: Lessons from Implementing the Convention on Biological Diversity (Biyolojik Çeşitliliğe Erişim ve Faydaların Paylaşımı: Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Uygulanmasından Alınan Dersler) (http://www.iucn.org/themes/law/pdffdocuments/EPLP54EN.pdf) adlı çalışması bu konudaki çeşitli politikaları ve ulusal uygulama örneklerini gözden geçirmektedir.</p> <p>Katılımcı değerlendirmeler için birçok araç vardır. Örneğin, Uluslararası Ormancılık Araştırma Merkezi (CIFOR)'nin, BAG (Basic Assessment Guide for Human Wellbeing) İnsan Refahı ile İlgili Temel Değerlendirme Kılavuzu (http://www.cifor.cgiar.org/scripts/newscripts/publications/detail.asp?pid=765) ve çok disiplinli alan değerlendirmesi (http://www.cifor.cgiar.org/publications/pdf_files/Books/exploring_bio.pdf); FAO'nun izleme ve değerlendirme için katılımcılık yöntemleri (http://www.fao.org/forestry/foris/webview/forestry2/index.jsp?siteld=4321&sitetreeid=14110&langid=1&geold=o), Kanada'daki IRDC'nin katılımcı araştırma yöntemleri (http://www.idrc.ca/), Uluslararası Çevre ve Kalkınma Enstitüsü'nün paydaş gücü analizi (http://www.iied.org/forestry/tools/stakeholde.html).</p>

7. KONU 5: ELVERİŞLİ POLİTİK KOŞULLARIN YARATILMASI

I. GİRİŞ

Güçlü ve etkili bir korunan alanlar sistemi, genellikle uygun politikalar, hukuksal araçlar ve kurumlarca desteklenmektedir. Ancak mevzuat ve politikaların, hızla gelişen korunan alanlar karşısında, değişime uyum gösterebildiği söylenemez. İş Programı, ülkeleri, korunan alanların gerçek değerini daha iyi anlamaya ve daha destekleyici politik koşulları sağlamaya teşvik eder.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER

AMAÇ

Amaç 3.1: Korunan alanlar için elverişli politik, kurumsal ve sosyo-ekonomik ortamın sağlanması.

HEDEF

2008'e kadar sosyal ve ekonomik değerlendirme ve teşviklerin kullanımı da dahil olmak üzere, korunan alan ve korunan alan sistemlerinin daha etkin tesisi ve yönetimini destekleyici elverişli ortamın sağlanması için politikaların uygun olduğu ölçüde gözden geçirilmesi ve revize edilmesi.

III. KAPSAM

Birçok ülkenin korunan alanları destekleyen mevzuatı vardır. Fakat korunan alan ağları genişledikçe ve etraftaki baskılar yoğunlaştıkça, mevcut politikalar yeterli olmamaya başlar. İş Programı, Tarafların, etkin korunan alan yönetimini engelleyen yasal ve kurumsal boşlukların belirlenmesi için özlü bir çalışma yapmalarını ve uygun yönetim süreçleriyle bunlara çare bulmalarını önermektedir. Ayrıca birçok ülke hala sahip oldukları korunan alanların, ekosistem hizmetleri, turizm endüstrisi için taşıdığı değerler gibi daha kapsamlı değerlerini belirleme yoluna gitmemiştir. İyi yönetilen bir korunan alan sistemi ulusal ekonomiye olumlu katkılar yapabilir. Korunan alanların sunduğu mal ve hizmetlerin daha iyi değerlendirilmesi, bu alanların ayrılmasına ve yönetimine yönelik politik desteği artırabilir ve onların genel ekonomiye daha etkili bir şekilde entegrasyonuna imkan sağlar.

Sonuç olarak, tarım, ormancılık veya altyapı gibi diğer sektörlerde verilen ekonomik teşviklerle, (doğa koruma açısından) uygun olmayan faaliyetlerin desteklenmesi, istemeyerek de olsa korunan alanları baltalamaktadır. Teşviklerin, diğer sektörlerdeki ekonomik faaliyetlerin korunan alanları tehdit edici değil destekleyici olmasını sağlayacak şekilde yeniden yönlendirilmesi zor fakat biyolojik çeşitliliğin korunmasını sağlayacak bir yasal çerçevenin oluşturulması için gerekli bir değişikliktir.

	<h2 style="text-align: center;">IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER</h2>
	<p>Taraflar, mevcut durumu değerlendirmeye ve uygun politik, hukuksal ve ekonomik mekanizmalarla buna yanıt bulmaya davet edilmektedir.</p>
	<h3 style="text-align: center;">DEĞERLENDİRME</h3>
√	<p>Korunan alanların sahip olduğu ekonomik ve kültürel değerlerin ulusal düzeyde hesabının yapılması ve bunların ekonomik değeri ile doğal kaynak muhasebesinin planlamaya dahil edilmesi. (Faaliyet 3.1.2)</p>
√	<p>Korunan alanların etkin tesisi ve yönetimini engelleyen yasal ve kurumsal boşluk ve engellerin belirlenmesi. (Faaliyet 3.1.1)</p>
	<h3 style="text-align: center;">POLİTİK VE HUKUKSAL GELİŞME</h3>
√	<p>Politik ve hukusal boşluklar ile engellerin ele alınması (Faaliyet 3.1.1'in devamı) özellikle:</p>
√	<p>Sektörel politikalar ve kanunların korunan alanları destekleyecek şekilde uyumlu hale getirilmesi. (Faaliyet 3.1.3, Faaliyet 3.2.4)</p>
√	<p>Yönetişim ilkelerinin dikkate alınması (örneğin, kanun kuralı, ademi merkezîyet, katılımcı karar alma ve çatışmaların adil çözümü). (Faaliyet 3.1.4)</p>
√	<p>Biyolojik çeşitliliğin korunması için kurumsal kapasitenin geliştirilmesi. (Faaliyet 3.1.10)</p>
	<h3 style="text-align: center;">EKONOMİK TEŞVİKLER</h3>
√	<p>Kapsamlı korunan alan ağı ve uygunsa özel korunan alanların kurulmasını desteklemek için uygun kurumsal ve yasal çerçeveler de dahil, ulusal teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi (Faaliyet 3.1.7 ve 3.1.8)</p>
√	<p>Olumsuz etkiye sahip teşviklerin tespit edilip kaldırılması, uygunsa bunların doğa korumayı olumlu yönde etkileyici teşviklere dönüştürülmesi (Faaliyet 3.1.5)</p>
√	<p>Korunan alanları destekleyici teşviklerin oluşturulması (Faaliyet 3.1.6)</p>
√	<p>Korunan alanlarda üretilen mal ve hizmetler (ekosistem hizmetleri dahil) için ekonomik fırsatlar ile pazarların belirlenmesi ve geliştirilmesi (Faaliyet 3.1.9)</p>

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

Politik çerçevelerin değerlendirilmesi: Korunan alanların tabii olduğu ulusal hukuki ve politik çerçevelerin değerlendirilerek, Tarafların boşluk ve engelleri belirleyebilecekleri yaklaşımları geliştirmeleri. İdeal koşullarda, BÇS'ne taraf bütün ülkelerde, kurumlar tarafından yönetilen farklı yönetim şekilleriyle birlikte, kapsamlı ulusal, bölgesel ve alt-ulusal korunan alanlar ağlarının oluşumunu destekleyecek uygun kurumsal ve yasal çerçevelerin var olması gerekir. Fakat, tabii ki bu her zaman karşılaşılan bir durum değildir. Amaç 3.1, işte bundan dolayı, Tarafların 2006 yılına kadar korunan alanların kuruluş ve yönetimini engelleyen yasal ve kurumsal boşluk ve engelleri belirlemelerini ve 2009 yılına kadar bu boşluk ve engelleri etkili bir şekilde giderecek stratejileri oluşturmalarını beklemektedir.

Korunan alanların maliyet ve faydalarının değerlendirilmesi: Korunan alanların "gizli ve gizli olmayan ekonomik faydaları"nın ulusal seviyede değerlendirilmesinin yapılması. Korunan alanların çok sayıda ekonomik ve kültürel değerleri olduğu halde, bu değerler, pazar, politikacılar ve genel kamuoyu tarafından yeterince anlaşılabilmiş değildir. Biyolojik çeşitlilik değerinin yeterince bilinmemesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, korunan alan oluşturma maliyetinin çok yüksek olduğu kanısını uyandırabilmektedir. Bu nedenle, İş Programı, bazı değerleri (örneğin; manevi değerler) uygun bir şekilde sayısal olarak ifade etmenin kolay olmadığını kabul etmekle birlikte, korunan alanların "gizli ve gizli olmayan faydaları"nın ulusal düzeyde değerlendirmeleri konusunda Taraflara önerilerde bulunmakta ve bu değerlerin planlama ve kaynak kullanımı kararlarında daha iyi dikkate alınmasını tavsiye etmektedir. Korunan alanların pazardaki ekonomik değerleri belirlenebilse dahi, bu pazar değerlerini kendi yerel çerçevesi içine yerleştirmek önemlidir.

Bunun ötesinde, ekonomik değerlerin kendisi, korunan alanların mevcut ve ileride olması öngörülen maliyet ve faydalarının dağıtılmasında ciddi eşitsizliklere yol açabilir. Bu nedenle; Faaliyet 3.1.2'de de vurgulandığı gibi "bu faydalardan kimlerin yararlandığı"nın değerlendirilmesi önemlidir. Örneğin, korunan bir alanın, alt havzada yaşayanlara sağladığı hizmetlerin -eğer alt havzadaki kaynakları üst havzadakilere döndürecek bir mekanizma yoksa- havzanın onlar için sağlamış olduğu imkanlardan feragat etmesi beklenen üst havzadakiler için geçerli olması düşünülemez.

Korunan alanların sunduğu değerlerin sayısal olarak ifade edilmesi, otomatik olarak somut ekonomik faydaların yaratılması sonucunu doğurmayacaktır. Bununla birlikte, korunan alanın sağladığı mal ve hizmetler için gerekli ekonomik imkanların ve pazarların da etkili bir şekilde belirlenmesi, geliştirilmesi ve teşvik edilmesi gerekir. Gerek korunan alanın idaresi, gerekse her bir korunan alan için iş planlarının geliştirilmesi var olan pazar imkanlarının araştırılması için iyi bir fırsattır. Pazar imkanları, ekoturizm, yenilebilir kaynakların sürdürülebilir kullanımı, yenilenemez kaynakların çıkarılması, korunan alanlarda eğitim ve araştırma faaliyetlerinden gelir yaratma imkanlarının geliştirilmesi, ve ekosistem hizmetleri için pazarların geliştirilmesi gibi unsurları kapsar. İş planı, biyolojik çeşitlilik ürün ve hizmetlerinden faydalanan mali stratejilerin uygulanmasında bir yol haritası görevi görür; korunan alanlar tarafından sağlanan ve mevcut ya da olası müşterilerin karşılığında ödeme yapabileceği mali kaynakları ve imkanları ortaya koyar.

Olumsuz teşvikler: Korunan alanları baltalayan olumsuz politik teşviklerin belirlenerek çözümlenmesi ve bunların uygun olan yerlerde olumlu teşviklerle değiştirilmesi. BÇS, "biyolojik çeşitliliğin kaybına ve bozulmasına neden olan olumsuz teşvikleri yaratan politika ve uygulamaların kaldırılmasına veya bu kayıp ve bozulmanın durdurulması için ulusal ve küresel stratejilerde yaşamsal öneme sahip olan bu olumsuz teşviklerin acilen ortadan kaldırılmasına ihtiyaç olduğunu kabul etmiştir (<http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=COP-07&id=7755&lg=o>). Bu konu, İş Programında şöyle devam etmektedir. Olumsuz teşviklerin, hükümet seviyesinde çözüme kavuşturulması, bunları belki de hiç olumsuz görmeyen diğer bakanlıklarla (örneğin, tarım, maliye, vs) müzakere etmeyi gerektirir. Dolayısıyla önce, gözden geçirilmekte olan politikaları ve hızla değişiklik yapmanın mümkün görüldüğü yerleri hedeflemek yerinde olabilir.

Olumsuz teşvikleri belirleyen, tasarlayan ve bazı olumsuz teşviklerin korunan alan finansmanına yönlendirilmesi dahil uygun reformları gerçekleştiren ve daha sonra izleyen, uygulayan ve bu reformları değerlendiren üç aşamalı bir süreç bu sorunların giderilmesi için gerekli temeli oluşturur. Başlangıç için önerilen pratik yollardan biri; maliye bakanlığı yetkililerinin, mevcut olumsuz sübvansiyonları kağıt üzerine dökecek bir çalışma ekibi tayin ederek, reform için en ümit verici teşvikleri belirlemesi ve buna yönelik ön eylem planlarını geliştirmeleridir. “Özellikle biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı konusunda, Sözleşme hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik teşvik tedbirlerinin tasarımı ve uygulanmasının özel önemini” vurgulayan VI/15 no’lu BÇS Kararı (<http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=COP-o6&id=7189&lg=o>) İş Programında da yansıtılmaktadır. Korunan alanlara yönelik tehditler (Bkz. Bölüm 5) ve olumsuz teşvikleri yükselten politika ve uygulamalar tespit edildikten sonra, insanların ekonomik davranışlarını korunan alanların faydasına yönlendirecek olumlu teşvikler devreye sokulabilir.

Olumlu teşvikler, davranışlarda belirli değişimleri ödüllendiren doğrudan mekanizmalar olabileceği gibi, elverişli koşulların yerleştirilmesiyle doğa koruma ve sürdürülebilir kullanımı teşvik eden dolaylı mekanizmalar veya korunan alanların bozulmasına yol açan faaliyetleri cezalandıran caydırıcı mekanizmalar da olabilir.

Korunan alanları destekleyen yasal çerçevenin güçlendirilmesi: Korunan alanların yönetim etkinliğini değerlendirmek için geliştirilen sistemlerin birçoğu (Bkz. Bölüm 10) ulusal hukuki ve siyasi çerçevelerin değerlendirilmesini de kapsar. Bu nedenle, boşluk ve darboğazların belirlenmesinde kullanılabilir. İş Programında altı çizilen boşluklar şu unsurları içerir:

Hukuksal bir temelin oluşturulması: Korunan alanları ulusal seviyede düzenleyen hukuksal çerçeveler değişiklik gösterebilir de korunan alanlar sistemi için sağlam bir temel oluşturmalıdır.

Entegrasyon politikası: Her ne kadar birçok ülke korunan alanlarla ilgili yasal çerçevelerini güçlendirmişse de, farklı bakanlıkların şemsiyesi altında (orman, balıkçılık, çevre, madencilik, vs.) korunan alan hedefleriyle çelişen ve onları baltalayan sektörel politikalar ve mevzuatlar hala yaygın olarak karşılaşılan bir durumdur.

Bir dizi yönetim şeklinin yansıtılması: Korunan alanların tümünün kamu arazisi olması ve merkezi hükümet kuruluşu tarafından yönetilmesi varsayımına dayalı mevzuat birçok ülkede gerçeği yansıtmamakta ve korunan alanlar için destekleyici bir çerçeve oluşturmamaktadır. Korunan alanlarla ilgili hukuksal ve politik çerçeve, yönetim şekillerinin çeşitliliğine ve daha geniş katılıma yönelik eğilimleri de dikkate alınmalıdır (Bkz. Bölüm 6).

Kurumsal kapasite: Korunan alanlarla ilgili politikaların ve yasal düzenlemelerin ne kadar kullanışlı olduğu, mali ve insan kaynakları kadar yasaları uygulama gücünün yeterliliğine bağlıdır. Yasaların uygulanması ile ilgili ihtiyacın eğitim, bilinçlendirme ve ortaklıklar yoluyla sınırlandırılması tercih edilen bir durum olsa da, etkili yürütme politikalarına bir dereceye kadar ihtiyaç duyulacaktır. Korunan alan teşkilatlarının kurumsal olarak güçlendirilmesi, etkili bir korunan alan sisteminin geliştirilmesinde en önemli unsurlardan biridir.

	VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ
DÜNYA KORUNAN ALANLAR KOMİSYONU	<p><i>Dünya Korunan Alanlar Komisyonu (WCPA)'nın Korunan Alan Yöneticilerine Yönelik Esasları, Korunan Alanların Ekonomik Değerleri, Bölüm 2 (Economic Values of Protected Areas. Guidelines for Protected Area Managers World Commission on Protected Areas) (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/Economic_Values.pdf)</i> çevre korumanın ekonomiye önemli katkı yaptığı korunan alan örneklerini kapsamaktadır – örneğin, ulusal zenginliğin, gelirlerin ulusal ekonomik çıktıların artması gibi.</p>
IUCN BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK EKONOMİSİ WEB SİTESİ	<p>(http://www.iucn.org/themes/economics/), (http://www.biodiversityeconomics.org/) ve (http://biodiversityeconomics.org/incentives/index.html) web siteleri, çevresel fayda ve maliyetlerin değerlendirilmesi, doğa koruma için olumlu ekonomik teşviklerin geliştirilmesi, biyolojik çeşitlilik dostu işlere yatırım, biyolojik çeşitliliğin kaybına yol açan olumsuz teşviklerin kaldırılması veya yeniden düzenlenmesi gibi konulara ilişkin uygulama örnekleri, yayınlar ve geniş bir bilgi yelpazesine ulaşımı sağlayan linkler içerir.</p>
BÇS SEKRETERYASI	<p>Olumsuz teşviklerin belirlenmesi ve giderilmesiyle ilgili çabalara ilişkin birtakım örnek çalışmalar, BÇS Sekreteryası'nın web sitesinden de elde edilebilir (http://www.biodiv.org/programmes/socio-eco/incentives/preverse.asp).</p>

	VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR
	<p>ANALİZ</p> <p>Korunan alanların faydalarının belirlenmesi için çok sayıda metot kullanılmaktadır. Genellikle en kolay uygulanabilen metotlar, daha çok pazarlanabilir faydalar üzerine odaklanan, en az veri toplamayı gerektiren fakat düşük değerlendirme eğilimi gösteren, metotlardır. Pazarlanamayan değerleri de ölçebilen daha karmaşık metotlar ise veri toplama konusunda daha fazla yatırım gerektirir. Geçerliliği az ya da çok birtakım varsayımlara dayanırlar ve maddi olmayan faydaların ekonomik ölçülerle değerlendirilmesi konusunda yukarıda irdelenen itirazlara muhatap olabilirler. Değişik metodolojik yaklaşımlarla ilgili bir rehber BÇS'nin <i>Biodiversity Issues for Consideration in the Planning, Establishment and Management of Protected Area Sites and Networks</i> (Korunan Alanlar ve Korunan Alan Ağlarının Planlaması, Kurulması ve Yönetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Biyolojik Çeşitlilik Konuları) adlı dokümanında verilmiştir (http://www.biodiv.org/doc/publications/BÇS-ts-15.pdf).</p> <p>IUCN'nin Dünya Korunan Alanlar Komisyonu, <i>Economic Values of Protected Areas. Guidelines for Protected Area Managers</i> (Korunan Alanların Ekonomik Değerleri Korunan Alan Yöneticilerine Yönelik Kılavuz) adlı bir çalışma yayınlamıştır. Bu kılavuz korunan alanların ekonomik değerlerinin nasıl ölçülebileceğini açıklamaktadır. (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/Economic_Values.pdf). Aynı şekilde, Dünya Bankası, IUCN ve TNC'nin <i>Ekosistemin Değeri Nedir? Doğa Korumanın Ekonomik Değerinin Belirlenmesi</i> (http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDS_IBank_Servlet?pcont=Details&eid=000012009_20041207120119) adlı yayınında da bu yapılmaktadır. Dünya Bankası'nın <i>Assessing the Economic Value of Ecosystem Conservation</i> (Ekosistem Korumanın Ekonomik Değerinin Belirlenmesi) adlı yayınında da (http://www.biodiversityeconomics.org/pdf/topics-628-00.pdf) belirli siyasi sorulara yanıt bulunmasında bu değerlendirmelerin nasıl kullanılması gerektiği irdelenmektedir.</p>
	POLİTİKA VE HUKUK
	<p>Dünyadaki siyasi ve hukuki sistemlerin çeşitliliği, korunan alanlar mevzuatıyla ilgili bir şablonun tarif edilmesini tehlikeli kılsa da, “çevre hukuku ile ilgili kapasitenin geliştirilmesi” IUCN'nin Çevre Hukuku Programı'nın (ELP) ana görevidir (http://www.iucn.org/Themes/law/elp06.html).</p>
	EKONOMİK TEŞVİKLER
	<p>STKlar ile ikili ve çok taraflı kuruluşların oluşturduğu geniş bir ittifak olan Doğa Koruma Finans Birliği (The Conservation Finance Alliance - CFA), özellikle korunan alan yönetimi ve genel olarak doğa koruma için olası finansman imkanlarını içeren bir online bilgi kaynağının oluşturulmasına (http://guide.conservationfinance.org/) katkıda bulunmuştur. Bu web sitesi, (http://guide.conservationfinance.org/chapter/index.cfm?IndexID=29) iş planlamasına giriş ve bir iş planının hazırlanmasıyla ilgili bir kılavuz da içerir. Ayrıca doğa korumaya yönelik finans mekanizmalarıyla ilgili detaylı bölümler de vardır (daha ayrıntılı bilgi için Bkz. Bölüm 9).</p> <p>VII/18 Karar (http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=COP-07&id=7755&lg=0) birtakım “olumsuz teşviklerin önlenmesi ve kaldırılmasının uygulama yolları için öneriler” içermektedir (bu öneriler 2003'te yapılan BÇS uzmanları çalıştayında geliştirilmiştir). BÇS, sözleşmenin taraflarını ve hükümetleri- SBSTTA 10 ve COP bu önerileri BÇS Esasları şeklinde tamamlayıcaya kadar- “gönüllü ara rehber” olarak kullanmaya teşvik etmektedir.</p> <p><i>Using Economic Incentives for Biodiversity Conservation</i> (Biyolojik Çeşitliliğin Korunması için Ekonomik Teşviklerin Kullanımı) başlıklı IUCN yayını (http://www.biodiversityeconomics.org/pdf/topics-321-00.pdf), biyolojik çeşitliliğin korunması için kullanılacak çeşitli ekonomik teşvik tiplerini ve kategorilerini ortaya koymaktadır.</p>

8. KONU 6: KAPASİTE GELİŞTİRME

I. GİRİŞ

Korunan alanlar kendi kendine yönetilemez. Genel olarak; iyi yetişmiş, kendini bu işe adanmış ve uygun bir şekilde desteklenen personele, yeterli ekipman ve altyapıya ve yerel toplulukların desteğine ihtiyaç duyarlar. Birçok korunan alan, hala etkili bir yönetim için ihtiyaç duyulan insan kaynakları ve maddi kaynakların geliştirilmesi konusunda kısa bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle, kapasite geliştirme konusu, İş Programında vurgulanmaktadır. Kapasite geliştirme, formal eğitim çalışmalarıyla birlikte gayriresmi değişim faaliyetlerini, işbirliklerini ve daha genel eğitim çalışmalarını kapsar.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER	
AMAÇ	Amaç 3.2: Korunan alanların, planlanması, kurulması ve yönetimi için kapasite geliştirilmesi.
HEDEF	2010 yılına kadar, bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeylerde bilgi ve becerilerin geliştirilmesi için kapsamlı kapasite geliştirme programlarının ve girişimlerinin uygulanması ve profesyonel standartların yükseltilmesi.
AMAÇ	Amaç 3.3: Korunan alanlar için uygun teknolojilerin geliştirilmesi, uygulanması ve transferi.
HEDEF	2010 yılına kadar, Taraflar Konferansı'nın teknoloji transferi ve işbirliğiyle ilgili kararlarını dikkate alarak, korunan alanların etkili yönetimi için uygun teknolojilerin ve yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve transferi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmesi.
AMAÇ	Amaç 3.5: İletişim, eğitim ve kamuoyu farkındalığının güçlendirilmesi
HEDEF	2008'e kadar korunan alanların önemi ve faydaları konusundaki kamuoyu bilinci, anlayışı ve takdirinin önemli ölçüde geliştirilmesi.

III. KAPSAM

Birçok korunan alan, ana yönetim faaliyetlerini uygun bir şekilde üstlenecek beşeri, teknik ve idari kapasiteden yoksundur. Korunan alan yöneticileri ve çalışanların da yeni becerilere ihtiyaç duyduğu durumlar çoktur. Bu beceriler, her korunan alanda değişiklik gösterebilmekle birlikte, çoğunlukla yerli ve yerel topluluklara mensup insanlarla ilişki kurmak ya da korunan alanı ziyaret etmek ve vahşi doğanın zevkini çıkarmak isteyen ziyaretçilerin sayısını artırmakla ilgilidir. Taraflar, bunu yapmak için, işe kapasite ihtiyacının değerlendirilmesiyle başlayabilirler ve sonra kapasite geliştirme programları oluşturabilirler. İş Programı, korunan alanların sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir kullanımının sağlanması ve korunan alan yönetimiyle ilgili uygun teknolojilerin geniş bir şekilde yayılmasını teşvik etmek için bilgi, deneyim ve alınan derslerin dokümantasyonu yapılarak, bu programların 2010'a kadar yerine getirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Kamuoyunda, korunan alanlarla ilgili iletişim, eğitim ve farkındalığın güçlendirilmesi konusundaki ihtiyaç da vurgulanmaktadır.

	IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER
	İHTİYAÇLARIN BELİRLENMESİ VE MÜDAHALELERİN PLANLANMASI
<p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">✓</p>	<p>2006'ya kadar, aşağıdaki unsurlar dahil, korunan alanların yönetimi ile ilgili ulusal kapasite ihtiyaçlarının belirlenmesi. (Faaliyet 3.2.1)</p> <p>Korunan alan yönetimi konusundaki mevcut bilgi ve deneyimlerin belgelenmesi ve bu belgelerin (dokümantasyonun) bilgi ve beceri boşluklarının belirlenmesinde kullanılması. (Faaliyet 3.2.2)</p> <p>Korunan alan yönetimiyle ilgili paydaşların (örneğin, yerli topluluklar, STKlar, araştırma enstitüleri ve özel sektör) teknoloji taleplerinin değerlendirilmesi. (Faaliyet 3.3.2)</p>
	KAPASİTE GELİŞTİRME
<p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">✓</p>	<p>Korunan alanlar için, aşağıdaki unsurlar dahil, kapasite geliştirme programlarının geliştirilmesi. (Faaliyet 3.2.1'in devamı)</p> <p>Korunan alan çalışanları için uygun hakların sağlanması dahil, ana yönetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi açısından önemli kapasite boşluklarının doldurulması.</p> <p>Ülkeler, ilgili kuruluşlar, topluluklar ve korunan alan yöneticileri arasında, deneyimlerden elde edilen dersler, bilgi ve kapasite geliştirme ile ilgili deneyimlerin paylaşılması. (Faaliyet 3.2.3 ve 3.5.4)</p> <p>Korunan alan yönetimiyle ilgili uygun teknolojilerin daha fazla yayılmasının teşvik edilmesi ve belgelenmesi. (Faaliyet 3.3.1, 3.3.4 ve 3.3.5)</p>
	FARKINDALIĞIN ARTIRILMASI
<p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">✓</p>	<p>Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmada korunan alanların öneminin uygun iletişim, eğitim ve kamuoyu bilinçlendirme programları ile geliştirilmesi. (Faaliyet 3.5.1, 3.5.2, 3.5.3 ve 3.5.5)</p> <p>Yöneticiler, yerli ve yerel topluluklar ile diğer çevre eğitimcileri arasında etkili iletişim mekanizmalarının geliştirilmesi. (Faaliyet 3.5.4)</p> <p>Daha etkili olmalarını sağlamak için bu tür programların sürekli değerlendirilmesi. (Faaliyet 3.5.6)</p>

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

Ulusal kapasite ihtiyaçlarının belirlenmesi: 2006'ya kadar, korunan alan yönetimiyle ilgili ulusal kapasite ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonuçlarının kapasite oluşturma programlarının geliştirilmesinde kullanılması. İş Programı, Tarafları, 2006'ya kadar, ulusal kapasite ihtiyaçlarını değerlendirmeye çağırılmaktadır. Kapasite konusu, etkili ve uygun mevzuattan güçlü idari organizasyona, bireysel becerilerden yerli ve yerel toplulukların güçlendirilmesine kadar birçok şeyi kapsadığından, bu bir kesişen konu olarak dikkate alınacaktır. Kapasite ihtiyacı ayrıca, ülkenin gelişme düzeyine ve korunan alan sistemine göre değişebilir. Yine de bir ulusal kapasite geliştirme analizi en azından şu unsurları kapsamalıdır: Hukuksal ve politik çerçeve, resmi korunan alan kuruluşları ve diğer sektörlerle eşgüdüm, korunan alan planlaması ve yönetimi, toplum katılımı ve ortaklıklar, toplumsal bilinç ve destek, çeşitli ilgi gruplarının ihtiyaçları. Bunun önemli bir bölümü, korunan alanların sistem düzeyinde değerlendirilmesi (Bkz. Bölüm 10) kapsamında gerçekleştirilebilir ve kapasite geliştirme programının öncelikleri buna göre geliştirilebilir.

Korunan alan yönetimiyle ilgili mevcut uygulama, bilgi ve deneyimlerin dokümantasyonu ve bilgi ve beceri boşluklarının belirlenmesi. Etkili bir kapasite geliştirme girişiminde, korunan alan yönetimiyle ilgili bilgi ve deneyimlerin dokümanite edilmesine ve boşlukların belirlenmesine yardımcı olacak bir mekanizmanın da dikkate alınması gerekir. İş Programı, özellikle geleneksel bilginin BÇS'nin 8(j) maddesine (<http://www.biodiv.org/convention/articles.asp?lg=0&a=cbd-08>) uygun olarak gerçekleştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Söz konusu madde, "yerli ve yerel toplulukların geleneksel yaşam tarzlarına yerleşmiş doğa koruma ve sürdürülebilir kullanım açısından uygun geleneksel bilgi ve uygulamalar"la ilgilidir.

En başarılı kapasite geliştirme faaliyetleri arasında, çeşitli ülkelerdeki korunan alan çalışanları arasında değişim, networking, işbirliği gibi informal yollarla gerçekleştirilen faaliyetler yer almaktadır. Örneğin, Uluslararası Park Korucuları Federasyonu, bu tür değişim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olabilir.

Korunan alan yönetimindeki ilgi gruplarının taleplerinin değerlendirilmesi: Örneğin yerel topluluklar, STKlar, araştırma enstitüleri ve özel sektör.

İletişim, eğitim ve kamuoyu bilinçlendirme (İEKB) programları ve stratejilerinin geliştirilmesi: Öteden beri, korunan alan idarecilerinin, doğa bilimleri konusunda uzman olmaları ve öncelikli olarak bu bilgilerini doğanın korunması için kullanmaları beklenmekteydi. Ancak son yirmi yıl içinde korunan alan yöneticilerinin sahip olması gereken bilgi ve becerilerin kapsamı ve hacmi önemli ölçüde değişime uğramıştır. Korunan alan yöneticilerinin, artık yalnızca biyolojik sistemlere yönelik baskılar konusunda değil aynı zamanda finansal planlama ve yönetim, kültürel duyarlılık, iletişim becerileri, katılımcı yönetimin teori ve pratiği, korunan alan politikası gibi bir dizi ek konu hakkında da bilgi ve deneyim sahibi olması ve bunlarla ilgilenmesi gerekmektedir.

Korunan alan yönetiminde rol alan kişilerin kapasitelerini geliştirmenin yollarından biri, elde edilen derslerin, bilginin ve kapasite geliştirme deneyimlerinin ilgili ülkeler ve kuruluşlar arasında karşılıklı paylaşılmasıdır. Bu konuyla ilgili araçlar, BÇS Değişim Mekanizması (<http://www.biodiv.org/chm/default.aspx>) ve Korunan Alanlar Öğrenme Ağı (PALnet) (<http://palnet.whirli-gig.com/new/>) veya bu kılavuzda altı çizilen, Küresel İşgalci Türler Programı (<http://www.gisp.org/>), Doğa Koruma Mali İttifakı (<http://conservationfinance.org/>) ve Dünya Doğa Koruma Kiti (<http://www.earthtoolbox.net/>) gibi ağları içermektedir. Korunan alanlar arasındaki paylaşım ve değişim imkanları da aynı ölçüde önemlidir. Özel sektör de bazen yeni bilgi ve becerilerin korunan alanlara getirilmesine yardımcı olabilir.

BÇS, teknolojik gelişim ve teknoloji transferinin, sürdürülebilir kalkınma için gerekli olduğunu kabul etmektedir (<http://www.biodiv.org/programmes/cross-cutting/technology/>). BÇS'nin uygulanması için uygun teknolojiler, "donanım" teknolojilerinden (uzaktan algılama, izleme ekipmanları, depolama ve arşivleme sistemleri, genetik analiz ekipmanları gibi mekanik ve elektronik sistemler) "yumuşak" teknolojilere (beceriler, süreçler, standartlar ve yöntemler) kadar değişen bir yelpazeyi içerir. BÇS'nin, teknoloji transferiyle ilgili 16. Maddesi'nin uygulanması (<http://www.biodiv.org/convention/articles.asp?a=BÇS-16>) daha çok "donanım" teknolojileri üzerinde durmaktadır.

Oysa, korunan alan yönetimiyle ilgili acil kapasite ihtiyaçlarının çoğu, internet üzerinde yer alan “yumuşak” teknolojilerdir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki bazı korunan alanlarda ihtiyaç duyulan şeyler, bu bilgilere ulaşmak için gerekli teknik kaynaklar, bunları kullanmak için gerekli teknik beceriler ve teknik kaynaklarla becerileri geliştirmek için gerekli kaynaklardır. Dolayısıyla, korunan alanlarda “teknoloji transferi” konusu, transfer hakları ya da bazı aygıtların kullanılmasıyla ilgili becerilerden çok, kapasite geliştirme etkinliklerinin objektif bir sonucudur.

İletişim, eğitim ve kamuoyu bilinçlendirme (İEKB) programlarına yönelik gereksinim korunan alan kuruluşları tarafından geniş ölçüde kabul görse de, bu konulara kurumsal planlama, yönetim stratejilerinde ve mali kaynak sağlamada gereken öncelik çoğu kez verilmemektedir. Karşı karşıya kaldıkları çok yönlü baskılar ve çok sayıda işbirliği ortağı veya ilgi grubuyla artık daha yakın bir şekilde çalışması gereken korunan alan yöneticileri, İEKB'nin etkin bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak için çeşitli kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. İEKB Programları, doğa koruma hedefleri için gerekli politik desteği ve kamuoyu bilincini harekete geçirebilir. Bu programlar, bilinçli bir şekilde uygulandığında, planlama ve halkın katılımına yönelik çabaları da güçlendirebilir. İEKB Programları, özellikle biyolojik çeşitliliğin korunmasıyla ilgili farkındalığın hala büyük ölçüde eksik olduğu ülkelerde çok önemlidir. Kentlilere yönelik iletişim kampanyaları, politik ve finansal desteği önemli ölçüde artırabilir. Korunan alan idarecileri, kitle iletişimini harekete geçirerek, biyolojik çeşitliliğin karar vericiler gözünde yer edinmesini sağlayabilirler. Ayrıca, ekoloji ve koruma kavramlarının resmi müfredata dahil edilmesi yoluyla gerçekleştirilecek uzun vadeli eğitim çalışmaları, genel ekolojik kavramlarla ilgili anlayışın güçlendirilmesine yardımcı olacaktır (Faaliyet 3.5.5'de önerilmektedir).

Eğitim programları, yerel ilgi gruplarının, korunan alan yönetimindeki rollerini daha iyi anlama ve müzakere etme kapasitelerini geliştirir veya yeni doğal kaynak yönetimi uygulamalarına bilimsel araştırmaları uygulama imkanı sağlar (Faaliyet 3.5.3). Bu programlar ayrıca, doğa korumayla ilgili bilgi ve değerler konusunda çift taraflı diyalog sağlayarak yerel bilginin yönetim planlamasına dahil edilmesini sağlayabilir. Etkin toplum katılımıyla, zamanında uygulanan İEKB stratejileri, anlaşmazlıkların ortadan kaldırılmasına yardımcı olabilir. Korunan alan personeli, ilgi gruplarıyla iletişim sağlayabilme ve olası anlaşmazlıklarla uğraşabilme becerilerine sahip olmalıdır. İEKB stratejilerinin etkili bir şekilde tasarlanması, hedef grupların bilgileri, davranışları ve değerleri, mevcut uygulamalar ve teşvikler ile giderilecek engellerin etrafı bir şekilde değerlendirilmesine bağlıdır. Programlar, varsayımlardan çok sağlam araştırmalara dayandırılmalıdır. Bu nedenle, İEKB programlarının değerlendirilmesi, korunan alanın, doğa koruma hedefleriyle bağlantılı ölçülebilir göstergelere sahip, izleme ve değerlendirme planlarına entegre edilmelidir.

 İEKB VERİTABANI	VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ Biyolojik çeşitlilikle ilgili iletişim, eğitim ve kamuoyu bilinçlendirme uygulama örnekleri ve en iyi uygulamalar BÇS'nin İEKB (CEPA) veritabanında bulunabilir (http://www.biodiv.org/programmes/outreach/cepa/projects/home.shtml).
	VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR KAPASİTE GELİŞTİRME İLE İLGİLİ ÖZEL ARAÇLAR
	IUCN Eğitim ve İletişim Komisyonu'nun, kapasite geliştirme konusunda bir dizi faydalı yayını vardır: http://www.iucn.org/themes/cec/cec/home_page.htm . <i>Korunan Alanlarda İletişim</i> konusunda (http://www.iucn.org/webfiles/doc/CEC/Public/Electronic/CEC/Books/Communicating_PA.pdf), <i>Halkın Sürdürülebilirliğe Katılımı</i> (http://www.iucn.org/webfiles/doc/CEC/Public/Electronic/CEC/Books/EngagingPeopleInSustainability_smV5.pdf) ve <i>Çevre Eğitiminin Değerlendirilmesi</i> (http://www.iucn.org/webfiles/doc/CEC/Public/Electronic/CEC/Books/Evaluating_Environmental_Ed.pdf).

	<p>BÇS'nin İletişim, Eğitim ve Kamuoyu Bilinçlendirme konusundaki Küresel Girişiminin uygulanmasına yardımcı olmak üzere (Karar VI/19: http://www.biodiv.org/decisions/default.asp?dec=VI/19) CEPA portalı Karar VI/19 ile ilgili bir raporlama aracıdır ve uygulamacılara yönelik bir kaynaktır (http://www.biodiv.org/programmes/outreach/cepa/home.shtml).</p>
	<p>DİĞER BİLİNÇLENDİRME MATERYALLERİ</p>
	<p>ASEAN (Güney Asya Ülkeleri Birliği)'a bağlı Bölgesel Biyolojik Çeşitlilik Koruma Merkezi (ARCBC)'nin Biyolojik Çeşitlilik Yazılım Serileri'nde <i>Conservation Options & Decisions Analysis: A software package for nature conservation planning and Specimen-Based, Biological Data and Collections Management Software</i> (Doğa Koruma Seçenekleri ve Kararları Analizi: Doğa Koruma Planlaması ve Örnek Tabanlı Biyolojik Veri ve Koleksiyon Yönetimi Yazılımı) dahil bir dizi ücretsiz yazılım paketi vardır (http://www.arcbc.org.ph/download.htm).</p> <p>BÇS'nin Bilimsel, Teknik ve Teknik Tavsiye Alt Grubu, BÇS'nin 9. toplantısı için <i>An Indicative list of technologies for conservation and sustainable use of biological diversity</i> (Biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı ve koruma için teknolojiler Listesi) adlı bir materyal hazırlamıştır (http://www.biodiv.org/doc/meetings/sbstta/sbstta-09/information/sbstta-09-inf-13-en.pdf).</p> <p>UNEP'in Dünya Koruma İzleme Merkezi, biyolojik çeşitliliğin önemini aktarmak ve gelecek nesillerin biyolojik çeşitlilikten faydalanmayı sürdürmelerini sağlamak için görüntü, ses ve metinden oluşan bir animasyon sunumu geliştirmiştir (http://www.unep-wcmc.org/biodiversity/presentation/4422/).</p> <p>Ortaklaşa yönetimde sosyal iletişim ve katılımcı eylemlerle ilgili pratik araçlara http://www.iucn.org/themes/ceesp/Publications/CMWG/SP-Chapter5.pdf'den ulaşılabilir.</p> <p>Greencom'un, editörlüğü Brian A. Day ve Martha C. Monroe tarafından yapılan, <i>Environmental Education & Communication for a Sustainable World: Handbook for International Practitioners</i> (Sürdürülebilir bir Dünya için Çevresel Eğitim & İletişim: Uluslararası Uygulamacılar için El Kitabı) adlı insan davranışları ve uygulamalarının, sürdürülebilir bir dünyayı nasıl yaratabileceğine yönelik bir pratik el kitabı, GreenCOM'un 30 ülkedeki deneyimlerini bir araya getiren <i>Heating Up Society to Take Environmental Action: A Guide to Effective Environmental Education and Communication</i> (Toplumu Çevresel Eyleme Geçirmek için Isındırma: Etkili bir Çevre Eğitimi ve İletişimi Kılavuzu) ve <i>SCALE – System-wide Collaborative Action for Livelihoods and the Environment</i> (Geçim Kaynakları ve Çevre için Sistem Ölçeğinde Ortak Eylemler) adlı sosyal değişim metodolojilerinin kullanımı için bir çerçeve (http://www.aed.org/Projects/greencom.cfm) dahil, davranış değişikliğini hedefleyen bir dizi eğitim ve iletişim materyali vardır.</p>

9. KONU 7: MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SAĞLANMASI

I. GİRİŞ

Korunan alanları yönetmenin parasal bir maliyeti vardır. Ülkeler, geleneksel mali kaynaklar (örn; ulusal bütçe ödenekleri, deniz aşırı gelişme yardımı) ile yenilikçi mali kaynakların (örn; ekosistem hizmetleri karşılığı ödeme, yatırım fonları ve yeşil vergiler) karışımından oluşan çeşitlilik ile korunan alan sistemlerinin desteklenmesi için istikrarlı ve yeterli uzun dönemli mali kaynak yaratabilirler. Mali sürdürülebilirlik sadece para miktarıyla ilgili değil, paranın ne kadar etkili harcandığıyla, faydaların yerel ilgi gruplarına ne kadar iyi sağlandığıyla ve diğer faktörlerle de ilgilidir.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER

AMAÇ

Amaç 3.4: Korunan alanların ve ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin mali sürdürülebilirliğinin sağlanması.

HEDEF

2008 yılına kadar, ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin etkin yönetimi için gerekli maliyetleri karşılamak üzere ulusal ve uluslararası kaynaklar dahil, yeterli mali, teknik ve diğer kaynakların sağlanması – özellikle gelişmekte olan ve ekonomileri geçiş döneminde olan ülkeler ve gelişen küçük ada devletlerinin desteklenmesi.

III. KAPSAM

Korunan alanların mali sürdürülebilirliği “korunan alanlardaki bütün maliyetleri karşılamak (doğrudan ya da dolaylı olarak) ve bu alanların etkili ve etkin bir şekilde yönetilmesini sağlamak üzere istikrarlı ve yeterli uzun dönem mali kaynakların güvence alınması ve bunların zamanında ve uygun bir şekilde tahsis edilebilme kabiliyeti” şeklinde tanımlanabilir. Mali sürdürülebilirliğin gerçekleştirilebilmesi, fonlamanın algılanma, elde edilme ve kullanılma biçimlerinde büyük değişiklikler gerektirmektedir.

Ulusal ve uluslararası fon kaynaklarına ihtiyacı vurgulayan İş Programı'nın eksiksiz bir şekilde uygulanması, gelişmekte ve ekonomisi geçiş döneminde olan ülkelerde hiç kuşku yok ki daha fazla dış kaynak (örn; GEF, ODA gibi) gerektirmektedir. İhtiyaç duyulan fonların karşılanmasında, yenilikçi ulusal kaynaklar, giderek artan önemde rol oynamaya başlamıştır. Turizm etkinlikleri ve diğer kaynak kullanımından elde edilen ücretler, yeni pazarlardan oluşturulan kaynaklar (örneğin, karbon tutma, su temini veya diğer ekosistem hizmetleri karşılığı), yeni fon kuruluşlarının bulunması (örneğin, büyük şirketler, özel hayırseverler, diğer resmi kuruluşlar veya vergi gelirleri paylaşımı), maliyet ve faydaların yerel ilgi gruplarıyla paylaşımı (örneğin, yerel arazi sahipleri ve yerel topluluklar), yeni mali araçların devreye sokulması (örneğin, iş planlaması), genel siyasal ve pazar şartlarının geliştirilmesi (örneğin, çevresel etkileri olan sübvansiyonların yeniden düzenlenmesi ve pozitif teşviklerin geliştirilmesi), ödeneklerin artırılması ve bazı yönetim sorumluluklarının diğer taraflara devredilmesi (örneğin, sivil toplum kuruluşları, yerel topluluklar, kişiler veya işletmeler) bu yenilikçi kaynakların başlıca örnekleridir.

	IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER
	ANALİZ
√	2005'e kadar ulusal mali analizlerin tamamlanması ve 2008'e kadar " sürdürülebilir mali planların " geliştirilerek uygulanmasına başlanması. (Faaliyetler 3.4.1 ve 3.4.2)
	MALİ İSTİKRARA YÖNELİK ADIMLAR
√	Gelişmekte ve ekonomileri geçiş döneminde olan ülkelerdeki ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin desteklenmesi için, Küresel Çevre Fonu (GEF) ve iki ve çok taraflı destekler de dahil olmak üzere, donör yardım programlarının artırılması. (Faaliyet 3.4.3)
√	Korunan alanların finansmanı için Bölgesel İşbirliği. (Faaliyet 3.4.4)
√	Korunan alanların ihtiyaçlarının ulusal ve bölgesel kalkınma stratejileri ve işbirliği programlarına entegre edilmesi. (Faaliyet 3.4.6)
	YATIRIMLARIN OPTİMALLEŞTİRİLMESİ İÇİN BİLGİ AKIŞININ İYİLEŞTİRİLMESİ
√	Korunan alanların finansmanı ile ilgili bilgi ve raporların kalite ve ulaşılabilirliğinin geliştirilmesi. (Faaliyet 3.4.5)

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

2005 yılına kadar korunan alanlar için ulusal düzeyde bir mali analiz ve planlamanın yapılması: Bugüne kadar, mali analiz ve planlar daha çok, bireysel korunan alan düzeyinde yapılmıştır ve ulusal ölçekte mali analiz ve planlama için geniş kabul görmüş bir metodoloji yoktur. Bununla beraber, genel olarak, sözleşme Taraflarının, aşağıdaki üç soruyu yanıtlaması gerekecektir:

Korunan alanların mali durumu halen ne düzeydedir, kaynakları nelerdir, nerelere harcanmaktadır ve mali kaynaklar ne kadar etkili ve verimli kullanılmaktadır?
(Korunan alanların etkinliği için Bkz. Bölüm 10)

Mevcut ve planlanmış korunan alanlar dikkate alındığında, gelecek on yılda ve devamında karşılanamayan finansal ihtiyaçlar nelerdir?

Mali boşlukların giderilmesi için eldeki seçenekler nelerdir ve her seçeneğin korunan alan sistemi için üreteceği potansiyel gelir ne olacaktır?

2008'e kadar ülke seviyesinde sürdürülebilir mali planın geliştirilmesi: Birlikte hazırlanan cevaplar, gerekli düzenleyici, yasal, politik, kurumsal ve diğer tedbirleri içermesi olası ulusal "sürdürülebilir mali planların" temelini oluşturacaktır. Bu mali planlar, korunan alanlar için hazırlanan iş planlarının bir parçasını oluşturacaktır. Planda, ideal olarak gelir ve giderlere odaklanan faaliyetler, çevresel hizmetler karşılığı ödemeler de dahil olmak üzere, yenilikçi mali mekanizmaları dikkate alabilir. Planın özel adımları şu unsurları kapsayabilir:

- (a) Mevcut gelirler ve giderlerin analizi, genel maddi ihtiyaçlar, boşluklar ve fırsat maliyetleri,
- (b) Korunan alan ürün ve hizmetlerinin tanımlanması ve miktarlarının belirlenmesi, bu ürün ve hizmetlere yönelik olası talep kaynakları, yoksulluğun azaltılmasına ve Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne katkıları,
- (c) Olası mali mekanizmaların taranması ve fizibilite analizi,
- (d) Korunan alanlar sisteminin uzun dönem mali güvenliğinin sağlanabilmesi için kapsamlı bir planın hazırlanması.

Ülke seviyesindeki sürdürülebilir mali planların uygulanması: Uygulama, alansal, ulusal ve bazen de ulusal-üstü seviyede eylemler gerektirir. Korunan alanlar sistemine yönelik iş planları, genel koşulların elverişliliğini, planlama faaliyetlerini ve finansal mekanizmaların uygulanmasını dikkate almalıdır (Bkz. aşağıdaki şekil). Örneğin, faaliyetler şunları kapsayabilir:

Ulusal korunan alan yatırım ödenekleri (fonları) gibi mevcut çevresel ödeneklerin yaratılması, anaparasının büyütülmesi ve güçlendirilmesi,

İyi test edilmiş, alan bazlı mali (finansal) mekanizmaların (örneğin, turizme dayalı kullanım ücretleri) yaratılması ve yerel düzeyde elde edilen gelirlerin yerel korunan alan ihtiyaçlarını fonlamak üzere kullanılması için yeni yasal düzenlemelerin/politikaların kabulü,

Kaynak kullanım ücretleri, su kullanımı ödemeleri, vs gibi yeni tip mali mekanizmaları getiren kanunlar, politikalar ve diğer tedbirler,

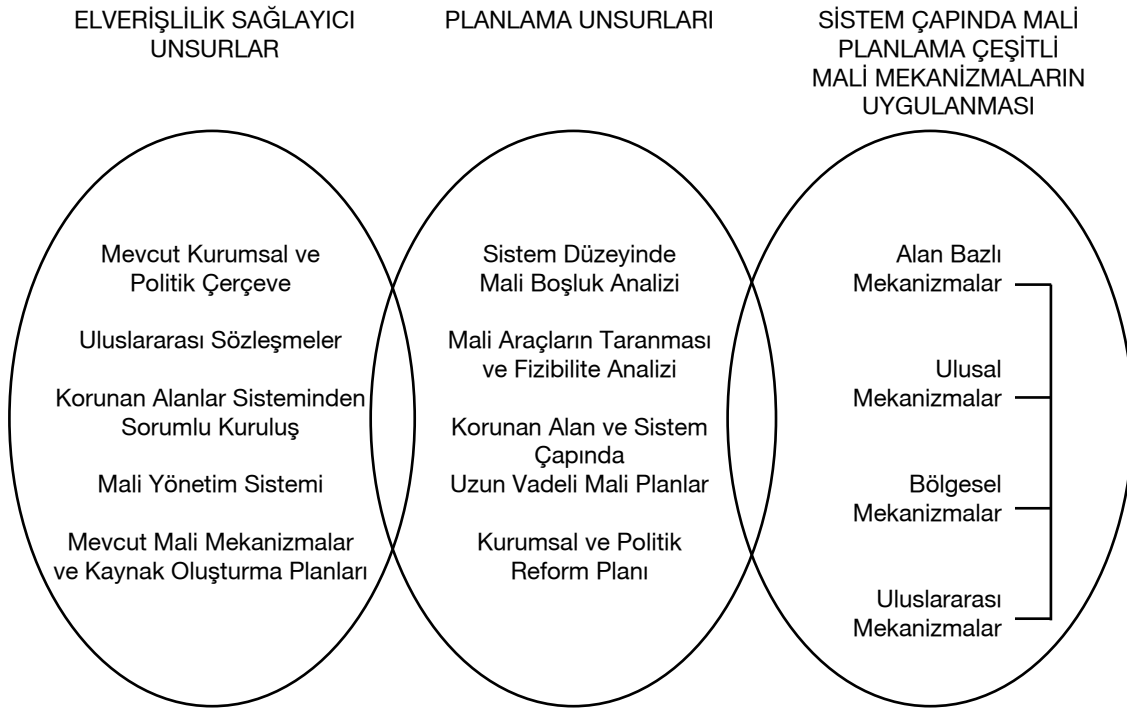
Olumsuz etki yapan sübvansiyonların belirlenmesi (özellikle doğrudan korunan alanlarla ilgili sektörlerde) ve bu tip sübvansiyonların, korunan alanların finansmanına yönlendirilmesi ve

Kısa dönem sürdürülebilir finans unsurlarına sahip dış fonlama programlarının geliştirilmesi.

Donör ülkeler, gelişmekte olan ve ekonomileri geçiş döneminde olan ülkelerde korunan alanlara yönelik desteklerini artırarak İş Programının uygulanmasına yardımcı olabilirler (GEF dahil olmak üzere, tek veya çok taraflı programlar aracılığıyla). BÇS'nin bazı Tarafları için özellikle sınırötesi korunan alanlar ve deniz koruma alanlarının söz konusu olduğu durumlarda, gelişmekte olan küçük ada devletleri ve Andean topluluğu gibi halen bölgesel organizasyonlara sahip ülkelere yönelik **Bölgesel İşbirliği Fonları** da mevcuttur.

Korunan alanların kalkınma işbirliği programlarına entegrasyonu, bu alanların uzun vadeli sürdürülebilirliği için çok önemlidir. Bunlar, özellikle altyapı çalışmaları (örneğin yollar ve barajlar) veya doğal kaynak kullanımında (madencilik, petrol ve gaz ve ormancılık) kalkınma amaçlarıyla korunan alan hedeflerinin etkili bir biçimde uyumlu olmasını gerektirir. Biyolojik çeşitliliğin korunmasıyla ilgili dış desteklerin büyük bir bölümü donör kuruluşlar aracılığıyla geldiğinden (örn; Dünya Bankası, USAID, SIDA), korunan alan ihtiyaçlarının kalkınma işbirliği programlarına entegrasyonu da kritik öneme sahiptir. Bu, birçok donör kuruluşun, çevresel endişelerin kalkınma yardımlarına kanalize edilmesine yönelik çabalarıyla da tutarlılık göstermektedir.

ŞEKİL 5 SİSTEM DÜZEYİNDE İŞ PLANI: UYUMLU TASARIMLA SONUCA GİTMEK

Korunan alanların finansmanı ile ilgili bilgi yönetimi ve raporlama stratejilerinin geliştirilmesi: Korunan alanların finansmanı ile ilgili bilgi ve yayınların miktar ve nitelik olarak artırılması bazı faydalar sağlayacaktır: Korunan alanın bütçesiyle ilgili temel bilgilerin paylaşılması Tarafların (diğer resmi kuruluşlar, donörler ve halk arasında), korunan alanlar sisteminin mali ihtiyaçları konusunda daha geniş bir bilgi dağarcığından faydalanmalarını sağlayacaktır. Donör kuruluşların bundan elde edeceği yarar, korunan alanlarla ilgili stratejik yatırımların yapılmasında ve fonların koordinasyonunda daha fazla beceriye sahip olmaktır. Taraflar, korunan alanlarla ilgili kendi izleme ve fonlama raporlarını değerlendirmeli ve bu bilgileri, BÇS Dünya Korunan Alanlar Veritabanı (DKAV) ve diğer bilgi paylaşım sistemleriyle paylaşma ihtimalini dikkate almalıdır.

VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Yukarıda belirtildiği gibi, Doğa Koruma Mali İttifakı (<http://www.conservationfinance.org/index.htm>) ve onun Doğa Koruma Mali Kılavuzu (<http://guide.conservationfinance.org/>) ile Biyolojik Çeşitlilik Mali Koleksiyonu'nun (<http://www.biodiversityeconomics.org/finance/index.html>) web sitelerinde uygulama örnekleriyle ilgili oldukça fazla sayıda materyal bulunabilir.

	VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR
	<p>Doğa Koruma Mali İttifakı (Conservation Finance Alliance CFA) (http://www.conservationfinance.org/index.htm), küresel doğa koruma taahhütlerinin yerine getirilmesi için biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik sürdürülebilir mali kaynakların yaratılmasıyla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini teşvik etmek ve geliştirmek üzere 2002 yılında kurulmuştur. CFA'nın Doğa Koruma Mali Kılavuzu'nda doğa koruma finansmanının bütün yönleriyle ilgili etraflı teknik bilgiler yer almaktadır. (http://guide.conservationfinance.org/)</p> <p>IUCN'nin Biyolojik Çeşitlilik Ekonomisi Kütüphanesi'nde de kılavuz ve örnek uygulamalar vardır. (http://www.biodiversityeconomics.org/finance/index.html)</p> <p>IUCN aynı zamanda <i>Financing Protected Areas: Guidelines for Protected Area Managers (Korunan Alanların Finansmanı: Korunan Alan Yöneticileri için Kılavuz)</i> adlı bir yayın hazırlamıştır (http://iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/Financing_PAs.pdf) Söz konusu yayın, korunan alanlar için iş planları ve mali planların geliştirilmesiyle ilgili bir rehber içermekte; kamu ve özel sektör kaynaklarından gelir akışı yaratma mekanizmalarını irdelemekte ve olası hibe tabanlı finans kaynakları ile uygulama örneklerini kapsamaktadır. IUCN'in son zamanlarda <i>İş Programı</i> için hazırladığı <i>Sustainable Financing of Protected Areas: A Global Review of Challenges and Options, April 2005 (Korunan Alanların Sürdürülebilir Finansmanı: Zorluklar ve Olanakların Küresel Düzeyde Gözden Geçirilmesi, Nisan 2005)</i> adlı yayın da IUCN'in web sitesinden elde edilebilir.</p> <p><i>Raising Revenues for Protected Areas: A Menu of Options (Korunan Alanlar için Gelirlerin Artırılması: Seçenekler Listesi)</i>'nde korunan alan gelirlerinin artırılmasıyla ilgili seçenekler gözden geçirilmektedir. (http://biodiversityeconomics.org/pdf/topics-226-00.pdf)</p> <p>WWF'nin Makroekonomi Ofisi de çevresel hizmetlerle ilgili ödemeler konusunda <i>From Goodwill to Payments for Environmental Services: A Survey of Financing Alternatives for Sustainable Natural Resource Management in Developing Countries (İyi Niyetten Çevresel Hizmet Ödemelerine: Gelişmekte Olan Ülkelerde Sürdürülebilir Doğal Kaynak Yönetimi için Finansal Alternatifler Üzerine Bir Araştırma)</i> adlı bir yayın hazırlamıştır. (http://www.panda.org/downloads/policy/financingalts.pdf)</p> <p><i>Financing National Protected Area Networks Internationally: the Global Environment Facility as a Multilateral Mechanism of Transfer (Korunan Alan Ağlarının Uluslararası Finansmanı: Çok Taraflı Transfer Mekanizması Olarak Küresel Çevre Fonu)</i>, GEF ve korunan alanlara yönelik uluslararası finansman kaynaklarının rolü gözden geçirilmektedir. (http://www.uni-kiel.de/ifw/pub/kap/2004/kap1227.pdf)</p> <p>CBD Information Clearinghouse (BÇS Bilgi Merkezi), BÇS'nin uygulanması için gerekli fon kaynaklarıyla ilgili özel bir bölüme sahiptir. (www.biodiv.org)</p>

10. KONU 8: STANDARTLAR, YÖNETİM ETKİNLİĞİ VE İZLEME

I. GİRİŞ

Korunan alanlar, sahip oldukları değerleri sonsuza kadar devam ettirebilecek etkinlikte yönetildiği takdirde, doğa koruma aracı olarak işe yararlar. Korunan alan yönetiminde etkinliği sağlayan ilk üç önemli adım şunlardır: Korunan alan veya ulusal korunan alanlar sistemi için üzerinde anlaşma sağlanmış birtakım standartları belirlemek; korunan alan yönetiminde etkinliği değerlendirebilmek için sistemler geliştirilmek ve uygulamak, böylece gerekli değişikliklerin belirlenmesine yardımcı olmak (adaptasyonlu yönetim), korunan alanlar ile biyolojik çeşitliliğin mevcut durumlarını ve gidişatını izlemek için sistemler kurmak.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER	
AMAÇ	Amaç 4.1: Ulusal ve bölgesel korunan alan sistemleri için minimum standartların ve iyi uygulamaların geliştirilmesi ve benimsenmesi.
HEDEF	2008 yılına kadar, ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin planlanması, seçimi, tesisi ve yönetimi ile ilgili standartlar, ölçütler ve iyi uygulamaların geliştirilmesi ve benimsenmesi.
AMAÇ	Amaç 4.2: Korunan alanların yönetiminde etkinliğin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi.
HEDEF	2010'a kadar, korunan alanlar ile ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinde ve sınıraşan korunan alanlarda yönetimin izlenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanmasıyla ilgili düzenlemelerin Taraflarca kabul edilmesi ve uygulanması.
AMAÇ	Amaç 4.3: Korunan alanların mevcut durumu ve gidişatının izlenmesi ve değerlendirilmesi.
HEDEF	2010'a kadar, korunan alanların coğrafi kapsamı, durumu ve eğilimlerinin ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde etkili bir şekilde izlenmesini sağlamak ve küresel biyolojik çeşitlilik hedeflerinin gerçekleştirilmesi yönündeki gelişmelerin değerlendirilmesine yardımcı olmak amacıyla ulusal ve bölgesel izleme sistemlerinin kurulması.

III. KAPSAM

Birçok yerde yeni korunan alanların kurulmasına acil ihtiyaç varken (Bkz. Bölüm 3), mevcut korunan alan sistemlerinin etkili korunması ve yönetimine giderek daha fazla dikkat edilmekte ve bu konu Program Elemanı 4'te ele alınmaktadır. Bu, korunan alan yönetiminde bir takım minimum standartların ve iyi uygulamaların geliştirilmesini (Hedef 4.1), yönetim etkinliğinin değerlendirilmesiyle ilgili sistemlerin uygulanmasını (Hedef 4.2) ve korunan alanlar ile sahip oldukları biyolojik çeşitliliğin mevcut durumu ve gidişatının izlenmesini (Hedef 4.3) gerektirmektedir. Program Elemanları 1-3'te gerçekleştirilen eylemlerin önceden beklenen etkiyi yaratıp yaratmadığını tespit etmek ve yönetimde adaptasyonlu yaklaşımı uygulamak üzere gerekli bilgilerin sağlanması için Program Elemanı 4 altındaki Hedefler'in uygulanması gereklidir.

	IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER
✓	Planlama, yönetim ve katılım konularında gönüllü korunan alan standartları ve iyi uygulamaların geliştirilmesi, denenmesi, gözden geçirilmesi ve tanıtılması için ortaklarla işbirliği yapılması. (Faaliyet 4.1.1)
✓	Korunan alan sistem ve sahalarında biyolojik çeşitliliğin mevcut durumu ve gidişatı dahil korunan alan yönetimi etkinliğinin değerlendirilmesi için uygun uzun dönem izleme ve değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi, benimsenmesi ve uygulanması. (Faaliyet 4.1.2, 4.2.1, 4.2.2 ve 4.3.1)
✓	Korunan alan yönetiminde adaptasyonlu yaklaşımın bir parçası olarak, değerlendirme sonucunda ortaya çıkan saha ve sistem düzeyindeki önerilerin uygulanması. (Faaliyet 4.1.3 ve 4.2.3)
✓	Dünya Korunan Alanlar Veritabanıyla verilerin paylaşılması ve <i>Birleşmiş Milletler Korunan Alanlar Listesi</i> ve <i>Dünyadaki Korunan Alanların Durum Değerlendirmesi</i> sürecine katılım sağlanması. (Faaliyet 4.3.3 ve 4.3.4)

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

Ülkedeki korunan alanlar için standartlar oluşturulması: Etkili doğa koruma, iyi korunan alan yönetimini oluşturan bir dizi standart ve iyi uygulamanın benimsenmesiyle desteklenebilir. Burada işin başlangıç noktası; ödenek, personel sayısı, personelin bilgi ve becerisi veya yönetimle ilgili diğer konulardaki eksikliklerden ortaya çıkan bir kısıtın olmaması durumunda yönetimin nasıl sürdürüleceği gibi yönetimle ilgili önemli konularda arzu edilen standartların belirlenmesidir. Yerel durumlarla ilgili profesyonel deneyim ve bilginin, iyi uygulamalarla (elde edilebilen yerlerde) birleştirildiği bilgiler arzu edilen yönetim standartlarının oluşturulmasında kullanılabilir. Korunan alan yönetimiyle ilgili geniş kapsamlı bir dizi “iyi uygulamalar” kılavuzu hazırlamış (Bkz Bölüm 4) olan IUCN, korunan alan yönetimi için birtakım minimum standartlar getirmiştir. Ayrıca, iyi bir şekilde dokümanede edilmiş çok sayıda ulusal ve bölgesel standart geliştirme süreci bulunmaktadır (Bkz aşağıda). Minimum standartların geliştirilmesi ve iyi uygulamaların belirlenmesi, yönetim etkinliğinin değerlendirilmesine yardımcı olabilir.

Yönetim etkinliğinin değerlendirilmesi için sistemlerin geliştirilmesi, benimsenmesi ve korunan alanlarda uzun dönemli izleme sistemlerinin uygulanması: Korunan alanlarda yönetim etkinliğini izleme ve değerlendirme sistemlerinin tasarım ve uygulamasında dikkate alınması gereken dört ana nokta vardır: Tasarım/planlama konuları; izleme sistemlerinin uzun dönemde varlığını sürdürebilmesi; idari kaynaklar, sistemler ve süreçlerin yeterli ve uygun olması; korunan alan hedeflerinin yerine getirilebilmesi. IUCN’in Dünya Korunan Alanlar Komisyonu (WCPA), korunan alanlarla ilgili değerlendirme sistemleri için bu üç noktayı esas alarak tutarlı bir altlık oluşturan bir yönetim etkinliği değerlendirme çerçevesi geliştirmiştir. Söz konusu çerçeve, altı farklı adım veya bileşeniyle bir korunan alan yönetimi döngüsü üzerine oturtulmuştur.

- Mevcut değerler ve tehditlerle ilgili *kapsamın* belirlenmesiyle başlar,
- *Planlamayla* gelişir,
- Kaynakların (*girdiler*) tahsisine devam eder,
- İdari müdahalelerin sonucunda (*süreç*),
- Ürün ve hizmetler üretilir (*çıktılar*),
- Bunlar da etkiler veya *sonuçları* ortaya koyar.

Bu altı adım, “değerlendirme”, “cevap verme” ve “öğrenme” döngüsünden oluşan bir öze sahiptir. Bu unsurların her birini irdeleyen değerlendirmeler ve bu unsurlar arasındaki bağlantılar, yönetim etkinliğinin genel görüntüsünü yansıtır. Bu çerçeve, belirli konular, habitat tipleri veya diğer değişkenlere göre şekillendirilebilir.

Korunan alandaki biyolojik çeşitliliğin durumu ve gidişatıyla ilgili bilgiler, yönetim etkinliğinin değerlendirilmesi sürecinde (Amaç 4.2) bir “sonuç” izleme hedefidir. Biyolojik çeşitlilik koruma hedeflerinin (Bkz. Bölüm 4) geliştirilmesi, bu “sonuç”ların, örneğin, bir korunan alan veya korunan alan sisteminde biyolojik çeşitliliğin sağlığı veya ekolojik bütünlüğünün izlenmesine yardımcı olmalıdır.

BÇS'nin VII/30 no'lu kararıyla kabul edilen küresel düzeydeki gösterge çerçevesi (<http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=COP-07&id=7767&lg=0>) bölgeler ve korunan alanlar arasında tutarlılığın sağlanmasına yardımcı olur, korunan alan izleme programları aracılığıyla toplanan bilgilerin bir araya getirilmesini ve çeşitli düzeylerde ve zamanlarda karşılaştırma yapılmasını sağlar. Yönetim ile çıktılar arasındaki sebep-sonuç ilişkisini anlamak, yönetimin nasıl geliştirilebileceğini belirlemek, örneğin değişikliklere uyum gösterebilen yönetim stratejilerini (adaptasyonlu yönetim) uygulamak açısından çok önemlidir. Değerlendirme, ancak bu yolla tespit edilecek herhangi bir sorunun veya yönetim zayıflığının çözümüne yönelik uygulama planlarına dönüştürülebildiği takdirde yapmaya değer bir çalışma olacaktır.

2010'a kadar korunan alanların en az %30'unda yönetim etkinliğinin değerlendirilmesi için bir metodoloji belirlenmesi: Halen, hızlı kendi kendine değerlendirme anketlerinden, uzun dönem detaylı izleme ve değerlendirme sistemlerine kadar değişen, çok sayıda alternatif değerlendirme metodolojileri geliştirilmiştir. Taraflar; ya “raftaki” hazır metodolojilerden birini seçebilir ya da yönetim etkinliğini daha hassas bir şekilde ölçmek için eldeki malzemeyi kullanarak özel bir değerlendirme sistemi geliştirebilirler.

Dünya Korunan Alanlar Veritabanındaki bilgilerin güncellenmesi: Sistem planlaması (Amaç 1.1) ve saha planlaması (Amaç 1.4) süreçleriyle belirlenen sistem düzeyindeki korunan alan hedeflerini izlemek ve yönetim stratejileri ile yönetim müdahalelerinin etkinliğini değerlendirmek için ulusal düzeyde korunan alan verilerine ihtiyaç vardır. Veri setleri genel olarak sahaların genişliği, konumu ve sınırları, biyolojik çeşitlilik hedefleri, biyolojik göstergeleri ve bu göstergelerin gidişatı; idari durum (standartlar, değerlendirme sonuçları) ve doğaya yönelik tehditlerin boyutlarını ve gidişatını kapsar.

Korunan alanlarla ilgili olarak daha iyi bilgiye sahip olmak ulusal düzeyde olduğu kadar küresel düzeyde de ihtiyaç duyulan bir konudur. **Dünya Korunan Alanlar Veritabanı** (WDPA), korunan alanlarla ilgili yalnız tutarlı küresel bilgileri sağlayarak İş Programının küresel çapta uygulamasının değerlendirilmesine yönelik çalışmalar için bir altlık oluşturur. Bu nedenle, Amaç 4.3, Tarafları, özellikle, BÇS ve WDPA için hazırladıkları ulusal ve tematik raporlarda korunan alanlarla ilgili verileri raporlamaya davet etmektedir.

Verilerin, ülkeler arasında karşılaştırılabilir olması için ulusal verilerin uyumlu bir şekilde raporlanması gerekir. Bununla birlikte, korunan alanların sınıflandırılması ve raporlanması ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedenle Karar “korunan alanlar için tek bir uluslararası sınıflandırma sisteminin önemini ve ülkeler ve bölgeler arasında mukayese edilebilir bilgilerin sağlanmasının yararlarını” kabul etmekte (Paragraf 31) ve Tarafları, kendi korunan alanlarını IUCN korunan alan kategori sistemine göre belirlemeye teşvik etmektedir. Bu, Tarafların kendi kategorizasyon sistemlerini revize etmeleri gerektiği anlamına gelmez; daha ziyade bu bilgileri, uluslararası raporlama nedeniyle IUCN kategorilerine göre “tarif etmeleri” etmeleri beklenir.

	VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ
STANDARTLAR VE İYİ UYGULAMALAR	<p>Korunan alan personeli için, biyolojik çeşitliliğin korunmasında kullanılan mesleki standart örnekleri dahil, eğitim ihtiyaçları analizini içeren bazı standartlar, ASEAN Bölgesel Biyolojik Çeşitlilik Koruma Merkezi (ARCBC) tarafından gözden geçirilmiştir.</p> <p>(http://www.arbc.org/arbcweb/pdf/vol1n04/sp_occupational.pdf). 24 anahtar korunan alan işi için aranan ideal bilgi ve becerilerle ilgili önerilerden oluşan <i>Competence Standards for Protected Area Jobs in South East Asia (Güney Doğu Asya'daki Korunan Alan İşleri için Yeterlilik Standartları)</i> (http://www.arbc.org/arbcweb/pdf/competence_standards.pdf) başlıklı daha geniş bir ciltte yer alan öneriler beş seviye ve 17 teknik kategoriye ayrılmıştır. Tüm standartları detaylarıyla kapsayan kitap ve bunların nasıl kullanılacağı konusunda da yol göstermektedir.</p> <p>Avustralya Hükümeti Çevre ve Miras Departmanı (DEH)'nin Milli Parklar ve Korunan Alanlar Yönetim Komitesi, korunan alan yönetimiyle ilgili en iyi uygulama modellerinin geliştirilmesine odaklı özel bir programa sahiptir. Halen, DEH'in web sitesinde (http://www.deh.gov.au/parks/best-practice/reports/index.html) <i>Staff Training, Park Interpretation and Education and Public Participation in Protected Area Management (Personel Eğitimi, Milli Parkların Tanıtımı ve Eğitim ve Korunan Alan Yönetiminde Halk Katılımı)</i> gibi 13 en iyi uygulama örneğine ilişkin esaslar yer almaktadır.</p>
İZLEME VE DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ	<p>Birçoğu IUCN-WCPA'nın Değerlendirme Çerçevesini esas alan (Bkz. Araçlar) çok sayıda izleme ve değerlendirme sistemi geliştirilmiştir. Bunlar, WWF'nin RAPPAM metodolojisi (http://www.panda.org/about_wwf/what_we_do/forests/our_solutions/protection/tools/rappam/index.cfm), Finlandiya parklarının gözden geçirilmesi (http://www.metsa.fi/mee/index.htm) Avustralya New South Wales (http://www.nationalparks.nsw.gov.au/) ve Kanada'da (http://www.pc.gc.ca/docs/pn-np/ie-ei/prior/measures-actions/measures-action6c_E.asp) Parkların durum değerlendirme raporu gibi korunan alan sistemi seviyesinde yapılan değerlendirmeleri kapsamaktadır.</p> <p>Saha bazlı değerlendirmeler, bugüne kadar 200 korunan alandaki ilerlemeyi ölçmek için kullanılmış olan Dünya Bankası/WWF'in İzleme Aracı (http://www.panda.org/downloads/forests/areprotectedareasworking.pdf) ve The Nature Conservancy'nin <i>Parks in Peril</i> (Tehlike Altındaki Parklar) gibi basit değerlendirme karnelerinden (http://www.parksinperil.org/wherewework/) daha ayrıntılı saha bazlı izleme ve değerlendirme programlarına (http://www.enhancingheritage.net) kadar değişiklik gösterir.</p>
DÜNYA KORUNAN ALANLAR VERİTABANI	<p>Dünya Korunan Alanlar Veritabanı (http://sea.unep-wcmc.org/wdbpa/).</p> <p><i>Speaking a Common Language (Ortak bir Dili Konuşmak)</i> raporu veritabanının geliştirilmesini irdelemektedir (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/speakingacommonlanguage.pdf).</p>

	VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR
	<p style="text-align: center;">STANDARTLAR VE EN İYİ UYGULAMALAR</p> <p>IUCN'in En İyi Uygulamalar Serisi (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/guidelines.htm), korunan alan yönetimiyle ilgili bir çok konuda standartların geliştirilmesi için kullanılabilecek bilgi sunmaktadır.</p> <p>IUCN'in Ekosistem, Parklar ve İnsanlar projesi, korunan alan yönetimi için birtakım minimum standartlar önermektedir. Bu standartlar, <i>Securing Protected Areas In the Face of Global Change: Issues and Strategies (Küresel Değişiklik Karşısında Korunan Alanların Güvence Altına Alınması: Sorunlar ve Stratejiler)</i> adlı yayında özetlenmiştir. Kitap, internetten (http://www.iucn.org/bookstore/TOCs/Sec-PAs.htm) satın alınabilmektedir. Söz konusu standartların bir özeti, kitabın Yönetici Özeti bölümünde verilmektedir ve web sitesinden (http://conserveonline.org/2004/11/a/en/IUCN_Protected_Areas_Exec_Summary_English_9_Nov.pdf) indirilebilmektedir.</p>
	İZLEME VE DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ
	<p><i>The WCPA Framework for Assessing the Management of Protected Areas (WCPA Korunan Alan Yönetimi Değerlendirme Çerçevesi)</i> aşağıdaki web adresinden bulunabilir: (http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/pdfs/Evaluating_Effect.pdf).</p> <p><i>The Rapid Assessment and Prioritization of Protected Areas Management: RAPPAM (Korunan Alan Yönetimi Hızlı Değerlendirme ve Önceliklendirme Metodolojisi)</i> korunan alan yönetiminden sorumlu kuruluşlara, korunan alan yönetiminin ülke genelindeki etkinliği, tehditler, hassas noktalar ve bozulma durumu hakkında genel bir bakış sağlamaktadır (http://www.panda.org/downloads/forests/rappam.pdf).</p> <p><i>The World Bank / WWF Tracking Tool (Dünya Bankası / WWF İzleme Aracı)</i>'da yönetim etkinliğiyle ilgili gelişmeleri izlemek üzere basit bir anket kullanılmaktadır. (http://inweb18.worldbank.org/ESSD/envext.nsf/80ByDocName/ReportingProgressInProtectedAreaManagementEffectivenessTrackingToolJuly2002/\$FILE/PATrackingToolJune2003.pdf).</p> <p>The Nature Conservancy tarafından Latin Amerika'da uygulanan <i>The Parks in Peril (Tehlike Altındaki Parklar)</i> yaklaşımı ile ilgili birkaç kaynak vardır (http://www.parksinperil.org/resources/publications.html)</p> <p><i>Parks Canada (Kanada Parkları)</i> da ekolojik izleme için ayrıntılı izleme sistemleri geliştirmiştir (http://www.pc.gc.ca/progs/np-pn/ecosystem/ecosystem3_e.asp).</p>
	DÜNYA KORUNAN ALANLAR VERİTABANI
	Veritabanına (http://sea.unep-wcmc.org/wdbpa/) web adresinden ulaşılabilir.

11. KONU 9: BİLİMİN KULLANILMASI

I. GİRİŞ

İyi korunan alan yönetimi, biyolojik çeşitlilik, çevresel hizmetler, sosyal konular ve yönetim stratejileri hakkında iyi bir bilgi temeli gerektirir. Korunan alanlar, belki de dünyanın en önemli ekolojik bilgi kaynağıdır. Buna karşın, korunan alanlardaki mevcut araştırmaların çoğu, yöneticilerin kullanımına uygun bilgi haline getirilmemiştir. İş Programı bu konuda bazı adımların atılmasını önermektedir.

II. AMAÇLAR VE HEDEFLER	
AMAÇ	Amaç 4.4: Bilimsel bilginin, korunan alan ve korunan alan sistemlerinin kurulması ve etkinleşmesine katkıda bulunmasının sağlanması.
HEDEF	Korunan alanlarla ilgili bilimsel bilginin, bu alanların kurulması, etkinliği ve yönetimine katkı sağlanması için daha da geliştirilmesi.

III. KAPSAM

Bu amaç, biyolojik çeşitlilik ve biyolojik çeşitliliğin korunan alanların kuruluşu, yönetimi ve insan faaliyetleriyle ilişkisi konusundaki bilgi eksikliğine dikkat çekmektedir. Eldeki bilgilerin çoğunun, korunan alanlarla ilgili çok sayıda karar sahipleri, yöneticiler ve ilgi grupları için erişilmez olduğu ve araştırmaların çoğunun korunan alan yönetimi için ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamak üzere tasarlanmamış olduğu kabul edilmektedir. Özellikle, ekonomi ve sosyal bilimler alanlarında, korunan alanlarla ilgili hedefe yönelik araştırmaların sayısı oldukça azdır.

IV. AMAÇLARA YÖNELİK ÖNEMLİ FAALİYETLER	
	Tarafların şu adımları atması beklenmektedir:
✓	Korunan alanlarla ilgili öncelikli konular üzerinde disiplinlerarası bilimsel araştırmaların yoğunlaştırılması. (Faaliyetler 4.4.2 ve 4.4.3)
✓	İlgili uzmanlık merkezleri ile yerli ve yerel topluluklarla araştırma işbirliğinin güçlendirilmesi. (Faaliyetler 4.4.1, 4.4.2, 4.4.4 ve 4.4.7)
✓	Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, araştırma bulgularının hedeflenmesi ve yayılmasının geliştirilmesi. (Faaliyet 4.4.5 ve 4.4.6)

V. BELİRLENEN FAALİYETLERİN UYGULANMASINA YÖNELİK OLASI ADIMLAR

Öncelikli araştırma konuları listesi hazırlanması: İyi korunan alan yönetimi için gereken bilgilerin çoğu, genel ekolojik envanterler ve araştırmalarla birlikte doğal sistemlerin nasıl işlediği ve kendilerini nasıl düzenledikleri konusunda giderek artan bilinçten gelmektedir.

İhtiyaç duyulan diğer bilgiler ise özellikle korunan alanlarla ilgilidir. Örneğin, tehlike altındaki türler için gerekli olan minimum alan genişliği veya farklı korunan alan yönetim müdahalelerinin ve modellerinin etkileri gibi. Her ülkenin, kendi özel karakterini, ihtiyaçlarını ve kaynaklarını yansıtan kendine has öncelikleri olabilir.

Biyolojik çeşitlilikle ilgili araştırmaları ön plana çıkarmak, araştırma gündemlerini belirlemekten öte bir anlam taşır. Becerilerin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesini gerektirir; doğa bilimlerinde olduğu gibi sosyal bilimlerde, ekonomide ve beşeri bilimlerdeki çalışmaları da kapsar. Araştırmanın, yerli ve yerel toplulukların yaşadığı bölgeleri kapsadığı alanlarda, onların planlarla ilgili farkındalıklarını sağlayacak, önceden bilgilendirilerek onaylarını alacak ve araştırma sonuçlarını onlara bildirecek mekanizmaların bulunması gerekir. Korunan alanlarda yapılan araştırmalar, mümkün olduğu ölçüde, korunan alan yönetiminin ihtiyaçlarını kapsamaludur. Ancak mevcut durum genel olarak böyle değildir.

Doğa bilimlerindeki araştırmalarla ilgili olarak, 1992 Küresel Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi, dünyanın dört bir yanındaki doğa koruma uzmanları ve bilim adamlarının görüşlerine dayanarak bir öncelikler listesi hazırlamıştır. (http://biodiv.wri.org/pubs_content_text.cfm?ContentID=532)

Ortak araştırma kuruluşları ve toplulukların belirlenmesi ve gerekirse yerel haklar ile fikir ve sanat eserleriyle ilgili hakların uygun bir şekilde tanınması dahil, işbirliği anlaşmalarının düzenlenmesi. Korunan alan kuruluşları ve yöneticilerinin kendi araştırma kapasitelerini geliştirmeleri önemli olmakla birlikte, sınırlı sayıdaki öncelikli konulardan daha fazlasını kendi başlarına yürütmek bunların çoğuna zor gelecektir. Bu nedenle Faaliyet 4.4.7, Tarafları, “korunan alanlardaki biyolojik çeşitliliğin daha iyi anlaşılmasının sağlanması için, araştırma çalışmaları yapan uygun kuruluşlarla ortaklıkları güçlendirmeye ve geliştirmeye” teşvik etmektedir. Böyle ortaklıkların amaç ve koşullarının önceden dikkatlice belirlenmesi çok önemlidir. Korunan alan kuruluşları, belirli önceliklere sahip ortak araştırma kararlarının, özellikle o ülkenin öncelikleri esas alınarak belirlenen, korunan alanlarda yönetim etkinliğinin güçlendirilmesini sağlayacaklardır. Özel sektör kuruluşlarıyla yapılan araştırma ortaklıkları da, biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımı (örneğin, ormancılık, balıkçılık), yabani genetik kaynakların ticari açıdan değerlendirilmesi (bioprospecting) ve restorasyon için faydalı olabilir. Özel sektör ortaklıkları aynı zamanda, bu konularla ilgili teknoloji transferi ve kapasite oluşturmada temel araçlardır. Ancak, BÇS sürecinde yaygın olarak kabul gördüğü ve irdelendiği gibi, özel sektör firmalarının ticari motivasyonları, özellikle genetik kaynaklara erişim söz konusu olduğunda, araştırma ortaklıkları için ek bir risk ve zorluk getirir.

Araştırma sonuçlarının tüm ilgi gruplarına ulaşmasını sağlayacak yeni araçların geliştirilmesi: Korunan alanlar ve biyolojik çeşitlilik konusunda yapılan araştırmalar, ancak kullanılabilir bir formdaysa ve hedef kitlelere geniş bir şekilde yayılabiliyorsa, korunan alan yöneticileri ve ilgi grupları için faydalı olabilir. Aynı bilginin değişik hedef gruplara değişik biçimlerde iletilmesi gerekir. Herhangi bir korunan alanda çalışan bir doğa koruma biyoloğunun bilgi ihtiyacı, anlayış düzeyi ve bunun için ayırabileceği zaman bir politikacı, bir yerel toplum lideri veya bir turistinkinden çok farklı olacaktır. Bazı gruplar için, yerel dillere çeviri daha önemli olabilir.

Bu nedenle, araştırma sonuçlarını, bunları isteyen ve bunlardan yararlanacak olan kişilere ulaştıracak çeşitli dağıtım mekanizmaları da gereklidir. İnternet erişimine sahip insan sayısı artmakla birlikte, özellikle gelişmekte olan ülkelerde birçok kişi bundan yoksundur. Ancak bir internet bağlantısına sahip olsalar da, grafik, harita ve diğer ağır verilerden ötürü genel olarak büyük dosyalardan oluşan bilimsel materyali indirmek için gerekli hıza sahip “geniş bant” bağlantısına sahip değildir. CD-ROM diskler, geniş kapsamlı bilgilerin dağıtımı için yalnız bir bilgisayar ve yazıcı gerektirdiğinden, giderek popülerliği artan bir araçtır. Bununla birlikte basılı malzemeler, gelişmekte olan ülkelerdeki birçok korunan alan çalışanı için hala çok önemlidir.

	VI. UYGULAMA ÖRNEKLERİ
AVUSTRALYA	Avustralya biyolojik çeşitlik araştırmaları öncelik belirleme süreci (http://www.deh.gov.au/biodiversity/publications/research-priorities/index.html) diğer ülkelerin de üzerinde çalışmak ve kendi ihtiyaçlarına uyarlamak isteyebilecekleri, bir dizi araştırma belirleme prensibi geliştirmiştir (http://www.deh.gov.au/biodiversity/publications/research-priorities/appendix4.html).
PARKSWATCH	ParksWatch, araştırma ihtiyaçlarını web sitesinde yayınlamaya, araştırmacıların, milli park ve korunan alanlardaki araştırma boşluklarını doldurabilecek projeler geliştirmelerini sağlamak amacıyla Latin Amerika'daki korunan alanlarda araştırmaların yapılmasını teşvik etmektedir. (http://www.parkswatch.org/research_needs.htm)

	VII. ARAÇLAR VE KAYNAKLAR
	<p><i>Equitable Partnerships in Practice: People & Plants Conservation Manual (Uygulamada Adil Ortaklıklar: İnsanlar ve Bitki Koruma El Kitabı)</i>, araştırmacılar için etik kurallar, kurumsal politikalar ve topluluk araştırma anlayışları dahil, adil biyolojik çeşitlilik araştırmalarına nasıl erişilebileceği hakkında uygulamaya dönük yol göstermektedir. Kitap, Earthscan Publishers'dan satın alınabilir: (http://shop.earthscan.co.uk/ProductDetails/mcs/productID/33/groupID/6/categoryID/8/v/22936297-253a-45da-ac536b39cc2bc66)</p> <p>Avustralya Hükümeti'nin Eğitim, Bilim ve Öğretim Dairesi, doğa koruma ilkeleri, şeffaflık, hükümet ve yönetimlerin rolleri ile Aborijinler ve Torres Strait Adası yerlilerinin sorunlarıyla ilgili özel prensipler de dahil olmak üzere <i>Principles for the Assessment and Practice of Research in Protected and Environmentally Sensitive Areas (Korunan ve Çevresel Açından Hassas Alanlarda Araştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesine İlişkin Prensipler)</i> adlı çalışmayı geliştirmiştir. (http://www.dest.gov.au/archive/Science/astec/ethics/part1.html)</p> <p>2002'de Sarah Laird tarafından hazırlanan ve Earthscan tarafından yayınlanan <i>Biodiversity and Traditional Knowledge: Equitable Partnerships in Practice (Biyolojik Çeşitlilik ve Geleneksel Bilgi: Uygulamada Adil Ortaklık)</i> yerel topluluklarla çalışmanın adımlarını ana hatlarıyla ortaya koymaktadır. (http://shop.earthscan.co.uk/ProductDetails/mcs/productID/33/groupID/6/categoryID/8/v/A3c401d9-9ccc-4c72-aoao-9255b65a31dd)</p>

BÖLÜM 3:

EKLER

EK 1: KORUNAN ALANLAR İŞ PROGRAMI*

I. GİRİŞ

1. Biyolojik kaynakların in situ (yerinde) korunması ve sürdürülebilir kullanımı ve genetik kaynakların kullanımından kaynaklanan faydaların adil ve eşit paylaşımı, yeterli miktardaki doğal yaşam alanının (habitatın) uygun bir şekilde muhafaza edilmesine bağlıdır. Korunan alanlar, geniş kara ve deniz peyzajlarında (alanlarında) koruma, sürdürülebilir kaynak kullanımı ve restorasyon çalışmalarıyla, ulusal ve küresel biyolojik çeşitlilik ve doğa koruma stratejilerinin önemli parçalarını oluştururlar. Bir yandan doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlayan bu alanlar, diğer yandan bir dizi ürün ve çevresel hizmet sunar. Korunan alanlar, buldukları çevrede yaşayan insanlara istihdam imkanı ve geçim kaynağı sağlamak suretiyle yoksulluğun azaltılmasına da katkıda bulunabilirler. Ayrıca, iklim değişikliğine karşı uyum tedbirlerine yönelik araştırma çalışmalarını ile çevre eğitimi, rekreasyon ve turizm için de çeşitli fırsatlar sunar. Sonuç olarak, bir çok ülke bir korunan alanlar sistemi geliştirmiştir. Bugün dünyadaki korunan alanlar ağı, karasal yüzeyin yaklaşık yüzde 11'ini kaplamaktadır. Buna karşılık, koruma altındaki deniz alanları yüzde 1'in altındadır. Sözleşme (BÇS) amaçlarının yerine getirilmesinde korunan alanların oynadığı önemli rol, Taraflar Konferansı kararlarında bir çok kez dile getirilmiştir. Bunlar deniz ve kıyı biyolojik çeşitliliği, iç su ekosistemleri biyolojik çeşitliliği, kurak ve yarı kurak alanların biyolojik çeşitliliği, orman biyolojik çeşitliliği ve dağ biyolojik çeşitliliği gibi farklı tematik iş programlarının önemli unsurlarını teşkil etmektedir.

2. Korunan alanlar, çok sayıdaki yararları göz önüne alındığında, Sözleşmenin, 2010'a kadar biyolojik çeşitlilik kaybının önemli oranda azaltılması amacına ulaşması açısından büyük öneme sahip araçlardır. Ancak, korunan alanların bugünkü durumu ve gidişatı (eğilimleri) ile ilgili güncel bilgilere göre (Bkz. UNEP/BÇS/ SBSTTA/9/5), dünyadaki korunan alan sistemleri, biyolojik çeşitliliğin korunmasını maksimum düzeyde sağlamak için gerekli büyüklüğe sahip değildir; yeterince iyi yönetilmemekte ve planlanmamaktadırlar. Bu yüzden, korunan alanların ulusal, bölgesel ve küresel olarak kapladığı alanların genişletilmesi, ekolojik temsil niteliğinin ve yönetiminin iyileştirilmesi için acil olarak harekete geçilmelidir.

3. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS), korunan alanlar aracılığıyla, biyolojik çeşitliliğin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yardımcı olmak üzere, bir çok ortak kuruluş, sözleşme ve girişimle birlikte çalışmaktadır. Bunlar arasında, IUCN Dünya Korunan Alanlar Komisyonu (WCPA); UNEP Dünya Koruma İzleme Merkezi (UNEP – WCMC), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO); Dünya Kaynakları Enstitüsü (WRI); Doğa Koruma Örgütü (TNC); Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF), UNESCO İnsan ve Biyosfer Programı (MAB); UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi; Başta Su Kuşları Olmak Üzere Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi (Ramsar), Yabani Hayvanların Göçmen Türlerini Koruma Sözleşmesi ve ilgili anlaşmalar; Tehlike Altındaki Yabani Fauna ve Flora Türlerinin Ticareti Sözleşmesi (CITES); Birleşmiş Milletler Orman Forumu (UNFF), Küresel Çevre Fonu (GEF); Uluslararası Balina Avcılığı Düzenleme Sözleşmesi (ICRW); Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO); BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS); yerel örgütler, diğer paydaşlar, endüstri sektörü, farklı bölgesel anlaşmalar ve programlar yer almaktadır.

4. Korunan alanlarla ilgili İş Programı korunan alanlara özgü amaçları ve faaliyetleri içermektedir. Ormanlar, iç sular, kurak ve yarı kurak alanlar, kıyı, deniz ve dağ biyolojik çeşitliliğiyle ilgili çeşitli iş programlarının bazı unsurları ile Küresel Bitki Koruma Stratejisi ve Küresel Taksonomi Girişimi de korunan alanlar için geçerli olabilir. Bu iş programlarında yer alan hedefler ve faaliyetler de, korunan alanlar için uygun durumlarda uygulanmalı ve gerçekleştirilmelidir. BÇS'nin kesişen konuları altında geliştirilmiş olan diğer esaslar da iş programının uygulanışında dikkate alınmalıdır.

5. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin (WSSD) Uygulama Planında, 2010 hedefinin gerçekleştirilebilmesi için, gelişmekte olan ülkelere yönelik yeni ve ek mali ve teknik kaynakların gerekli olduğu ve bunun için kapsamlı, etkin yönetilen ve ekolojik temsile dayanan korunan alanlar sisteminin tesis ve idamesinde kaydedilecek ilerlemenin son derece önemli olacağı belirtilmektedir. WSSD aynı zamanda bu alandaki faaliyetler için mali ve teknik desteğin sunulması konusunda çağrıda bulunmaktadır. Bu amaçla sağlanacak finansmanın genel olarak, ulusal ve uluslararası kaynakların bir karışımından oluşması gerektiği ve kamu kaynakları, özel mali kaynaklar, korunan alanlar tarafından sunulan hizmetler karşılığında elde edilecek gelirler ve ekolojik hizmetlerden yararlanma karşılığı alınacak ulusal vergiler ve harçlar gibi tüm olası finansman araçlarını içermesi gerektiği kabul edilmektedir.

* *Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, 7. Taraflar Konferansı Toplantısı'nın Korunan Alanlarla ilgili VIII/28 no'lu kararı için*
Bkz: <http://www.biodiv.org/decisions/default.asp?m=COP07&id=7765&lg=0>

II. İŞ PROGRAMININ GENEL KAPSAMI VE AMACI

6. Korunan Alanlar İş Programının genel amacı, bir küresel ağ oluşturmak suretiyle, Sözleşmenin (BÇS) üç hedefine ulaşılmasına ve 2010 hedefi olan küresel, bölgesel, ulusal ve alt ulusal düzeylerdeki mevcut biyolojik çeşitlilik kaybının ve yoksulluğun önemli ölçüde azaltılmasına ve böylelikle Sözleşmenin Stratejik Planı, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Uygulama Planı ve Binyıl Kalkınma Hedeflerinin amaçlarının desteklenmesine katkıda bulunan, kapsamlı, etkin yönetilen, ekolojik temsile dayalı ulusal ve bölgesel korunan alanlar sisteminin karasal alanlar için 2010 ve deniz alanları için 2012 yılına kadar tesisi ve idamesinin desteklenmesidir.

7. İş Programı, uygulamada birbirlerini takviye etmesi öngörülen ve kesişen alanlarla ilgili olan, aralarında bağıntılı dört elemandan oluşmaktadır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin mevcut diğer tematik iş programları ve devam eden faaliyetlerinin gereksiz yere tekrarlanmasının önüne geçmek ve farklı uluslararası örgütlerin ilgili iş programları ile sinerji ve koordinasyon sağlamak konusundaki ihtiyaçlar akılda tutularak geliştirilmiştir. Taraflar, uygun olduğu durumlarda bu iş programlarındaki amaç ve faaliyetleri ve kesişen konulardaki çalışmalarını uygulama konusunda teşvik edilmektedir.

8. Sözleşmenin, korunan alanlar konusundaki çalışması ekosistem yaklaşımını da dikkate almaktadır. Ekosistem yaklaşımı, Sözleşme altındaki eylemler için temel çerçevedir ve uygulanışı Sözleşmenin üç hedefi arasında bir dengeye varılmasına yardımcı olacaktır. Ekosistem yaklaşımı kapsamında uygulanan çok işlevli korunan alanlar, örneğin genetik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı ve bunlardan elde edilen faydaların eşit ve adil paylaşımı ile ilgili spesifik hedeflerin yerine getirilmesine yardımcı olabilir. Ekosistem yaklaşımı, korunan alanların geniş kara ve deniz alanları (peyzajları) ile ilişkisinin anlaşılabilirliği ve korunan alanların sağladığı ürün ve hizmetlerin değerlendirileceği bir çerçeveye sağlamaktadır. Buna ek olarak, ekosistem yaklaşımı kapsamında korunan alan sistemlerinin tesisi ve yönetimi sadece ulusal koşullar altında değil, gerektiğinde ulusal sınırların ötesinde, ekosistem ve biyo-bölgesel koşullarda da değerlendirilmelidir. Bu, ulusal hükümler sınırlarının ötesindeki deniz alanlarında ve sınıraşan bölgelerde korunan alanların tesisiyle ilgili savı da güçlendirmektedir. Kıyı ve deniz koruma alanlarıyla ilgili bu program altında yapılacak her türlü iş deniz ve kıyı biyolojik çeşitliliğiyle ilgili VII/5 no'lu Kararla tutarlı olmalıdır.

9. İş Programı'nın, Taraflara, hedefe yönelik amaçlar, eylemler, spesifik aktörler, zaman çerçevesi, girdileri ve beklenen (ölçülebilir) çıktılarıyla, ulusal İş Programlarının geliştirilmesine yardımcı olması amaçlanmaktadır. Taraflar, özel ulusal ve yerel koşullara göre ve gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak, mevcut programda belirtilmiş olan faaliyetleri kendilerine göre uyarlayabilir, aralarından seçim yapabilir ve/veya bunlara eklemelerde bulunabilirler. Bu iş programının uygulanışı, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin ekosistem yaklaşımını dikkate almalıdır. İş programının uygulanması konusunda, Tarafların, farklı seçenekler, sosyal, ekonomik ve çevresel maliyetler ve faydalara özel dikkat göstermeleri önerilmektedir. Taraflar, ayrıca, uygun teknolojilerin, mali kaynakların ve teknik işbirliğinin kullanımını değerlendirme ve uygun eylemlerle, korunan alanlarının özel sorunları ve ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli araçları temin etme konusunda teşvik edilmektedirler.

10. İş Programı'nın uygulanması, Sözleşmenin (BÇS) üç hedefinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır.

PROGRAM BİLEŞENİ 1: Korunan alan sistem ve sahalarının planlanması, seçilmesi, kurulması, güçlendirilmesi ve yönetimine yönelik doğrudan eylemler.

AMAÇ 1.1 Üzerinde küresel düzeyde anlaşma sağlanmış amaçlara katkıda bulunmak üzere bir küresel ağa bağlı ulusal ve bölgesel korunan alan sistemleri kurmak ve güçlendirmek.

HEDEF (i)Sözleşmenin (BÇS) Stratejik Planı ve Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin 2010 yılı itibarıyla biyolojik çeşitlilik kaybının önemli ölçüde azaltılması hedefine (ii) Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin özellikle çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ile ilgili 7 no'lu Hedefine ve (iii) Küresel Bitki Koruma Stratejisine katkıda bulunmak üzere 2010 yılı itibarıyla kara, 2012 yılı itibarıyla deniz alanlarında, kapsamlı, temsile dayalı ve etkin yönetilen ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinden ibaret bir küresel ağın oluşturulması.

Taraflar için önerilen eylemler

1.1.1 2006 yılına kadar zamana bağlı ve ölçülebilir ulusal ve bölgesel düzeyde korunan alan hedefleri ve göstergelerinin belirlenmesi.

1.1.2 Acil olarak, 2006 yılına kadar, geniş, el değmemiş veya göreceli olarak parçalanmamış veya yeri doldurulamaz nitelikteki doğal alanlar veya yüksek tehdit altındaki alanlar ve hatta ulusal ölçekte tehdit altındaki türlerin güvenliğini sağlayan alanlar ve göçmen türlerin korunma ihtiyaçlarını da dikkate alarak korunan alanların genişletilmesi için harekete geçilmesi.

1.1.3 Acil olarak, karasal alanlarda 2006, deniz çevresinde 2008 yılına kadar, ilgili uluslararası hukuka göre ulusal hükümler alanlarının ötesindeki deniz ekosistemlerini ve sınır ötesi içsu ekosistemlerini hesaba katarak, mevcut ulusal ve bölgesel korunan alanlar sistemlerinde deniz ve içsu ekosistemlerinin az temsil edilmesine karşı harekete geçilmesi.

1.1.4 2006 yılına kadar, yerli ve yerel toplulukların ve ilgili paydaşların tam ve etkin katılımı ile mevcut resmi kuruluşlar tarafından yönetilen korunan alanlar, ortak yönetilen korunan alanlar, özel korunan alanlar, yerli ve yerel topluluklarca korunan alanlar gibi, hukuki, siyasi, mali, kurumsal ve toplumsal mekanizmalar yoluyla kabulüne ve yaygınlaştırılmasına ihtiyaç olan yenilikçi korunan alanlar yönetim tipleri dahil, potansiyel doğa koruma biçimlerinin ve bunların biyolojik çeşitlilik koruma amaçlarına uygunluğunun ulusal düzeyde gözden geçirilmesi.

1.1.5 2006 yılına kadar, karasal, denizel ve içsu biyolojik çeşitliliğini ve ekosistemlerini uygun bir şekilde koruyacak temsili korunan alanlar sistemlerine duyulan ihtiyaca dayalı olarak ulusal ve bölgesel düzeylerde korunan alan sistemlerinin boşluk analizlerinin tamamlanması. Ulusal planlar aynı zamanda, gerekli yerlerde, yüksek tehdit altındaki veya yüksek değerdeki alanları korumak için ara dönemli tedbirleri de sağlayacak şekilde geliştirilmelidir. Boşluk analizi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi EK I ile "hedef biyolojik çeşitlilik bileşenlerinin ikame edilemezliği", "asgari etkili büyüklük" ve "yaşayabilirlik" şartları, "tür göçlerinin gereklilikleri", "bütüncülük", "ekolojik süreçler" ve "ekosistem hizmetleri" gibi diğer ilgili ölçütleri de dikkate alınmalıdır.

1.1.6 2009 yılına kadar, ulusal ve bölgesel boşluk analizi ile belirlenmiş olan korunan alanları belirleyerek (titizlikle hazırlanmış haritalar dahil) , 2010 yılına kadar karasal ve 2012 yılına kadar denizel ortamlarda kapsamlı ve ekolojik temsile dayalı ulusal ve bölgesel korunan alanlar sistemlerinin tesisinin tamamlanması.

1.1.7. Madde 8 (j) ve ilgili hükümlerine uygun olarak, yerli ve yerel toplulukların geleneksel bilgilerine saygı duyma, bunları koruma ve idame ettirme de dahil olmak üzere onlar için yarar sağlayacak korunan alanların tesisinin teşvik edilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

1.1.8. 2010 hedefi ve Binyıl Kalkınma Hedeflerine katkı sağlayabilecek şekilde küresel düzeyde kullanılacak nicel ve nitel korunan alan hedeflerine ve göstergelerine ilişkin seçenekleri belirlemek.

1.1.9. İlgili uluslararası ve bölgesel kuruluşları, ulusal düzeydeki boşluk analizlerinin gerçekleştirilmesinde Taraflara yardım sunmaya davet etmek.

1.1.10. Takas mekanizması ve diğer iletişim yöntemleriyle, sistem planlaması ile ilgili çerçeve ve araçları bir araya getirmek, yaymak ve bunların farklı ekolojik ve sosyal koşullarda uygulanması ve uyarlanmasında elde edilen dersler ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlamak ve kolaylaştırmak.

AMAÇ 1.2 Ekolojik yapı ve işlevlerin devamı açısından korunan alanların daha geniş kara ve deniz alanlarına (peyzajlarına) ve sektörlere entegre edilmesi.

HEDEF 2015 yılına kadar, tüm korunan alanlar ve korunan alan sistemlerinin, ekosistem yaklaşımı uygulanarak; ekolojik bağlantı ve uygun durumlarda ekolojik ağ kavramları dikkate alınarak, geniş kara ve deniz alanlarına ve ilgili sektörlere entegre edilmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

1.2.1 2006 yılına kadar, korunan alanları, daha geniş ölçekli kara ve deniz alanlarına (peyzajlarına), sektörel planlara ve yoksulluğun azaltılması gibi stratejilere entegre etmek için sarf edilen özel çabalarla ilgili ulusal ve alt ulusal deneyimler ve derslerin değerlendirilmesi.

1.2.2 2008 yılına kadar, korunan alanların daha geniş ölçekli kara ve deniz alanlarına (peyzajlarına) entegrasyonunu iyileştirmek için politik, yasal, planlama ve diğer konularla ilgili tedbirler de dahil olmak üzere, uygulamaya dönük adımların belirlenmesi ve yerine getirilmesi.

1.2.3 Ekolojik ağlar, ekolojik koridorlar ve/veya tampon bölgeler oluşturup yöneterek ve aynı zamanda göçmen türlerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak, gerekli yerlerde ekolojik süreçleri muhafaza etmek için, bölgesel, ulusal ve alt ulusal korunan alan sistemlerinin daha geniş ölçekli kara ve deniz alanlarına (peyzajlarına) entegre edilmesi.

1.2.4 Biyolojik çeşitliliğin korunması için ulusal önceliklerce belirlenen gerekli veya yararlı yerlerde veya ekolojik koridorlar gibi korunan alanları birbirine bağlayan ekolojik bağlantı araçlarının geliştirilmesi.

1.2.5 Ekolojik ağlar, ekolojik koridorlar ve/veya tampon bölgelerin tesisine katkı olarak habitatlar ve bozulmuş ekosistemlerin rehabilite ve restore edilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

1.2.6 Biyolojik çeşitlilik ve korunan alanların ilgili sektörel ve mekansal planlara entegrasyonu ile ilgili deneyimlerin alışverişi için bölgesel ve alt bölgesel çalıştayların düzenlenmesini teşvik etmek.

1.2.7 Ekosistem yaklaşımının korunan alanlarda uygulanışına ilişkin uluslararası, bölgesel, ulusal ve alt ulusal düzeylerdeki en iyi uygulama örnekleri ve diğer belgelerin derlenmesi ve CHM ve diğer iletişim araçları ile yayılması.

AMAÇ 1.3 Bölgesel ağlar, sınıraşan korunan alanlar (TBPA'lar) ve ulusal sınırlar ötesindeki komşu korunan alanlar arasında işbirliği kurmak ve güçlendirmek.

HEDEF 2010/2012'ye kadar biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımının daha iyileştirilmesi için ekosistem yaklaşımını uygulayarak ve uluslararası işbirliğini geliştirerek, sınır ötesi korunan alanların (SÖKA) oluşturulması ve güçlendirilmesi, ulusal sınırların iki tarafında birbirine komşu olan korunan alanlar ve bölgesel ağlar arasında diğer işbirliği şekillerinin geliştirilmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

1.3.1 Özellikle ortak doğa koruma öncelikleri olarak belirlenmiş alanlarda (örn; bariyer resif sistemleri, büyük nehir havzaları, dağ sistemleri, geniş orman alanları ve tehlike altındaki türlerin kritik yaşam alanları) etkin bölgesel korunan alan ağlarının kurulması konusunda diğer taraflarla ve ilgili ortaklarla işbirliği yapılması ve söz konusu ağların kurulması ve etkin uzun vadeli yönetimin desteklemek için çok ülkeli koordinasyon mekanizmalarının oluşturulması.

1.3.2 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi uluslararası mevzuatlara uygun olarak ve bilimsel bilgilere dayanarak, ulusal hükümlerle sınırlarının ötesindeki deniz alanlarında korunan alanlar tesis etmek ve yönetmek için, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Gayri Resmi Danışma Süreci (UNICPOLOS) yoluyla diğer Taraflar ve ilgili ortaklarla işbirliği yapılması.

1.3.3 Uygun yerlerde, komşu Taraflar ve ülkelerle, yeni SÖKA'ların tesis edilmesi ve mevcut SÖKA'larda etkin işbirliğine dayalı yönetiminin güçlendirilmesi.

1.3.4 Ulusal sınırlar ötesindeki korunan alanlar arasında işbirliğinin desteklenmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

1.3.5 Taraflara dağıtılmak üzere, sınıraşan korunan alanlar ve işbirliğine dayalı yönetim yaklaşımlarının yerleştirilmesi için yol gösterici ilkeler geliştirmek amacıyla ilgili kuruluşlar ve organlarla işbirliği yapılması ve danışmanlık içinde olunması.

1.3.6 Coğrafi dağılımları, tarihi geçmişleri, işlevleri ve ilgili taraflarına varıncaya kadar, bölgesel korunan alan ağları ve sınıraşan korunan alanlarla ilgili bilgilerin derlenmesi ve yayılması.

1.3.7 Anahtar türler için göç koridorları tesis ederek, uluslararası sınırlar arasında ve potansiyel olarak ulusal hükümlerle ötesinde olan korunan alan ağlarının birbirine bağlanması amacıyla yönelik olarak Göçmen Türler Sözleşmesi altında bölgesel işbirliği potansiyelinin gözden geçirilmesi.

AMAÇ 1.4 Alan bazlı korunan alan planlama ve yönetiminin esaslı bir biçimde geliştirilmesi

HEDEF 2012'ye kadar, aktif paydaş katılımı ile birlikte açık biyolojik çeşitlilik hedefleri, amaçları, yönetim stratejileri ve izleme programlarını içeren ve mevcut metodolojilere ve uzun süreli bir yönetim planına dayalı olan, katılımcı ve bilimsel temelli alan planlama süreçleri kullanılarak, tüm korunan alanların etkin bir yönetime sahip olması.

Taraflar için önerilen eylemler

1.4.1 Ekosistem yaklaşımına uygun alan bazlı planlamanın bir parçası olarak, yerli ve yerel topluluklar ile ilgili paydaşların dahil olduğu yüksek düzeyde katılımlı bir sürecin yaratılması ve etkin planlama süreçleri geliştirmek için gerekli ekolojik ve sosyo-ekonomik verilerin kullanılması.

1.4.2 Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Ek 1'de belirtilmiş olan kriterlere ve diğer ilgili kriterlere dayalı olarak, sahalarda için, uygun, ölçülebilir biyolojik çeşitlilik koruma hedeflerinin belirlenmesi.

1.4.3 Saha planlama sürecine, korunan alanlar için, yerel ve bölgesel ölçekte biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunacak fırsatlar ve tehditlerin ve bu tehditlerle başa çıkma yollarının analizinin dahil edilmesi.

1.4.4 Uygun bir şekilde, ancak 2010 yılından geç olmamak üzere, Sözleşmenin üç hedefine daha iyi ulaşabilmek için, yukarıdaki sürece dayalı olarak, korunan alan yönetim planlarının geliştirilmesi veya güncellenmesi.

1.4.5 İklim değişikliğine uyum tedbirlerinin, korunan alan planlaması, yönetim stratejileri ve korunan alan sistemlerinin tasarımına entegre edilmesi.

1.4.6 Korunan alanların, yönetim ve koruma konusunda kendilerinden beklenen temel görevleri yerine getirecek ölçüde beceri sahibi ve iyi eğitilmiş, uygun ve yeterli bir şekilde donatılmış ve desteklenmiş çalışanlarca etkin bir şekilde yönetilmesinin ve denetlenmesinin sağlanması.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

1.4.7 Takas mekanizmasıyla, saha planlaması için uygun yaklaşımlar, çerçeveler ve araçların derlenmesi ve yayılması ve bunların farklı ekolojik ve sosyal koşullarda uygulanması ve uyarlanmasında alınan ders ve edinilen deneyimlerin alışverişinin desteklenmesi ve kolaylaştırılması.

1.4.8 Sözleşme'nin üç hedefine hizmet edecek, aynı zamanda yoksulluğun azaltılmasına ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesine katkıda bulunacak korunan alanların başarılı yönetim modellerine ilişkin bilgilerin dağıtılması.

AMAÇ 1.5 Korunan alanlara yönelik önemli tehditlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve önlenmesi.

HEDEF 2008'e kadar, korunan alanlara yönelik önemli tehditlerin olumsuz etkilerini belirlemek ve önlemek ve/veya hafifletmek için etkin mekanizmaların yerinde olması.

Taraflar için önerilen eylemler

1.5.1 Taraflar Konferansı'nın, biyolojik çeşitlilikle ilgili konuların, çevresel etki değerlendirmesi mevzuatı ve/veya süreçlerine ve stratejik çevresel değerlendirmelere entegre edilmesi için yol gösterici ilkelerle ilgili VI / 7A no'lu kararını hesaba katarak, korunan alanlar üzerinde etkisi olma potansiyeline sahip plan ve projelere çevresel etki değerlendirmelerinin zamanında, uygun bir şekilde uygulanması ve ilgili tüm taraflar arasında zamanında bilgi alışverişinin sağlanması.

1.5.2 2010 yılına kadar, korunan alanlara yönelik zararlarla ilgili olarak, kirlenme öder ilkesi ve diğer uygun mekanizmaların dahil edildiği, sorumluluk ve telafi tedbirlerine ilişkin ulusal yaklaşımların geliştirilmesi.

1.5.3 Korunan alanların ekolojik bütünlüğünün rehabilitasyonu ve restorasyonu için tedbirlerin geliştirilmesi ve uygulanması.

1.5.4 Korunan alanlarda istilacı yabancı türlerle ilişkili riskleri kontrol altına almak için gerekli tedbirlerin alınması.

1.5.5 Korunan alanlara yönelik temel tehditlerin belirlenmesi ve söz konusu tehditleri önlemek ve/veya azaltmak için stratejilerin geliştirilmesi ve uygulanması.

1.5.6 Korunan alanlarda yasadışı kaynak kullanımını engelleyebilecek politikaların geliştirilmesi, yönetimin güçlendirilmesi ve acil tedbirlerin uygulanmasının sağlanması ve Sözleşmenin 10 (C) maddesine uygun olarak yerli ve yerel toplulukların sürdürülebilir geleneksel kaynak kullanımını hesaba katarak söz konusu kaynakların yasadışı ticaretini ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası ve bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

1.5.7 Biyolojik çeşitlilikle ilgili hususların ÇED ve stratejik ÇED değerlendirmelerine entegre edilmesiyle ilgili yol gösterici ilkelere (esaslara), korunan alanlara özgü konuların da dahil edilmesi.

1.5.8 Ekosistem yaklaşımını hesaba katarak, özellikle çevresel etki değerlendirme süreçlerinin tüm aşamalarını korunan alanlara entegre etmek için, etki değerlendirme esaslarının daha da geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konusunda Uluslararası Etki Değerlendirmesi Birliği ve diğer ilgili kurumlarla işbirliği yapılması.

1.5.9 Takas mekanizması ve diğer araçlarla, önemli tehditlerin etkilerinin azaltılması ve deneyim alışverişinin kolaylaştırılmasıyla ilgili uygulama örnekleri, en iyi uygulamalar ve alınan derslerin derlenmesi ve yayılması.

PROGRAM BİLEŞENİ 2: Yönetim, Katılım, Eşitlik ve Yarar Paylaşımı

AMAÇ 2.1 Eşitlik ve yarar paylaşımının sağlanması.

HEDEF 2008 yılına kadar, korunan alanların tesisi ve yönetimiyle ilgili maliyet ve faydaların eşit şekilde paylaşılması için mekanizmaların kurulması.

Taraflar için önerilen eylemler

2.1.1 Özellikle yerli ve yerel topluluklar için, korunan alanların tesisi ve idamesinden kaynaklanan ekonomik ve sosyo kültürel maliyetler, faydalar ve etkilerin değerlendirilmesi ve olumsuz etkilerden kaçınmak ve bu etkileri hafifletmek için politikaların düzenlenmesi ve uygun durumlarda ulusal mevzuata uygun olarak maliyetlerin tazmin edilmesi ve faydaların eşit şekilde paylaşılması.

2.1.2 Sözleşmeye uygun olarak, biyolojik çeşitlilik koruma amaçlarının gerçekleştirilmesi potansiyeline ilişkin, yerli ve yerel topluluklarca korunan alanlar ve özel doğa rezervleri dahil, bir dizi korunan alan yönetim tipinin tanınması ve teşvik edilmesi. Bu alanların teşviki yasal ve/veya politik, mali ve toplumsal mekanizmalarla yapılmalıdır.

2.1.3 Biyolojik çeşitliliğin ve yerli ve yerel toplulukların bilgi, buluş ve uygulamalarının korunması amaçlarıyla tutarlı bir şekilde, yerli ve yerel topluluklarca korunan alanların hukuki olarak tanınması ve etkin yönetiminin kolaylaştırılması için, politika ve kurumsal mekanizmaların, bu toplulukların tam katılımıyla oluşturulması.

2.1.4 Yoksulluğun azaltılması için korunan alanlarca üretilen sosyal ve ekonomik faydaların, korunan alan yönetim hedefleriyle uyumlu olarak kullanılması.

2.1.5 Ekosistem yaklaşımının ilkelerini göz önünde bulundurarak, yerli ve yerel topluluklar ile ilgili paydaşların katılımcı planlama ve yönetime katılması.

2.1.6 Uygun olduğu şekliyle, Genetik Kaynaklara Erişim ve Bunların Kullanımından Kaynaklanan Faydaların Eşit ve Adil Paylaşımıyla ilgili Bonn İlkelerine dayalı olarak, korunan alanlar dahilindeki genetik kaynaklara erişimi ve bunların kullanımından kaynaklanan faydaların eşit ve adil paylaşımını düzenlemek için ulusal politikaların oluşturulması ve güçlendirilmesi.

AMAÇ 2.2 Yerli ve yerel topluluklar ile ilgi gruplarının katılımının sağlanması ve bunun güvence altına alınması.

HEDEF 2008'e kadar, ulusal mevzuat ve uygulanabilir uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak, yerli ve yerel toplulukların ve ilgili paydaşların hak ve sorumluluklarını kabul ederek, mevcut korunan alanların yönetimi ve yeni korunan alanların tesis ve yönetimine tam ve etkin katılımı.

Taraflar için önerilen eylemler

1.1.1 Paydaşların, ulusal politika, korunan alan sistemleri ve bireysel korunan alan düzeyinde korunan alan politikaları ve yönetimine dahil edilmesinde cinsiyet ve sosyal eşitliği sağlayan katılımıyla ilgili mevcut durum, ihtiyaç ve kapsama ilişkin mekanizmaların ulusal düzeyde katılımcı bir şekilde gözden geçirilmesi.

2.2.2 Uygun bir şekilde katılımı önleyen engellerin belirlenmesi ve ortadan kaldırılmasına özellikle odaklanarak, ulusal mevzuat ve uygulanabilir uluslararası yükümlülüklerle uyumlu biçimde katılım haklarına saygı göstererek, yerli ve yerel toplulukları ve paydaşları tüm düzeylerde etkin bir şekilde korunan alanların planlanması, kurulması, yönetimi ve yönetişimine dahil etmek için özel planların ve girişimlerin uygulanması.

2.2.3 Toplumda var olan doğa koruma ile ilgili bilgi, beceri, kaynak ve önemli kurumların tespit edilmesi ve kullanılması için paydaşlar arasında katılımcı değerlendirme uygulamalarının desteklenmesi.

2.2.4 Yerli ve yerel topluluklar ile paydaşların karar verme sürecine dahil edilmesi ve topluluklarca korunan alanlar ile özel korunan alanlar da dahil olmak üzere, korunan alanların kurulması ve yönetilmesine ilişkin kapasite ve imkanların geliştirilmesi için elverişli ortamın sağlanması (yasalar, politikalar, kapasite ve kaynaklar).

2.2.5 Korunan alanların kurulması ve yönetiminden kaynaklanan nedenlerle, yerli toplulukların yer değiştirmesi söz konusuysa, bunun yalnızca ulusal mevzuat ve uygulanabilir uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak ve ilgili kişilere önceden bilgi verilerek ve rızaları alınarak gerçekleştirilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

2.2.6 Taraflara, korunan alanlarda paydaş katılımı konusundaki en iyi uygulamalar ve diğer bilgi kaynaklarıyla ilgili önerilerin sunulması.

2.7.7 Özellikle ortaklaşa yönetilen korunan alanlar, yerli ve yerel topluluklarca korunan alanlar ve özel korunan alanlarda, CHM, teknik yayınlar ve diğer araçlar aracılığıyla, doğa korumada etkin paydaş katılımı ve yönetim tipleriyle ilgili uluslararası deneyim paylaşımının teşvik edilmesi.

PROGRAM BİLEŞENİ 3: Elverişli Koşulları Sağlayıcı Eylemler

AMAÇ 3.1 Korunan alanlar için bir imkan sağlayıcı politika, kurumsal ve sosyo-ekonomik çevre sağlamak

HEDEF 2008'e kadar sosyal ve ekonomik değerlendirme ve teşviklerin kullanımı da dahil olmak üzere, korunan alan ve korunan alan sistemlerinin daha etkin tesisi ve yönetimini destekleyici elverişli ortamın sağlanması için politikaların uygun olduğu ölçüde gözden geçirilmesi ve revize edilmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

3.1.1 2006 yılına kadar, korunan alanların etkin tesisi ve yönetimine zarar veren yasal ve kurumsal boşluklar ile engellerin belirlenmesi ve 2009 yılına kadar bu boşluk ve engellerin etkin bir şekilde giderilmesi.

3.1.2 Çevresel hizmetleri de uygun bir şekilde dikkate alarak, korunan alanların ülke ekonomisi ve kültürüne ve Binyıl Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesine ulusal düzeydeki katkılarının değerlendirmesinin yapılması ve korunan alanlar tarafından sağlanan gizli ve açık yararların ve bunlardan yararlananların belirlenmesi için ekonomik kıymetlendirme ve doğal kaynakların taşıdığı değerleri hesaplama araçlarının kullanımının ulusal planlama süreçlerine entegre edilmesi.

3.1.3 Sektörel politika ve yasaların, korunan alanların korunması ve etkili yönetimini destekleyecek şekilde uyumlulaştırılması.

3.1.4 Hesap verebilirlik ve adil ihtilaf çözümüyle ilgili kurumsal düzenlemeler ve süreçlerde, hukukun üstünlüğü, ademi merkezilik, katılımcı karar alma mekanizmaları gibi yönetim ilkelerinin dikkate alınması.

3.1.5 Korunan alanlar üzerindeki baskıların artmasına yol açan zararlı teşviklerin ve sektörel politikadaki tutarsızlıkların belirlenmesi, giderilmesi ve zararlı etkilerinin azaltılması için harekete geçilmesi. Mümkünse bunların doğa koruma için olumlu teşviklere dönüştürülmesi.

3.1.6 Korunan alanların bütünlüğünü ve idamesini, yerli ve yerel topluluklar ile paydaşların doğa korumaya dahil edilmesini destekleyen olumlu teşviklerin belirlenmesi ve oluşturulması.

3.1.7 Yasal çerçevenin, uygun olan yerlerde, ülkenin, ulusal, bölgesel ve alt ulusal korunan alan sistemlerine adapte edilmesi.

3.1.8 Uygun olan yerlerde, özel araziler ve özel korunan alanlar da dahil olmak üzere, biyolojik çeşitlilik hedeflerine erişmeye yardımcı olacak çeşitli tiplerdeki korunan alanların tesisini desteklemek üzere ulusal teşvik mekanizmalarının, hukuki çerçevelerin ve kurumlarının geliştirilmesi.

3.1.9 Korunan alan hedefleriyle uyumlu olarak, korunan alanlarca üretilen ve/veya korunan alanların sağladığı ekosistem hizmetlerine bağımlı olan ürün ve hizmetler için yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki ekonomik olanakların ve pazarların belirlenmesi, canlandırılması ve elde edilen yararların eşit paylaşımının teşvik edilmesi.

3.1.10 Biyolojik çeşitliliğin, bölgesel, ulusal ve yerel düzeyde korunmasında sorumluluğu olan kuruluşların kurumsal ve mali sürdürülebilirliği sağlayabilmesi için gerekli mekanizmaların geliştirilmesi.

3.1.11 Sınıraşan korunan alanlar ve ulusal sınırların ötesinde birbirine komşu korunan alanlar için elverişli koşulların yaratılması ve bölgesel ağlar da dahil olmak üzere diğer benzer yaklaşımların gerçekleştirilmesi konusunda komşu ülkelerle işbirliği yapılması.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

3.1.12 OECD, IUCN, WWF ve diğer sözleşmelerin sekretaryaları gibi kilit ortaklarla işbirliği içinde hareket ederek, teşvik opsiyonlarının geliştirilmesi ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere uygun kılavuzlar, bilgi setleri ve teşvik tedbirleriyle ilgili diğer bilgilerin derlenmesi.

3.1.13 CHM ve diğer iletişim araçlarıyla, korunan alanların yönetiminde teşvik tedbirlerinin kullanımı konusunda en iyi uygulamalara ilişkin örnek çalışmaların derlenmesi ve bunları dağıtılması.

3.1.14 Olumsuz teşviklerin ortadan kaldırılması veya hafifletilmesine yönelik olanaklar da dahil olmak üzere teşvik tedbirlerinin kullanımını, korunan alan yönetim planları, programları ve politikalarına entegre etmek için başvurulan yollar ve araçlarla ilgili en iyi uygulama örneklerinin, CHM ve diğer iletişim araçları ile derlenmesi ve dağıtılması.

AMAÇ 3.2 Korunan alanların planlanması, kurulması ve yönetimi için kapasite geliştirilmesi.

HEDEF 2010 yılına kadar, bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeylerde bilgi ve becerilerin geliştirilmesi için kapsamlı kapasite geliştirme programlarının ve girişimlerinin uygulanması ve profesyonel standartların yükseltilmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

3.2.1 2006 yılına kadar, ulusal korunan alanlarda kapasite ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik değerlendirmelerinin tamamlanması ve korunan alan yönetimiyle ilgili eğitimin sürdürülebilir olması için, müfredat, kaynak ve programların oluşturulması da dahil olmak üzere, bu değerlendirmelere dayalı kapasite geliştirme programlarının oluşturulması.

3.2.2 Madde 8 (j) ve İlgili Hükümlere uygun olarak geleneksel bilgiler de dahil olmak üzere korunan alan yönetimiyle ilgili mevcut bilgi ve deneyimleri belgelemek için etkili mekanizmaların kurulması ve bilgi ve beceri boşlukların belirlenmesi.

3.2.3 Öğrenilen dersler, bilgiler ve kapasite geliştirme deneyimlerinin, takas mekanizması veya diğer uygun yollarla, ilgili ülke ve kuruluşlar arasında karşılıklı değişiminin yapılması.

3.2.4 Bölgesel, ulusal ve yerel düzeylerde korunan alan yönetimi için sektörler arası işbirliğinin geliştirilmesi konusunda kurumların kapasitelerinin güçlendirilmesi.

3.2.5 Mali teşvikler, çevresel hizmetler ve diğer araçlarla, korunan alanlar için sürdürülebilir mali kaynaklar sağlanması konusunda ilgili kurumların sahip olduğu kapasitenin geliştirilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

3.2.6 Elde edilebilir bilgilerin derlenmesi ve dağıtılması konusunda IUCN ve diğer ilgili kurumlarla işbirliği yapılması.

3.2.7 Korunan Alanlar Öğrenme Ağı (PALNet – IUCN) gibi girişimlerle işbirliği yapılması ve ilgili örgütlerle işbirliği içinde bu deneyimlerden elde edilen derslerin araştırılması.

AMAÇ 3.3 Korunan alanlar için uygun teknolojilerin geliştirilmesi, uygulanması ve transferi.

HEDEF 2010 yılına kadar, Taraflar Konferansı'nın teknoloji transferi ve işbirliğiyle ilgili kararlarını dikkate alarak, korunan alanların etkili yönetimi için uygun teknolojilerin ve yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve transferi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

3.3.1 Korunan alanların sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile korunan alanların yönetimi için uygun teknolojilerin belgelenmesi ve Yönetici Sekretere sunulması.

3.3.2 Araştırma kurumları, hükümet dışı kuruluşlar ve özel sektör gibi paydaşlar ile yerli ve yerel toplulukları da sürece katarak, korunan alan yönetimi için uygun teknoloji ihtiyaçlarının değerlendirilmesi.

3.3.3 Habitat rehabilitasyonu ve restorasyonu, doğal kaynak haritalaması, biyolojik envanter, biyolojik çeşitliliğin hızlı değerlendirmesi, in situ ve ex situ koruma, sürdürülebilir kaynak kullanımı vb için, Madde 8 (J) ve İlgili Hükümlere uygun olarak, yerli ve yerel toplulukların katılımı, onayı ve sahip oldukları teknolojiler de dahil olmak üzere, uygun teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımının teşvik edilmesi.

3.3.4 Korunan alan yönetimini geliştirmek için teknoloji transferi ve işbirliği konularında Taraflar Konferansının VII / 29 kararına uygun olarak teknoloji transferi için elverişli ortamın sağlanması.

3.3.5 Korunan alan yönetimini geliştirmek için teknoloji transferi ve işbirliğinin artırılması.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

3.3.6 Korunan alanların etkin yönetimi ve korunan alanlardaki biyolojik çeşitliliğinin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için uygun teknolojiler ve yaklaşımlar konusunda Taraflar ve ilgili uluslararası örgütlerce sağlanan bilgilerin derlenmesi ve dağıtılması.

AMAÇ 3.4 Korunan alanların ve ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin mali sürdürülebilirliğinin sağlanması.

HEDEF 2008 yılına kadar, ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin etkin yönetimi için gerekli maliyetleri karşılamak üzere ulusal ve uluslararası kaynaklar dahil, yeterli mali, teknik ve diğer kaynakların sağlanması; özellikle gelişmekte olan ve ekonomileri geçiş döneminde olan ülkeler ve gelişen küçük ada devletlerinin desteklenmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

3.4.1 2005 yılına kadar, ulusal korunan alanlar sisteminin mali ihtiyaçları ve mevcut mali kaynak kullanımının etkinliği konusunda ulusal düzeyde bir araştırma çalışmasının yapılması ve bu ihtiyaçların, ulusal ve uluslararası kaynakların karışımından oluşan ve kamu finansmanı, olumsuz teşvik ve sübvansiyonların kaldırılması, özel finansman, vergiler ve ekolojik hizmetler karşılığında alınan vergi ve harçlar gibi olası finansman araçlarının tamamını dikkate alan kaynaklarla karşılanmasına ilişkin seçeneklerin belirlenmesi.

3.4.2 2008 yılına kadar, gerekli hukuksal, politik, kurumsal ve diğer düzenleyici tedbirler de dahil olmak üzere, ulusal korunan alan sistemlerini destekleyecek, ülke düzeyinde sürdürülebilir finansman planlarının oluşturulması ve uygulamaya başlanması.

3.4.3 Gelişmekte olan ülkeler ile geçiş ekonomisine sahip ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinde ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin uygulanmasını desteklemek için uluslararası mali (finansman) programların desteklenmesi ve daha da geliştirilmesi.

3.4.4 Ulusal ve bölgesel korunan alan sistemleri için sürdürülebilir mali (finansman) programların geliştirilmesi ve uygulanması konusunda diğer ülkelerle işbirliği yapılması.

3.4.5 Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi altında ileride sunulacak ulusal raporlar da dahil olmak üzere ilgili kurumlara ve mekanizmalara ve Dünya Korunan Alanlar Veritabanına korunan alanların finansmanı konusunda düzenli bilgilerin sunulması.

3.4.6 Korunan alanların ihtiyaçlarının ulusal ve uygunsuz bölgesel kalkınma ve finansman stratejilerine ve kalkınma işbirliği programlarına entegrasyonunun teşvik edilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

3.4.7 Mümkün olan en kısa sürede ancak 2005 yılından sonra olmamak üzere, iş programının uygulanması için gelişmekte olan ülkeler ile geçiş ekonomisine sahip ülkeler ve küçük ada devletlerine yeni ve ek mali kaynak temini için eldeki seçenekleri tartışmak amacıyla donör kuruluşlar ve diğer ilgili kurumları bir araya getiren bir toplantının yapılması.

3.4.8 Korunan alanların, takas mekanizması ve diğer yollarla finansmanı konusunda örnek çalışmalar ve en iyi uygulamaların derlenmesi ve yayılması.

3.4.9 2006 yılına kadar korunan alanların sağladığı ekosistem hizmetlerinin değerine ilişkin çalışmaların gözden geçirilmesi ve yayılması.

AMAÇ 3.5 İletişim, eğitim ve kamuoyu farkındalığının güçlendirilmesi

HEDEF 2008'e kadar korunan alanların önemi ve faydaları konusundaki kamuoyu bilinci, anlayışı ve takdirinin önemli ölçüde geliştirilmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

3.5.1 Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi altındaki İletişim, Eğitim ve Kamuoyu Bilinçlendirme Girişimi (CEPA) ile yakın işbirliği içinde ve tüm paydaşlara yönelik olarak, korunan alanların, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmadaki işlevi bakımından önemi konusunda eğitim ve kamuoyu bilinçlendirme stratejileri ve programlarının oluşturulması ve güçlendirilmesi.

3.5.2 Kaynak kullanıcıları ve diğer paydaşların riayet etmesi gibi belirli sonuçların elde edilmesi konusunda ekonomi ve kültüre katkıları veya yerli ve yerel topluluklar ile politikacıların sahip olduğu bilimsel temelli bilgilerle ilgili farkındalığın artması, yerli ve yerel toplulukların ihtiyaçları, öncelikleri ve değerleri ile bilgi, yenilik ve uygulamaların, hükümetler, hükümet dışı kuruluşlar ve diğer ilgili paydaşlarca daha fazla anlaşılması da dahil olmak üzere, korunan alanlara ilişkin eğitim, bilinçlendirme ve iletişim programlarının ana konularının belirlenmesi.

3.5.3 Özel sektör, politikacılar, kalkınma kuruluşları, topluluk temelli kuruluşlar, gençlik, basın ve genel kamuoyu gibi hedef gruplara yönelik bilgilendirme mekanizmalarının güçlendirilmesi ve gereken yerlerde kurulması.

3.5.4 Korunan alan yöneticilerinin kendi aralarında ve korunan alan yöneticileri ile yerli ve yerel topluluklar ve onların mensup olduğu örgütler ve diğer çevre eğitimcileri ve aktörleri arasında yapıcı diyalog kurulması ve bilgi ve deneyim alışverişi için mekanizmaların geliştirilmesi.

3.5.5 Korunan alanlar konusunun, hem okul müfredatı ve hem de gayri resmi eğitime bütüncü bir bileşen olarak dahil edilmesi.

3.5.6 Biyolojik çeşitliliğin korunmasıyla ilgili iletişim, eğitim ve kamuoyu bilinçlendirme programlarının, halkın bilinç düzeyini geliştirmesi, davranış değişikliği yaratması ve korunan alan hedeflerinin gerçekleştirilmesini desteklemesi için mekanizma oluşturulması ve etkisinin değerlendirilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

3.5.7 Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması için önemli bir araç olan korunan alanların kamuoyuna tanıtılmasında kullanılmak üzere eğitsel araçlar ve materyallerin derlenmesi ve dağıtılması konusunda IUCN ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılması.

3.5.8 Biyolojik çeşitlilik kaybının sonuçları ile biyolojik çeşitliliğin korunmasında korunan alanların önemli rolü konusundaki bilinci artırmak üzere, IUCN ve diğer ilgili ortaklarla işbirliği içinde, küresel haber ve eğlence endüstrisinin (televizyon, film, popüler müzik, internet vs.) bir küresel kampanya çerçevesinde katılımını sağlamak için bir girişimin başlatılması.

PROGRAM BİLEŞENİ 4: Standartlar, değerlendirme ve izleme

AMAÇ 4.1 Ulusal ve bölgesel korunan alan sistemleri için minimum standartların ve iyi uygulamaların geliştirilmesi ve benimsenmesi.

HEDEF 2008 yılına kadar, ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin planlanması, seçimi, tesisi, yönetimi ve idaresi ile ilgili standartlar, ölçütler ve iyi uygulamaların geliştirilmesi ve benimsenmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

4.1.1 Diğer Taraflar ve ilgili kuruluşlarla, özellikle IUCN ile, planlama ve yönetim, yönetişim ve katılımı ilgili gönüllü korunan alan standartları ve en iyi uygulamaların geliştirilmesi, test edilmesi, gözden geçirilmesi ve desteklenmesi konusunda işbirliği yapılması.

4.1.2 Bu iş programının amaçları ve hedefleriyle ilgili olarak korunan alan sistemleri aracılığıyla elde edilen sonuçlar için etkili ve uzun süreli bir izleme sisteminin geliştirilmesi ve uygulanması.

4.1.3 İzleme sonuçlarından yola çıkarak, korunan alan yönetimini ekosistem yaklaşımına dayalı olarak adapte edilmesi ve iyileştirilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

4.1.4 Kilit ortaklarla işbirliği içinde ve en iyi uygulamalara dayalı olarak, korunan alanların saha ve sistem düzeyinde planlanması, seçilmesi, tesisi, yönetimi ve yönetişimi konularında taraflara yol gösterilmesi.

4.1.5 Korunan alanların etkin yönetimiyle ilgili en iyi uygulamalar ve örnek çalışmalara ait bilgilerin derlenmesi ve bunların takas mekanizması aracılığıyla dağıtılması ve bilgi alış verişinin desteklenmesi.

AMAÇ 4.2 Korunan alanların yönetiminde etkinliğin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi.

HEDEF 2010'a kadar, korunan alanlar ile ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinde ve sınıraşan korunan alanlarda yönetimin izlenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanmasıyla ilgili düzenlemelerin Taraflarca kabul edilmesi ve uygulanması.

Taraflar için önerilen eylemler

4.2.1 2006 yılına kadar, korunan alanlarda yönetim ve yönetişim etkinliğinin değerlendirilmesi için uygun yöntemler, standartlar, ölçütler ve göstergelerin geliştirilmesi ve benimsenmesi; yönetim etkinliğinin değerlendirilmesi konusunda IUCN WCPA'nın yerel koşullara uyarlanacak çerçevesi ve diğer ilgili metodolojileri dikkate alan bir veritabanının oluşturulması.

4.2.2 2010 yılına kadar, her Taraf ülkenin sahip olduğu, korunan alanların ve ulusal korunan alan sistemlerinin ve uygunsa ekolojik ağların, en az % 30'unda yönetim etkinliği değerlendirmelerinin yapılması.

4.2.3 Korunan alanlarda yönetim etkinliğinin değerlendirilmesi sonucu elde eden bilgilerin, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi altındaki ulusal raporlara dahil edilmesi.

4.2.4 Saha ve sistem düzeyinde yönetim etkinliği ile ilgili değerlendirmelerden ortaya çıkan kilit önerilerin, uyarlamalı yönetim stratejilerinin bir parçası olarak uygulanması.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

4.2.5 Korunan alanlarda yönetim etkinliğiyle ilgili bilgilerin takas mekanizması aracılığıyla derlenmesi ve yayılması; bu değerlendirmeye ilgili uzmanların yer aldığı bir veritabanının geliştirilmesi ve korunan alanlarda yönetim etkinliğinin değerlendirilmesi için uygun yöntemler, ölçütler ve göstergeler konusunda bir uluslararası çalıştayın organize edilmesi ihtimalinin dikkate alınması.

4.2.6 IUCN WCPA ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde, korunan alanların tasarımı, tesisi ve yönetimiyle ilgili en iyi uygulamalar hakkında bilgilerin derlenmesi ve dağıtılması.

AMAÇ 4.3 Korunan alanların mevcut durumu ve gidişatının izlenmesi ve değerlendirilmesi.

HEDEF 2010'a kadar, korunan alanların coğrafi kapsamı, durumu ve eğilimlerinin ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde etkili bir şekilde izlenmesini sağlamak ve küresel biyolojik çeşitlilik hedeflerinin gerçekleştirilmesi yönündeki gelişmelerin değerlendirilmesine yardımcı olmak amacıyla ulusal ve bölgesel izleme sistemlerinin kurulması.

Taraflar için önerilen eylemler

4.3.1 Korunan alan sistemleri ve sahaları dahilinde biyolojik çeşitliliğin durumu ve eğilimlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda ulusal ve bölgesel programların uygulanması.

4.3.2 Periyodik izlemeye dayalı olarak korunan alan hedeflerine ulaşma yönündeki ilerlemenin ölçülmesi ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi altında ileride sunulacak ulusal raporlar ile COP 9'daki tematik raporlarda yer alan bu hedeflere yönelik ilerlemenin raporlanması.

4.3.3 Korunan alanlarla ilgili ulusal ve bölgesel veritabanlarının geliştirilmesi, güncellenmesi ve korunan alanların durumu ve gidişatının değerlendirilmesi ve izlenmesinde anahtar destek mekanizmaları olarak Dünya Korunan Alanlar Veritabanı'nda toplanması.

4.3.4 UNEP-WCMC tarafından tutulan Dünya Korunan Alanlar Veritabanı ve Birleşmiş Milletler Korunan Alanlar Listesi ve Dünya Korunan Alanlar Durum Değerlendirmesi sürecine katılması.

4.3.5 Korunan alanların izlenmesi için coğrafi bilgi sistemi ve uzaktan algılama araçları da dahil olmak üzere yeni teknolojilerin tesisi ve kullanımının teşvik edilmesi.

Yönetici Sekreter için önerilen destekleyici eylemler

4.3.6 Özellikle UNEP-WCMC ve IUCN Dünya Korunan Alanlar Komisyonu olmak üzere, korunan alanlar konusunda izleme sistemleri ve veri tabanları geliştirmiş ve geliştirmeyi sürdüren kurum/kuruluşlarla çalışma ortaklıklarının geliştirilmesi.

4.3.7 Raporlamanın uyumlaştırılması konusunda UNEP-WCMC tarafından sürdürülen çalışma ve IUCN korunan alan yönetim kategorilerini de dikkate alarak, Sulak Alanlar Sözleşmesi, Dünya Mirası Sözleşmesi, UNESCO MAB Programı ve diğer bölgesel sistemler altında belirlenmiş alanların raporlanması için uyumlu bir sistem ve zaman takvimi oluşturma imkanının araştırılması.

4.3.8 Ulusal raporlama ile ilgili VII / 25 no'lu kararı dikkate alarak, korunan alanlar ve ulusal korunan alan sistemlerinin ilgili sektörler ve mekansal planlamaya entegrasyonunu da kapsayacak şekilde, korunan alanlarla ilgili güncel bir tematik rapor formatının hazırlanması.

AMAÇ 4.4 Bilimsel bilginin, korunan alan ve korunan alan sistemlerinin kurulması ve etkinleşmesine katkıda bulunmasının sağlanması.

HEDEF Korunan alanlarla ilgili bilimsel bilginin, bu alanların kurulması, etkinliği ve yönetimine katkı sağlanması için daha da geliştirilmesi.

Taraflar için önerilen eylemler

4.4.1 Ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde korunan alanlarla ilişkili araştırmalar ile bilimsel ve teknik işbirliğinin geliştirilmesi.

4.4.2 Korunan alanlardan elde edilen ürün ve hizmetlerin değerlendirilmesine yönelik yöntem ve teknikler de dahil olmak üzere, korunan alanların ekolojik, sosyal ve ekonomik yönlerinin anlaşılmasını geliştirmek amacıyla disiplinlerarası araştırmaların desteklenmesi.

4.4.3 Biyolojik çeşitliliğin dağılımı, durumu ve gidişatıyla ilgili bilgileri geliştirmek için çalışmaların teşvik edilmesi.

4.4.4 Korunan alanların tesisi ve etkin yönetimiyle ilgili Madde 8 (j)'e uygun olarak bilim insanları ile yerli ve yerel topluluklar arasında işbirliğine dayalı araştırmaların teşvik edilmesi.

4.4.5 Takas mekanizması da olmak üzere korunan alanlardan kaynaklanan ve korunan alanlarla ilgili bilimsel bilginin yayılmasının sağlanması.

4.4.6 Gelişmekte olan ve geçiş ekonomisine sahip ülkelerin ve özellikle az gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan küçük ada devletlerinin ihtiyaçlarına özel olarak dikkat göstererek, bilimsel ve teknik bilgiye ve özellikle korunan alanlarla ilgili yayınlara erişimin kolaylaştırılması ve bunların dağıtılmasının desteklenmesi.

4.4.7 Korunan alanlardaki biyolojik çeşitlilik hakkında bilincin geliştirilmesini sağlayan araştırma çalışmalarını üstlenen uygun kurum ve kuruluşlarla çalışma ortaklıklarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi.

Ortaklar ve Diğer İşbirlikçi Kuruluşlar Listesi

Ortaklar

Göçmen Türleri Koruma Sözleşmesi
Gıda ve Tarım Örgütü
Küresel Çevre Fonu
Birleşmiş Milletler Eğitsel, Bilimsel ve Kültürel Örgütü Hükümetlerarası Okyanus Komisyonu
Uluslararası Mercan Resifi Girişimi
Uluslararası Denizcilik Örgütü
Uluslararası Etki Değerlendirme Birliği
IUCN – Dünya Koruma ve Dünya Korunan Alanlar Komisyonu, Ekosistem Yönetimi Komisyonu ve Türlerin Hayatta Kalması Komisyonu
Uluslararası Balina Avcılığı Komisyonu
Birleşmiş Milletler Eğitsel, Bilimsel ve Kültürel Örgütü İnsan ve Biyosfer Programı
Ramsar Sözleşmesi
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP – Dünya Koruma İzleme Merkezi
Birleşmiş Milletler Ormanlar Forumu
Birleşmiş Milletler Eğitsel, Bilimsel ve Kültürel Örgütünün Dünya Mirası Merkezi
Dünya Bankası

Diğer İşbirlikçi Kuruluşlar

BirdLife International (Uluslararası Kuşları Koruma Örgütü)
Uluslararası Koruma
Uluslararası Fauna ve Flora
Doğa Koruma
Vahşi Yaşamı Koruma Topluluğu
Dünya Kaynakları Enstitüsü
WWF
Yerli ve yerel topluluklar
Özel sektör
Diğer ilgili ulusal, bölgesel ve uluslararası hükümet dışı örgütler ve diğer örgütler

EK 2: KISALTMALAR

BÇS (CBD):	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Convention on Biological Diversity)
TKA (CCA):	Topluluk Koruma Alanları (Community Conserved Area)
ÇESPK (CEESP):	Çevre, Ekonomi ve Sosyal Politikalar Komitesi
İEKB (CEPA):	İletişim, Eğitim ve Kamuoyu Bilinçlendirme
TK (COP):	Taraflar Konferansı (Contracting Parties)
ÇED (EIA):	Çevresel Etki Değerlendirmesi (Environmental Impact Assessment)
GEF:	Küresel Çevre Fonu (Global Environmental Facility)
IUCN:	Dünya Doğayı Koruma Birliği
IUCN-WCPA:	IUCN Dünya Korunan Alanlar Komisyonu
UBSEP (NBSAP):	Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı
UUDO (NISP):	Ulusal Uygulama Destek Ortaklıkları
STK (NGO):	Sivil Toplum Kuruluşu
YYTEKA (TILCEPA):	Yerel ve Yerli Topluluklar, Eşitlik ve Korunan Alanlar Konusu
UNEP:	Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environmental Program)
DKAV (WDPA):	Dünya Korunan Alanlar Veritabanı
WWF:	Dünya Doğayı Koruma Vakfı
TNC:	The Nature Conservation-Doğal Kaynakları Koruma Teşkilatı
CI:	Conservation International- Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Teşkilatı

NOT:

NOT: